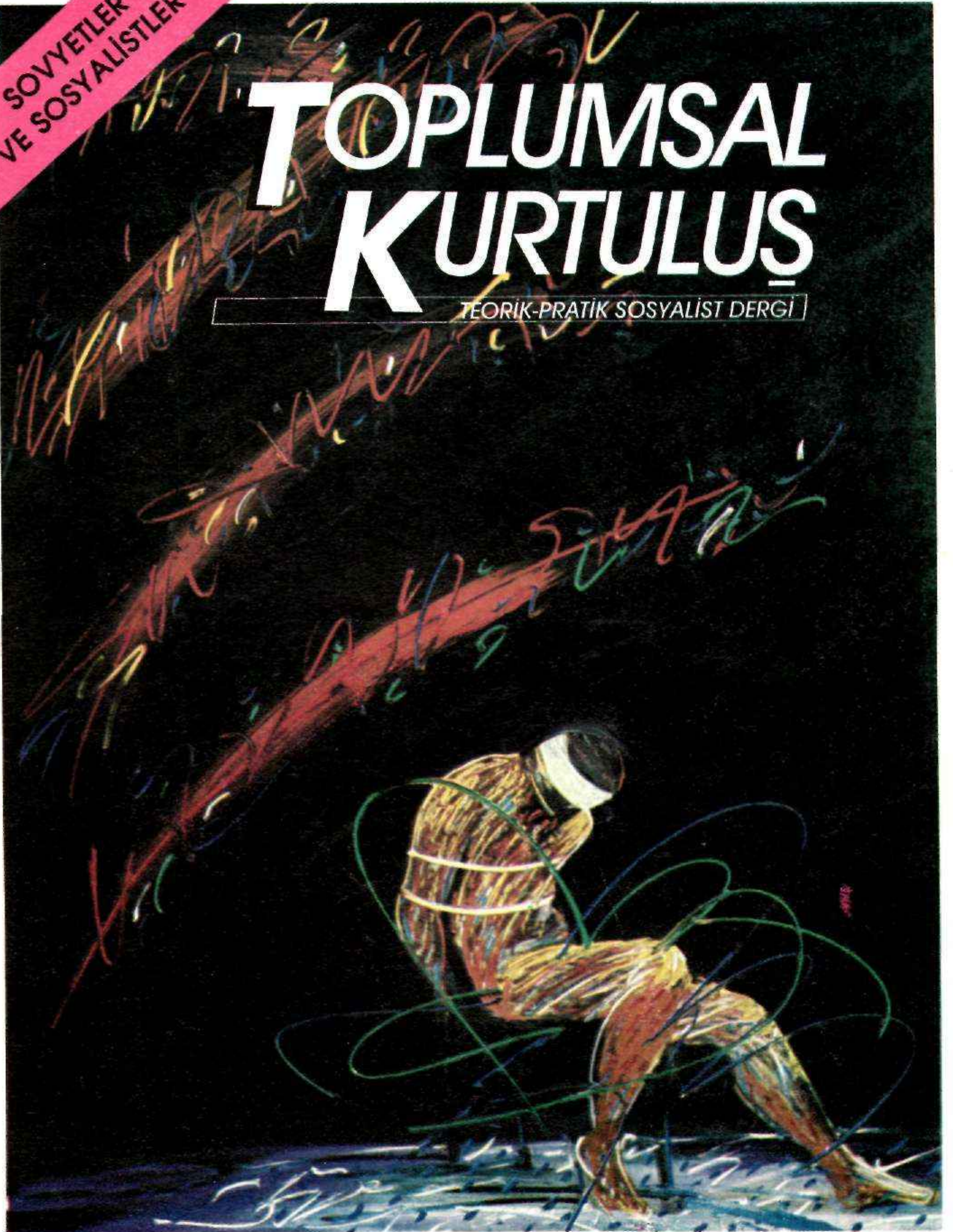
İKİNCİ YIL SAYI : 15 KASIM 1988 2000 TL (KDV'li)

ATHOS FAVA
Devrimci Güçlerin Birliğine
Doğru Keskin Bir Dönüş

İLDENİZ KURTULAN
Sovyetler Birliğinde
Ulusçuluk

YALÇIN KÜÇÜK
Promlematik ve Programatik
Açıdan Devrimci Parti

içindekiler

İlhan Akalın	Bu Sayımız	1
	Dünyaya Yeni Bir Aydınlık Dalga Geliyor	2
	Komünist Parti Kurulsun Mu, Kurulmasın Mı Ne Zaman Kurulsun	3
Nur Ulaş	Af Örgütü Türkçe-İngilizce Sözlük Yaptı	5
Yalçın Küçük	Problematik ve Programatik Açıdan Devrimci Parti	6
Athos Fava	Devrimci Güçlerin Birliğine Doğru Keskin Bir Dönüş	17
	Demirel-Özal Ekonomisi İflas Etti	22
	Baykal, IMF Önünde Diz Çöküyor İnönü, Ali Bozer'e Muavin Oluyor	23
	SHP, TRT Konusunda da Demirel'in Kuyduğuna Takıldı	24
	TRT'nin Gülü Theodorakis "Ne Amerika Ne Rusya" Diyor	25
	Ahmet Oktay, Nerdesin?	26
	Devlet Dava Açıyor Devlete Dava Açılıyor	26
İlhan Akalın	"Bizim Nuri ve Ali" Ve Uğur Mumcu	28
Onur Erk	Birleşik Birliğin Çimentosu Ya Da Örgütlenmenin Çelik Yasası: İktidar	30
İldeniz Kurtulan	Sovyetler Birliği'nde Ulusçuluk	37
	Filistin: Ayaklanmanın Gücü	40
Erden Aksoy	Tekelci Devlette Seçkinler Üniversitesi	42
Haluk Yurtsever	Sınıf Parti İlişkisi	45
Eyüp Demir	Teori ve Kültür	50
	Komünizmden Önce	54
	Kanayan Yara: Cezaevleri	56
Muzaffer Ayata	Birlikteyiz	57
	DGM'de Duruşma Ve Cumhuriyet'in Haberciliği	59
	3 Sanıklı TKKÖ Davası Sonuçlandı	60
	Yargıtay, Kürtçülükten Yalçın Küçük'ü Beraat Ettirdi	60
	İşkenceler Bitmiyor	61
	Dördüncü Yılında Köy Koruculuğu	63

Sahibi: Dönem Yayıncılık AŞ Y.K. Başkanı **Bilgesu Erenus** ● **Genel Yayın Yönetmeni**: **İlhan Akalın** ● **Yazıişleri Müdürü**: **Felemez Ak** ● **Merkez**: Konur Sokak, 73/9 Ankara - Telefon: 1259376 ● **İstanbul Büro**: Cemal Nadir Sokak, Akşam Han Kat 2, Cağaloğlu - Telefon: 5127393 ● **Avrupa Temsilcisi**: **Haluk Yurtsever**, Postfach 710825 5000 Köln 71, Batı Almanya - Telefon: 703672 ● **Danimarka İrtibat Bürosu**: **Fadıl Ölmez**, Bellingevej 128/B 5250 Odense SV - Telefon: 961562 ● **Baskı**: Devran Matbaası- Telefon 2293662 ● **Dağıtım**: Hürriyet Holding AŞ ● **Abone Koşulları**: Yurtiçi Yıllık 20 bin Tl ● **Posta Çeki Numarası**: 28 155-7 ● **Yurtdışı**: Yıllık 60 DM ● **Dönem AŞ Döviz Tevdiat Hesap Numarası**: 1380 İŞ Bankası Akay Şubesi

Kapak resmi **İbrahim Çiftçioğlu** 140x150cm

BU SAYIMIZ

27 Ekim 1988

Geride bıraktığımız ekim ayını yoğun yaşadık Gelenek haline getirilen dergi toplama işi rekor seviyeye ulaşırken dergimiz dört sayı ardı ardına toplatılmış oldu. DGM'de kendi davamızla beraber başka davaları da izledik. Polisin Gebze operasyonu, tüyler ürpertici sonuçlarıyla belleklerimize kazındı. Gençlik şurası olaylarının fotoğraflarını tüm gazetelerden keserek arşivlerimize koyduk. Polisin, ünlüleri de göz altına alarak DGM'ye çıkarttıklarını, bu olayın yankılarını ve yorumlarını okuduk. Üzerinde durulması gerekenin her gün bir yenisine tanık olduğumuz olaylar mı, yoksa Eylül sonrası yeniden örgütlenen devletin ka-demelerindeki yapılanma mı sorusunu sormanın ve açıklıkla yanıt vermenin gerektiği sonucuna ulaştık. Tesbitimizin ise, birincinin so-nuç olduğu ve sık sık tekrarlanacağı, can alıcı noktanın ise yapılanma olduğudur.

DGM salonlarında 'mahkemelerin aleniyeti' kuralının işlediğini söylemek mümkün değil. Dava açılması aşamasından başlamak gerekiyor. DGM savcısının karşısına çıkmadan önce mutlaka DAL'ın hücrelerinden geçiyorsunuz. DGM savcısına ifade verirken sorgulayan polislerin nefeslerini ensenizde hissediyorsunuz. İfadenizi değiştirdiğinizde savcının kapısının önünde dayak yemek yaşanan olaylardan. Duruşmalarda da durum değişik değil. Duruşmaların yapıldığı salonlarda 15-20 kişi alabilen dinleyici bölümleri sürekli sivil polislerle dolu. İzleyicileri de sorgulayabilmek için sebep arıyorlar. Felemez Ak ile gittiğimiz bir duruşmadan sonra, kim olduğumuzun soruşturmasını hemen mahkeme kapısının önünde yapmaya çalıştılar. Felemez'i, daha sonra izlemeye gittiği bir başka duruşmada basın masasına oturtmamışlar. Şartlar ne olursa olsun görev bildiklerimizi yapmaya devam edeceğimizi söylemek istiyorum.

25 Ekim günlü gazetelerin hemen tamamında, gençlik şurası olayını görüntüleyen fotoğraflar vardı. Öğrencileri yaka-paça, karga-tulumba yapan sivil polislerin yüz ifadeleri çok enterasandı ve birbirilerine çok benziyordu. Üstelik pek çoğumuzun tanıdığı simalardı. Birisi, büromuza gelip hüviyet kontrolü yapmıştı, bir diğeri toplatılan bir sayımızın arama işlemini yürütmüştü. İşkence raporu alarak dava açan bir diğer arkadaşım, işkence sırasında sırtına binerek şiir okutturan birisini gösterdi.

Bunlar sonuçlardan bir kaçı. Bunları daha çok yaşayacağımız gerçeği ile karşı karşıya bulunduğumuzu unutmamalıyız.

Yaşadığımız ve yaşayacağımız olaylar, 'bir bölüm Ankara polisinin davranışı' ya da 'emniyet örgütü içinde saflaşmış olan bir kısım kadrolar' dan mı kaynaklanıyor. Böyle düşünülmesi, olayları çok hafifletir. Basında genel temayül böyle olduğu için insanlarımıza böyle imaj verilmek istendiği için önemli buluyor ve yazmak ihtiyacı duyuyoruz. Olaylara iyi insan-kötü insan mantığıyla bakmak mümkün değildir. Oluşturulan devlet yönetimi mekanizmasının çarklarından biri veya birkaçı diye görmek ve buna göre tavrımızı belirlemek durumundayız.

Bir sayı sonra yeniden yazabilmek umuduyla.

İlhan Akalın

DÜNYAYA YENİ BİR AYDINLIK DALGA GELİYOR

Magdoff ve Sweezy, yazdıkları bir mektupta ABD'de Mccarthyism döneminden beri ilk kez güçlü bir ilerici hareketin şartlarının ortaya çıktığını haber veriyorlar.

Fransa, Büyük Fransız Devrimi'nin İkiyüzüncü yılına hazırlanıyor.

İngiltere'de Ekim Devrimi üzerine kitap patlaması yaşanıyor.

İşgal altında Filistin'de direniş sürüyor, tek partili Cezayir'de bilinçsiz de olsa kütleler başkıldırıyor.

Onbeş yıla yaklaşan bir durgunluk ve donma döneminden sonra dünyanın yeni bir ilerici döneme açıldığını gösteren işaretler var. Çeşitli başkentlerden gelen haberler, sanki dünyanın yeniden bir Orta Çağ'ın kabuklarını kırmak üzere olduğunu gösteriyor.

68 Kuşağı'nın yetişmesinde en büyük etkiye sahip Monthly Review Dergisi'nin iki baş yazarı Harry Magdoff ve Paul Sweezy, okuyucularına gönderdikleri bir özel mektupta, "güçlü ve gelişen ilerici hareketin canlanması" için ABD'de hiç bir zaman şartların bu kadar elverişli olmadığını vurguluyorlar. Sweezy ve Magdoff, Amerika'da siyahların her kesitini içine alan politizasyonun beyazlar arasında da yayılmaya başladığını haber veriyorlar.

FRANSA'DA DEVRİMİN İKİYÜZÜNCÜ YILI

Fransa, 1989 yılında Büyük Fransız Devrimi'nin ikiyüzüncü yılını kutlamaya hazırlanıyor. Bu hazırlık içinde Fransız ihtilalcilerinin hayatını konu alan kitaplar bir patlama yaşıyor. Ayrıca Fransız Devrimi Ansiklopedisi çıkartılıyor.Başta Fransa Komünist Partisi olmak üzere bir çok ilerici kuruluş Devrim'in ikiyüzüncü yılını bir yeni aydınlanma hareketi olarak kullanmaya özen gösteriyorlar.

İngiltere'de 1960 yıllarında görülen sosyalist devrime ilginin yeniden canlandığı hissediliyor. Kapitalist yayınevleri Ekim Devrimi üzerine yayınlar yapıyorlar ve bu arada Ekim Devrimi ansiklopedileri çıkarıyorlar.

SOSYALİZME YENİ İLGİ

Garbaçov'un açılımları da sosyalizmin ve sorunlarının yeniden entellektüel ilginin merkezine yerleşmesine neden oluyor. Sosyalizmin temel sorunları konusunda Londra'da yeni-

Choose from these:

The Rainbow Challenge: The Jackson Campaign and the Future of U.S. Politics by Sheila Collins.

den yayın calanması yaşanıyor.

FİLİSTİN VE CEZAYİR

Filistin'de çoğunluğu orta okul öğrencileri olmak üzere işgal altındaki Filistinlilerin direnişi, yeni canlanmanın ihtiyaç duyduğu yiğitlik öğesini sağlıyor. Barbar İsrail kuvvetlerini yıldıran Filistin direnişi, pek çok ülke insanını düşündürmeye başlıyor.

Cezayir sosyalizmin edebiyatının yapıldığı bir tek parti ülkesidir. Bin Bella'nın devrilmesinden sonra tutucu hükümetler birbirini izledi. Böyle bir durumda sıradan Cezayir insanının gerçekleştirdiği başkaldırma başka bir hareketliliği gösteriyor.Tekparti yönetiminde böyle bir başkaldırının, bütün örgütsüzlüğüne ve bilinçsizliğine karşın, bazı başarılar elde edilmesi de müstebitleri düşündürüyor.

Dünya yeni bir aydınlık çağa açılıyor. Bu çağda diğerlerinden farklı olarak sosyalist ülke halklarının da aktif bir hareketlilik içinde olacakları görülüyor. SBKP'nin açılımları, bütün sosyalist ülkelerde derin bir politizasyonu başlatmış durumdadır.

Sağcıların ayaklarının altındaki toprakların kaydığı bir döneme girilmiştir.

14. SAYIMIZ DA TOPLATILDI

Kasım 88 ayına ait 15. sayımızın hazırlıkları içinde, toplatılan 13. sayımızın haberini yazarken, 14. sayımızın da toplanma haberini aldık.

Böylece Ankara DGM'si ardı ardına 12, 13 ve 14. sayılarımızı toplatmış oluyor. 11. sayımız ise Basın Savcılığınca toplatılmıştı.

Dergimizin 13. sayısı 30 Eylül 88 günü Ankara DGM savcılığınca toplatıldı, DGM Savcılğının 4 Ekim 88 günlü Ankara Emniyet Müdürlüğü Basın Bürosuna hitaplı yazısıyla, Yazı İşleri Müdürümüz Felemez Ak'ın ifadesinin alınması, ev ve iş yerlerinin aranmasını emrediyordu.

11 Ekim 88 günü dergi büromuza gelen emniyet basın bürosu görevlileri Felemz Ak'ı ifade vermeye çağırdılar.

Felemez Ak 12 Ekim 88 günü Emniyet Müdürlüğü Basın Bürosu'na götürüldü. İfadesinin alınmış ve evinin aranmış olmasına karşın, bir gece gözaltında tutularak 13 Ekim'de savcılığa çıkarıldı. Felemez Ak, derginin toplatılma nedenini savcılıkta öğrenebildi.

Toplatmaya, Felemez Ak'ın "Diyarbakır Cezaevinde Polis-Cezaevi-Mahkeme Üçgeninde Yargı Sistemi" başlıklı yazısında geçen 'anadilleri, konuşması dahil her türlü haktan yoksun kürt halkı' cümlesi ile derginin arka kapağında yer alan "Aydınlar ve İktidar" başlıklı yazıda geçen 'Kemalist burjuva iktidar', 'kemalist tekeller' deyimleriyle, "Bugün artık Türkiye'de kemalist tekelci düzenle mücadele, yaltakçı ve yardakçı aydınlarla mücadeleyi de kapsıyor" cümlesinde komünizm propagandası yapıldığı, bölücülük ve halkı suç işlemeye tahrik ettiği gösteriliyor ve tutuklanma isteniyordu.

DGM yedek üyesi ise, Felemez Ak'ı yazılarında "Komünizm propagandası ile bölücülük yaptığına ve halkı suç işlemeye tahrik ettiğine" dair kuvvetli emareler bulunmadığından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bıraktı.

Dergimizin 15. sayısı baskı aşamasında iken, 14. sayımızın neden toplatıldığını henüz öğrenemedik.

KOMÜNİST PARTİ KURULSUN MU, KURULMASIN MI NE ZAMAN KURULSUN

●

Komünist Partisi kurulması tartışmasının açılış biçimi gayri ciddidir. Tartışma da bu biçimde sürüyor.

●

Demokrasi havarisi ilan edilen Demirel ve ekibinden HAYIR'lı karşılıklar yükseliyor. Açıkça karşı çıkan tek parti, Demirel'in DYP'si.

●

Evren, Avrupa Topluluğu'na çıkartma yapmak üzere Almanya'ya giderken uçakta gazetecilerle konuştu. Berlin'deki duvarla ilgili soruyu yanıtlarken şunları söyledi: "Bir zaman gelecek kalkacaktır. Nasıl, Ankara'daki tercihli yol kalkıyorsa. Orada da o duvar kalkacaktır. Artık bu asırda insanları bir duvarın arkasında zaptetmek imkanı yoktur. Onun için, bir konuşmamda dedim ki, bizde komünist partisi kurulacaktır. Kurulmalı da benim kanaatimce. Bilinsin kim komünist, kim değildir. Şimdi bilinmiyor. Herkesin rengi belli olsun." Ankara'daki tercihli yol ile Berlin'deki duvarın arasında ne kadar ilişki varsa, Evren ile komünist parti arasında da o kadar ilişki olabilir.Komünist parti kurulması görüşünün bu biçimde tartışmaya açılması Tür-

kiye için büyük talihsizliktir.

Talihsizlik Evren'in konuyu açmasıyla başlıyor ama, bitmiyor. Talihsizlik basında komünist parti tartışmalarıyla da devam ediyor.

DEMOKRAT DEMİREL "HAYIR" DİYOR

Tartışmaya ilk tepki, 12 Eylül öncesi Milliyetçi Cephe mimarı, 12 Eylül sonrası ilericilerin Demokrat ilan ettikleri Demirel ve ekibinden geldi. Demirel "Evren KP'nin kurulmasını istiyorsa, iktidarla işbirliği yaparak bunu gerçekleştirsin. Tabii vatandaşın da bunlara bir diyeceği olacaktır." derken, Ergenekon "Biz konümist partisi kurulmasına karşıyız" diye beyanat veriyordu. Evren'in söylediklerine uygun karşılık ise Cindoruk'tan geliyordu: "Sayın Evren'in BTP ve DYP'den esirgediği hüşgörü ve demokratik düşünmeyi komünist partiye göstermesini şaşkınlık ve şüpheyle, gülümseyerek karşıladım." Gerçekten de Evren'in söylediklerine şaşmamak, gülümsememek mümkün değil. Aynı zamanda şüpheyle bakmak da kaçınılmaz.

BASINDA İLK GÜNLER

Evren'in açıklamasının arkasından günlük basın haberin üzerine yürüdü. 29 Kasım seçimleri değerlendirmesinde TV'de "Bu seçimler, Marksizm gibi ideolojilerin çöktüğünü göstermiştir" kehanetinde bulunan Ertuğrul Özkök, "yiğidin hakkını yiğide" vererek, Özal'ın İtalya ziyaretinde yaptığı basın toplantısındaki konuşmaları aktarırken: "Özal belki de yüzüncü defa bir gün Türkiye'de de komünist partilerinin kurulabileceğini" söylediğini aktarıyor ve ekliyor: "Evren'in uçakta söylediği sözler gözümde daha da büyüdü." Böylece Ertuğrul, Evren-Özal birlikteliğine Evren'in sadakatini anlatmış oluyor. Bu yorum dışında kendi düşünceleri de şöyle: "Cumhuriyetin ilanından bu yana komünist partiler, toplumumuzun en büyük "siyasi öcüleri" olmuştur. Ama bu öcüler, dışarıdan bakıldığında da hep siyasi ayıp kılığına bürünmüşlerdir." Ne demeli? Ertuğrul Özkök'ün Marksizm gibi ideolojilerin çöktüğü kehanetinden sonra, tartışması açılan komünist partiyi, 'siyasi ayıp'ın kaldırılmasında nasıl bir yere oturttuğunu merak etmemek mümkün değil. Anlayabilmek için yeni kehanetler gerekiyor.

Çetin Altan'ın Hürriyet'e duhulünden sonra üçüncü sayfadan baş sayfaya terfi eden Oktay Ekşi ise "Aman Dikkat" diye başlıyor. "Komünist Partisi'nin kurulmasına izin verilmesinde 'sakınca' görmediğimi hep yazar durürum." diye devam ediyor. Oktay Ekşi'nin 'sakınca' görmemesiyle komünist partisi kurulması yolunda önemli bir engelin aşıldığı ortaya çıkıyor. Oktay Ekşi'nin devamı şöyle: ".. komünizm nerede halkın serbestçe verdiği oyla işbaşına gelmişki, Türkiye' de gelsin." Düzene, komünizmin iktidara gelemeyeceği güvencesini de vermesinden sonra "O nedenle, yasal sınırlar içinde faaliyet gösteren -bunun dışına çıktığında devletin sillesini ensesinde bulan- bir komünist parti, olsa olsa bir deşarj kapısı olur" diyerek güvencesinin gerekçesini ortaya koyuyor. "Aman Dikkat" diyor, "şeriat partisine izin verilmesin." Aman "Komünist parti olsun". Zararsızdır.

CUMHURİYET HEP BİR ADIM GERİDE

Fiyatı hep bir adım önde, haberciliği ise hep bir gün rötarlı giden Cumhuriyet gazetesi, konuya pek rağbet etmedi. Demokrat olarak göklere çıkardığı Demirel'in demecine bile yer vermedi. Ne var ki, DYP Genel Sekreteri'ne sormaktan da kendini alamadı: "DYP genel başkanı her türlü özgürlükten yana olduklarını her fırsatta belirtiyor. Ayrıca TKP'nin kurulmasına da karşı olmadıkları yolunda görüş belirtmişlerdi. Siz genel başkanınızla çelişkiye düşmüyor musunuz?" Gökberk Ergenekon çok açık yanıt veriyor.: "TKP kurulmasına karaşıyız.Biz antikomünistiz. Kurulmasını isteyenler ortaya çıkarlar." Bize göre Ergenekon, genel başkanı ile çelişkiye düşmüyor. Çelişkinin, Demirel'i 'demokrat' ilan edip göklere çıkaran kafalarda olduğu gerçek.

Bu yazının kaleme alındığı gün (18 Ekim) tartışmaların düzeyini aktarmaya çalıştık. Devamını hep birlikte günlük basından izleyeceğimizi sanıyoruz.

Hep birlikte izlerken, TİP-TKP-TSİP yandaşları da izlesinler. Demirel'in siyasal haklar için bağırırken boğazlarını yırttılar ve yerel seçimi Demirel'le birlikte ertelerken aynı sevinci duydular.

Tövbekârların demokrasi kalesi Demirel çöküyor, altında kalanlara yazıklar olsun!

AF ÖRGÜTÜ TÜRKÇE-İNGİLİZCE SÖZLÜK YAPTI

Nur ULAŞ

Arapça "şeker", Fransızca "mersi", İngilizce "ti-vi", İtalyanca "radyo", Rusça "sputnik" sözcüklerinden sonra Türkçe de uluslararası dil oluyor. Uluslararası Af Örgütü, Türkçe'den daha önce bütün dillere girmiş olan "başı bozuk" sözcüğünden sonra Türkçe'nin bazı sözcüklerinin de İngilizce karşılıklarını buldu.

Af Örgütü'nün raporundan Türkçe'nin enternasyonalleşen yeni sözcüklerini aktarıyoruz.

a)	**falaka**	beating of the soles of the feet until the skin was broken
b)	**tecavuz**	rape of younger prisoners by guards or guards forcing prisoners to rape one another.
c)	**ranza alti**	prisoners suddenly ordered to hide under their beds, given a matter of seconds to do so, and beaten if any part of their body remained visible.This treatment was described by deputy for Mardin province, Nurettin Yımaz.
d)	**sehpa**	mock trial and mock executions outside the wards
e)	**cop sokma**	oiled truncheons pushed into the anus (the names of 26 prisoners who had been subjected to this were given)
f)	**lagim suyuna sokma**	prisoners thrown into isolation cells with excrement (up to knee high) on the floor and forced to eat it
g)	**gece nobeti**	two to seven prisoners in each ward made to stand guard during the night and beaten by the guards through the door windows
h)	**kopek saldirtma**	attacks by German shepherd dogs
i)	**ayaktan asma**	hanging upside down from a chain attached to one foot

PROBLEMATİK VE PROGRAMATİK AÇIDAN DEVRİMCİ PARTİ

Yalçın KÜÇÜK

Yükseliş dönemi ile gerileme kesitleri arasında nasıl bir ayrım yapılabilir; böyle bir ayrım yapılmalıdır. 1978 yılından itibaren açılan Türkiye'nin zaman kesiti, ancak 1851 tarihinden sonraki Avrupa'nın veya 1906 yılını izleyen zaman kesitinde Rusya'nın yada 1951 sonrası Türkiye'nin koşulları ile birlikte anlaşılabilir; 1978-1988 Türkiye'sinin siyasal dinamiğini tek başına veya bir yükseliş zamanı dinamikleri ile karşılaştırarak anlamak mümkün görünmüyor. Marx, 1848 Devrimleri coşkusunu yansıtan *Komünist Manifesto*-nun iyimserliğini, Alman ve Fransız burjuvazilerinin kendi devrimlerine ihanetini gözledikten sonra ve 1851 yılından itibaren terketmeye başlıyor. *Manifesto*, iyimser bir coşkuyu içeriyor; gerileme döneminin ürünü *Kapital*, bilimselliğin aşılması zor sınırını gösteriyor. 1906 Stolipin Reformları ile başlayan gericilik döneminde(*) Lenin, önceki döneme göre, daha felsefi, daha temelli ve çok daha teorik olma gereğini duyuyor. Gerileme dönemleri, hem savaşçıların ve hem de ideolojilerin sınandığı dönemlerdir; ricat yollarını arayanlar en çok bu dönemde çıkıyorlar ve teoriler, bu dönemde billurlaşıyor.

Yükseliş döneminin düşünceleri coşkuludur ve aynı ölçüde de, eklektik oluyor. Gerileme dönemleri ise her anlamda çeliğe su verilişi anlatıyor; kişiler, billurlaşıyor ve teoriler çelikleşiyorlar.

Burada, Toplumsal Kurtuluş'un ikinci yılının ilk sayısında(**), birinci yılının ilk sayısında, Çelik Bilgin imzasıyla çıkan, incelemeden aktarma yapmak gereğini duyuyorum; "Akan Toprakta Geleceği Yakalamak" başlığıyla, sınıfsal ve politik toprağın aktığını haber veriyordu. "Akan toprakta politika, yalnızlıkla başlamayı kabul ederek yola çıkmayı zorluyor".(*) Toprağın aynı olduğunu düşünmek kolaycılıktır; yeniden yürüyüşün önemli bir yalnızlıkla başlayacağını ve ilk zamanlarda yalnızlıktan ayrılamayacağını kabul etmek ise pek zor oluyor. Artık kabul edileceğini umuyorum.

Aynı incelemeden bir aktarma daha yapmam gerekiyor; bir yıl sonra, daha doğru olduğunu düşünüyorum. İkinci aktarma şudur; "THKO ve THKP-C, yükseliş döneminin ürünleridir ve bir arayışı anlatıyorlar. 1970 yılının THKP-C ve THKO arayışı türünden, 1920 yılının TKP'si de, yükselişin damgalarını taşıyorlar. Her ikisi de, gelen baskı rüzgarlarından habersiz, büyük morallerle kuruldular." Yükselişin ve coşkunun ürünü oldukları için, TKP, kuruluşundan sonra gelen ilk baskıya, önemli ölçüde dayanamadı ve öncü kadrolarının çoğunu "kadro" olarak kemalizm'e kaptırdı. THKP ise, kurucu olarak ilan edilen dört gençten, erken ölen Mahir Çayan'ın dışında Münir Ramazan Aktolga'yı islamcılara, Yusuf Küpeli'yi TKP'ye ve uzun bir hapislikten sonra güzel bir demeçle dışarı çıkan Ertuğrul Kürkçü'yü de, Yeni Gündem ile Batı Avrupa'daki "Yeni Yeni Sol" akımı arasında bir çizgiye kaptırdı; Kürkçü, kendisini, Sovyetler Birliği'nde ikinci bir parti kurma sevdasına kaptırmış görünüyor. Yükselişin ve eklektizmin ürünü olduğu için 1970 Dev-Genç/THKP kadrosundan, aynı çizgiyi savunan bir tek kişiyi bile bulmak mümkün olmuyor ve çoğunluğu, her gün bir adım daha sağa kayarak sonunda kendisini kapatan TKP kalıntısı kümeler içinde yerlerini alıyorlar.

Yükseliş dönemleri sıcaktır; sıcak, genişletiyor.

Yalnızlık, soğuktur; soğuk, katılaştırıyor.

Bilim, sıcağı katılaştırmak ve soğukta genişlemeyi duyabilmektir.

(*) "Stolipin, 1906-1911 yılları arasında beş yıl kadar süren karşı-devrim hükümetinin başı idi."
V. I. Lenin, Collected Works, Vol. 17, s. 247

(**) Bu incelemeyi yazmaya başladığım 13 Haziran gününün gecesinde Komiser 11 başkanlığında bir ekip tarafından Ankara Emniyeti Dal'ına götürüldüm. İncelemeyi bitiremedim ve ikinci yılın birinci sayısına yetiştiremedim. Ancak yine de ikinci yılın ilk sayısında bu incelemeden Bilgesu Erenus söz etti. Tümünü Bilgesu'ya sunuyorum

(*) Ç. Bilgin, Akan Toprakta Geleceği Yakalamak, Toplumsal Kurtuluş, Yıl 1987, Sayı 1, s. 33

Bilimsel bakış ve tartışmanın zamanıdır; ancak iki tartışmayı içiçe yapmak durumundayım. Başlarken, iki tartışma düzlemini bir ortak pim ile birbirine bağlama zorunluluğu var. Birincisi, *Türkiye Üzerine Tezler*'in üçüncü kitabında açıkladığım görüşlerin birisini, burada hatırlamakla ilgilidir: THKO/THKP yolunun, TKP/TİP yolundan temelli ayrılığı eylem yönteminde düğümleniyor. Avcıoğlu ve arkadaşlarının, bu arada Mihri Belli ve arkadaşlarının, sol politika alanında canlandırdıkları şiddet kullanmayı eylemin ayrılmaz parçası haline getirme ilkesini, THKO/THKP hem kütleleştirmiş ve hem de geliştirmiştir. Ordu-Parti yolunun asıl ayracı ve Türkiye sol mücadelesine yöntemsel katkıları burada yatıyor. Bunun dışında, eyleminden şiddeti çıkarıldığı veya hareketi atalete dönüştürüldüğü zaman, Ordu-Parti çizgisi, TKP/TİP çizgisine dönüşüyor.

Bu, *Tezler*'in üçüncü kitabındaki tezlerden birisidir, burada özetlemiş oluyorum. Buraya tartışmanın ikinci düzlemini getirmek gerekiyor. TKP/TİP çizgisi büyük bir eklektizm'dir. 1960 yıllarında formüle edilmiş biçimiyle TKP/TİP çizgisi, ilkokulların elişi derslerinden çıkma bir yapıştırmadır ve birbiriyle yan yana gelmesi, bilimsel açıdan mümkün olmayan üç ayrı çizgiye dayanıyor.

TKP/TİP çizgisini "bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm" üçgeni ile açıklamak mümkün görünüyor; bu o kadar öyle ki, TİP'in kurucu Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın kitabının başlığını oluşturuyor. (*) TİP, ikinci kez kurulduğu zaman (**) program hazırlıklarında bu üç çizgiyi yan yana getirmek çok büyük zaman alıyordu. Programda özellikle "demokrasi" çizgisi pek iğreti kalmıştır; demokrasi, programda, bir reductio ad absurdum ögesi olarak yer alıyor. Ancak buna karşın, ikinci kez kurulan TİP'in mücadeleci çizgisini sürdürmek üzere benim sorumluluğum altında çıkarılmaya başlanan Yürüyüş Dergisi isminin yanına "bağımsızlık, demokrasi sosyalizm" (***) sözcüklerini koymaktan geri kalmıyor.

Şimdi bir saptama zamanıdır; 1980 yıllarının ikinci yarısında yayına başlayan ve TKP/TİP karşıtı politikalar izlemek iddiasını açıklayan Yeni Çözüm ve Yeni Öncü Dergileri isimlerinin yanlarına ve kapaklarına, "bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm" üçlüsünü geçirdiler. TKP/TİP çizgisini reddetseler bile programlarının üzerlerindeki etkisini kabul etmek durumunda kalıyorlar. Dahası da var; çok yakın günlerde Yeni Çözüm Dergisi'nin çıkardığı bir özel sayı nedeniyle verdiği ilanlar "Kürt Halkı Gerçektir" ifadesini çok önemsediğini ve bir yenilik sandığını gösteriyor. Halbuki bu, 1970 yılına gelirken ve Anayasa Mahkemesi'nde kapatılıncaya kadar TİP'in, geliştirdiği ve ısrarla savunduğu, bu nedenle hakkında Anayasa Mahkemesi'nde dava açılan görüşüdür. Yeni Çözüm Dergisi'nin, aradan yirmi yıl geçtikten sonra TİP'in görüşlerini kesip kesip yıldız yapmak istemesi son derece düşündürücüdür; bir program kısırlığına işaret ediyor.

"Bağımsızlık" ve "demokrasi" programlarının sol harekete gelip yerleşmesinin tarihsel ve teorik kökenleri üzerinde durulması gerekiyor; çok kısa olarak söylenebilecekler var. Her ikisi de sosyalizmi doğrudan doğruya ilgilendirmiyor. Daha açık yazabilirim; her ikisi de iyice tanımlanmadıkları sürece ve sol harekete sızdıkları ölçüde, sosyalizmin gelişmesine katkıdan daha çok engel olabiliyorlar. Şimdi bunların aşılması zamanıdır.

Bir: Bağımsızlık programının sosyalizm mücadelesinde yer alması, kemalizmin bir sızması ve burjuva görüşlerinin kalıntısıdır. Bu program, Soğuk Savaş dönemini, hareketsiz veya en çok burjuva hareketler içinde geçiren başta Mehmet Ali Aybar, sonra Behice Boran ile sol hareket içinde bir görüş üretmekten daha çok başkalarının ürettiği görüşlere katılmayı bir kişilik haline getiren Sadun Aren bir tarafta, Doğan Avcıoğlu ve arkadaşlarının diğer tarafta ve Soğuk Savaş döneminde etkili bir sol hareket yaratmayı başaramayan Hikmet Kıvılcımlı orta yerde, hep birlikte sosyalizme taşıdıkları bir vurgulama oluyor.

Doktor Hikmet, 1960 yıllarında sosyalizmi değil "İkinci Kuvayi Milliye" hareketi yaratma peşine düşüyor. Mehmet Ali Aybar ise açıkça İkinci Kurtuluş Savaşı'nı açıyor, hem Doktor Kıvılcımlı ve Aybar'da ve hem de güçlü bir sol aydın hareketi yaratabilen Doğan Avcıoğlu'da Mustafa Kemal Paşa zamanında Türkiye'nin bağımsız olduğu ve özellikle Menderes-Bayar istibdatı döneminde bu bağımsızlığın yitirildiği inancı derin bir yer tutuyor.

"Bağımsızlık" misafir olarak geldiği evde ev sahibini kovan yavuz kimse örneği, kemalizmin, sosyalizm programını gölgeleme çaba ve başarısı olarak görünüyor. Geçmiş mücadeleye sağlıklı bir bağ işlevini aşarak ricat için bir köprü fonksiyonunu görüyor.

İki: Demokrasi, aynı kadroların, 1940 pratiğinden kalan bir şartlanmayı ve 1950 yıllarında hiç bir muhalefetin içinde olmamalarının yarattığı kompleksi yansıtıyor. Behice Boran ve arkadaşları, 1940 yıllarında parçası oldukları aydın muhalefetini politikleştirme aşamasında, Bayar ve Menderes'in burjuva ve danışıklı muhalefetleriyle bir "cephe" arayışı içine girecek ölçüde sulandırıyorlar. Aybar ise bu dönemde Türkiye soluna en önemli ve olumlu katkısı olan CHP karşıtlığını aşıyor ve burjuva muhalefetinden uzak kal-

(*) Mehmet Ali Aybar, Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm, İstanbul, 1968

(**) TİP programını, Behice Boran, Yavuz Ünal, Can Açıkgöz ve ben, geliştirdik. "Bağımsızlık" ve "demokrasi" çizgilerini ayrıca programa koymamaya çok çalıştık, yapamadık.

(***) Haftalık Dergi'ye isim ararken bu üçlü nedeniyle "Üçgen" adını da düşündük; sonradan, mücadelenin sürekliliğini ve hareketini anlatabilmek ve bir de geçmişe bağlanabilmek için, 1950 öncesinde çıkartılmış "Yürüyüş" Dergisi'nin adını kopye ettik.

maya özen gösteriyor; ancak savunma çizgisi hala demokrasi perspektifinin dışına çıkmıyor. 51 Tevkifatı büyük bir ayrım çizgisi ve büyük bir karanlığın açılışına işaret ediyor; "sol" adına her türlü muhalefet duruyor. Boran, Aybar ve Aren, bu dönemi balık partilerinde veya üniversite kürsüleri ya da barolarda "sol" geçmişlerini gizleyerek geçiriyorlar. (*) Bu dönemde Türkiye'de bir demokratik mücadele var. Ancak 1960 yıllarında sol programı oluşturmaya katkıda bulunan ve ön planda bir rol oynayan Aybar, Boran ve Aren, hem bu mücadelenin içinde yer almıyorlar ve hem de çok uzak görünmek istiyorlar.

1960 yılları içinde sol programın yazılışında, eylemleriyle ön plana çıkanlar, demokratik mücadele platformunda komplekslidirler. Zayıf duruyorlar.

Üç: Teorik planda "bağımsızlık" ve "demokrasi" programlarını sol mücadeleye taşımak, kapitalizmden umudu kesmemeyi anlatıyor. Burjuvazinin insanlığın ve Türkiye'nin ilerlemesi için hala yapacaklarının kaldığı ve bulunduğu inancını taşıyor.

Başkası düşünülebilir mi? İşçi sınıfının yönetimi olan sosyalizm için mücadele kabul edildikten sonra, bağımlı ilişki veya geniş kütlelerin her karara en geniş ve en aktif bir biçimde katılmalarının dışında bir yöntem akla gelebilir mi? Sosyalizm programının yanına, ayrıca "demokrasi" ve "bağımsızlık" çizgilerinin düşülmesi, sosyalizme güvensizliktir; sosyalizmi anlamamayı anlatıyor. Gericiliğe ödün niteliğini sergiliyor.

Burada Sovyetler Birliği'ne ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelere gelmek istiyorum. Önce bir noktanın saptanması gerekir; 1960 yıllarında ortaya çıkan eklektik sol programın yasalarından pek azı, bu yılların damgasını taşıyor. Hem "demokrasi" ve hem de "bağımsızlık" çizgileri ve bunlar olduktan sonra davet almadan gelen popülizm, daha önceki dönemlerden geliyor. Demokrasi çizgisi, İkinci Savaş'la sonucundan pratik bir ivme alan ve Türkiye'de Bayar-Menderes çıkışının çerçevesini aşamayan bir etkilenme, popülizm de 1940 yıllarında Türkiye komünistlerinin kemalist bayrak altında erimek için sarıldıkları gerekçe ve bağımsızlık ise, Bayar-Menderes döneminde Türkiye'ye kadar uzanan Amerikan boyunduruğundan kurtulmak için kemalizmin rönesans programı olarak ortaya çıkıyor. Bunlar içinde 1960 yıllarında ortaya çıkan ve politik bir bayrak olarak kütlelere götürülen sadece bağımsızlık çizgisidir; ancak bu da eski bir programı yeniden yaşatmak adıyla sunuluyor. Bu dönemde bağımsızlık programı, İkinci Kuvayi Milliyecilik veya İkinci Kurtuluş Savaşı bayrakları birbirinin yerine geçebiliyor ve birbirinin yerine kullanılıyorlar.

Birinci Soğuk Savaş dönemlerinin izlerini taşıyorlar.

Yeteri kadar sosyalist olmamayı anlatıyorlar.

Yeteri kadar sosyalist olmama, Türkiye sosyalist hareketinin birincil ve ölümcül hastalığı olarak zararlı etkisini sürdürüyor.

İşte burada resme Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin Yirminci Kongresi ve bu Kongre'de Hruşef'in ileri sürdüğü görüşler giriyor. Hruşef, 1930 yıllarında, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin en önde gelen yöneticilerinden birisidir(*), bu ve diğer nedenlerle Stalin'le ilgili suçlamaların fazla ciddiye alınmaması gerektiğini düşünüyorum. Ancak Hruşef'in diğer açıklamalarını ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne getirmeye çalıştığı yeni bakışı görmemek imkansız olmalıdır. Hruşef'in yeni açılımları, belki de Sovyetler Birliği'nden daha çok dünyanın diğer yerlerindeki ilerici ve devrimcileri etkilemiştir. Sovyetler Birliği içindeki etkilerinin daha uzun bir zamana yayıldığı ve daha zigzaglı bir gelişme gösterdiği anlaşılıyor.

Yirminci Kongre'de Genel Sekreter Hruşef bir yeni bakış getiriyor; Hruşef'in sözlerinden daha çok getirdiklerinin kalıplaştırıldığı bakışı önem kazanıyor. Mihail Suslov, ideolojik sorunlarla ilgili politbüro üyesi olarak, yirminci Kongre'nin açılımlarını belli bir kalıba dökme işini üzerine alıyor. "Yoldaş Hruşef, raporunda, çeşitli ülkelerde sosyalizme geçiş biçiminin çeşitliliği düşüncesini geliştirmiştir." Suslov, bunu çok önemli bir katkı sayıyor. Suslov, Hruşef'in açıklamalarından, her ülkenin şu veya bu demokrasi biçiminde, şu veya bu proleterya diktatörlüğünde, sosyal yaşamın çeşitli cephelerinde sosyalist transformasyonun hızında, kendine özgü bir yaklaşımı olacağı sonucunu çıkarıyor.

Suslov' un Yirminci Kongre'den çıkardığı savlardan birisi de şudur: "Her halde sosyalizme geçişin mutlaka iç savaşı gerektireceğini iddia etmek

(*) Y. Küçük, Aydın Üzerine Tezler, Beşinci Kitap, basılıyor.

Bu kitabımda bu alanda "şaşırtıcı" bilgi ve çözümlerin bulunduğunu haber vermek gereğini duyuyorum.

(*) Sovyetler Birliği'nde Buharin üzerine incelemeler birbirini izlemeye başladı. SBKP'nin teorik yayın organı Kommunist'in en son sayısında, yayınlanan araştırmada, Buharin'in askeri mahkemeye verilmesiyle ilgili oylama da açıklık kazanıyor. İlgili komisyon iki varyant ile çalışmalarını sonuçlandırıyor. Ejov'un önerisine göre Buharin ve Rıkov ölüm cezası ile cezalandırılmak istemiyle askeri mahkemeye verilmelidir. Budennıy, Manuil'skiy, Şvernik, Kesarev, Yakir bu öneriyi destekliyorlar. Postışev, ölüm cezası hariç diğer cezalarla cezalandırılması için askeri mahkemeye sevkedilmesini öneriyor. Şkiryatov, Antipov, Hruşev, Nikolaeva, Kesler, Petrovskiy, Litvinov da bu öneriden yana oluyorlar. Stalin ise ek soruşturma için NKVD'ye verilmelerini ve askeri mahkemeye gönderilmemelerini, "sud'u ne prodavat', a napravit' delo Buharina i Rıkova v NKVD" istiyor.

Stalin'e sempatiyle bakmayan ve Buharin'i "melek" olarak görmemekle birlikte Lenin'in en yakını olarak göstermeye çalışan bir incelemede bile Hruşev'in kayıtları, Stalin'den kat kat olumsuz çıkıyor.

G. Bordyugev - V. Kozlov, Nikolay Buharin, Epizedı Petilitçeskoy Biografii.

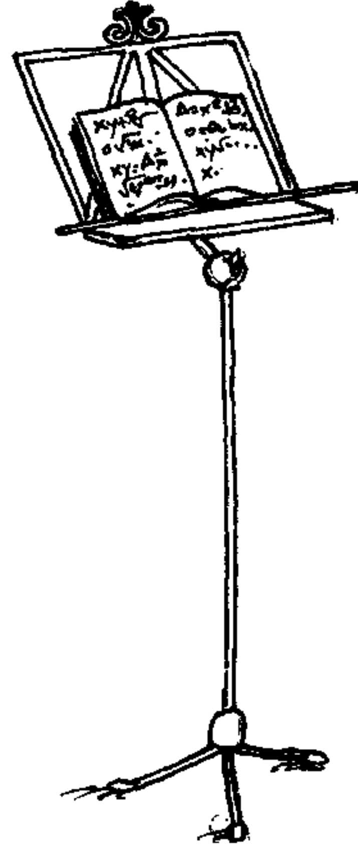
Kommunist, Sentyabr' 1988, No: 13, s. 108

yanlıştır."(*) Yirminci Kongre, barış içinde bir arada yaşama görüşünün yanında sosyalizme barışçıl geçişin kapılarını açıyor. Dünyanın çeşitli yerlerinde böyle bir kapıdan girmek istemeye hazır hareketler, kısa bir zaman içinde, diğer tüm kapıları kapatarak açılan kapıyı tek kapı yapmak becerisini gösterebiliyorlar.

Bir küçük paranteze gerek çıkıyor: Fransa ve Fransızca, Genç Osmanlı ve Genç Türk Geleneklerine de uygun olarak, 1940 yıllarında ve 1960 yıllarında ilk yarısında da, Türkiye solculuğunun tek kaynağı olmayı sürdürüyor. (**) Bu nedenle Yirminci Kongre'nin kararları ve etkileri de, 1950 yıllarının, Türkiye'ye Fransa'dan ve Fransızca olarak giriyor. Fransız Komünist Partisi, kendi sınırlamaları içinde, Yirminci Kongre'nin kararlarını abartmaktan başka bir yol bulamıyor; Fransız Komünist Partisi'nden on yıl kadar sonra, parlamentodaki on beş temsilcinin önemini abartarak, Ankara'da Aybar ve Boran, *barışçıl ve parlamenter yolu* mutlaklaştırıyorlar.

Yirminci Kongre 1956 yılının Şubat ayında toplanıyor. Fransız Komünist Partisi, Mart Ayı'nda bir merkez komitesi toplantısı yaparak, sosyalizme barışçıl geçişi hem alkışlıyor ve hem de sahipleniyor. Merkez Komitesi almış olduğu kararla, bu yolun, hem leninist olduğunu ve hem de ilk kez 1946 yılında Maurice Therez tarafından geliştirildiğini ilan ediyor.(***) FKP, büyük bir iyimserlikle, şunları karara bağlıyor: "Pek çok kapitalist ülkede işçi sınıfı bugün, kendi etrafında köy emekçilerini, demokratik ve ulusal güçleri gerçekten toplayabilir, gerici güçlere nihai bir darbe indirebilir, bir parlamenter çoğunluk sağlayabilir, işçi ve emekçi kütlelerin devrimci hareketine dayanarak, parlamentoyu, bir halk iradesi aracına, *gerçek demokratik bir organa, bir çalışanlar demokrasisine dönüştürebilir.*" FKP organlarının açıklamalarıyla Yirminci Kongre'de açılan kapılar, hızla, parlamento kapılarının genişletilmesine ve demokratik çerçevenin şişirilmesine yol açıyor.

Genel Sekreter Huruşef'in Yirminci Kongre'de başlattığı açılımlar, acımasız bir Soğuk Savaş döneminde ve dünya sosyalist sistemine dost devletleri artırma ve bunlara uluslararası platformda bir yer bulma çabalarıyla birleşince, kısaca "kapitalist olmayan yol" denilen yolun açılmasına yol açıyor. 1960 yıllarında dünyada sosyalizm arayışlarının yeni bir hız kazandığı bir dönemde ve ulusal kurtuluş mücadelelerinde kendi hükümetlerini kurdukları bir zamanda, "kapitalist olmayan yol", gelişmiş kapitalist ülkeler için önerilen barışçıl geçişin yanında az gelişmiş kapitalist ülkeler için tek yol olarak ileriye sürülüyor. Son derece eklektik'tir; hiç bir teorik tabana sahip görünmüyor. *Ancak Türkiye'de sol mücadele yükselirken,* "kapitalist olmayan yol' önerisi, hem demokrasi çizgisinin hem de bağımsızlık programının sosyalizmin yerini almasında önemli bir rol oynuyor.

"Kapitalist olmayan yol" önerisinin, utangaç ve yavaşlatılmış bir kapitalist yol olduğu bugün daha iyi anlaşılıyor. Sınıf mücadelesine değil sınıflar arası ittifak arayışına dayanıyor. "Kapitalist olmayan yol" arayıcıları, aslında, ulusal ve uluslararası mücadeleyi yumuşatıcı ve kütleleri *kandırıcı geniş sınıfsal ittifaklar* aramayı ön plana çıkarıyorlar.

Burada bir özet yapmam gerekiyor: Sosyalizmin yanına getirilen "demokrasi" çizgisi, aslında, burjuva paralenterizmiyle bağları koparmamayı ve köprüleri atmamayı anlatıyor. "Bağımsızlık" sloganı ise, her zaman kapitalizmi abartmayı ve her zaman kapitalizme bir yer ayırmayı yansıtıyor.

Bütün bunlardan şu çıkıyor; Sosyalist mücadele bayrağı açılırken bu bayrağa "demokrasi" ve

(*) XXe Congrès Du Parti Communiste de l'Union Soviétique, édité par "Les Chaiers du Communisme", Paris. 1956, s. 213

(**) *TİP/TKP çizgisinin Fransızca okumasına karşılık,* 1960 yılları sonunda, ODTÜ İngilizcesinin de etkisiyle, THKO/THKP çizgisi, yalnızca İngilizce'den etkileniyor. Monthly Review Dergisi ve yayınları, Latin Amerika deneyimleri hep İngilizce geliyor.

(***) "En affirmant que les formes de passage au socialisme dans chaque pays seront de plus en plus variees, le XXe Congrès du Parti Communiste de l'Union Soviétique a repris la thèse de Lenine que le Camarade Maurice Thorez avait developpee en 1946 dans les conditions de la France".

XXe Congrès Du Parti Communiste de l'Union Soviétique, op. cit., s. 480

"bağımsızlık" yıldızları dikmek, henüz sosyalist olamamak demektir. En hafif yakıştırma ile burjuva demokratizmi ve kapitalizmin ilericilik gücü konusunda kompleksli olmayı anlatıyor. Yükseliş dönemlerinden sonra gelen baskı ve gerileme dönemlerinde kompleksli olmamak zorunludur; kompleksleri atma zamanıdır.

Sosyalist mücadelenin kütle bağlarının koparıldığı bir zamanda ve artık yeniden kütle bağlarını kurma ve tazelemenin kaçınılmaz olarak ortaya çıktığı bir aşamada, sosyalist mücadelenin teorik, politik ve ideolojik saflığından daha büyük bir güvence aranmaması gerekiyor. Çünkü, sosyalizme ve sosyalist mücadeleye güven, teorik saflığa ve politik mücadeleye güven demek oluyor.

Bu bir yol ayrımıdır; kolay, kestirme ve bu nedenle eklektik yollar, sosyalist birikimi eritmek ve ortadan kaldırmaktan başka bir sonuç vermiyor. Bugünkü durum, bu sonucu çok açık olarak gösteriyor; sosyalist mücadeleyi zenginleştirmek için mücadele bayrağına dikilen "demokrasi" ve "bağımsızlık" yamaları, artık sosyalist rengi görünemez hale getirmiş bulunuyor. "Bağımsızlık" sloganı tümden unutulmuşa benziyor; "demokrasi" ise, her darbeden sonra eklenen bir yama ile bayrağın tümünü kaplamış görünüyor. Artık sosyalist mücadeleyi güçlendirmek için "demokrasi" ve "bağımsızlık" programlarına bağlananlar, sosyalist mücadeleyi tümden unutmuş görünüyorlar.

Bugün artık Türkiye'de sosyalistler, Lenin'in kullandığı sözcüklerle, demokrasi at gözlüğüne ihtiyaç duymuyorlar. Çünkü artık utanmıyorlar. Şimdiye kadar demokrasi için mücadele, hep sosyalizmi kurmanın bir aracı ve yolu olurken, artık kendisi bir fazilet olmaya başlıyor. Mücadelenin utanmazlık dönemi açılıyor.

Burada tartışma gündemine Sovyetler Birliği ile tek tek ülkelerdeki sosyalist mücadelenin tartışılması geliyor. Ancak bu tartışmaya geçmeden önce emperyalist dünya ve tek tek kapitalist ülkelere, çok kısa da, olsa değinmek ihtiyacını duyuyorum. Bunu yapmadan Sovyetler Birliği ile tek tek ülkelerdeki sosyalist mücadeleler ilişkisini doğru bir biçimde çözümlemeye ve Sovyetler Birliği'ndeki yeni gelişmeleri anlamaya imkan görmüyorum.

Kapitalist ülkeler ve emperyalist sistemle ilgili iki nokta var. Bunlardan birisi, Amerika Birleşik Devletleri'nin geliştirdiği ve "Seçmeli Caydırıcılık" olarak Türkçeye çevirdiğim Amerikan Doktrini ile ilgilidir. Bu doktrin bir tek sonuca yöneliyor; artık, eninde-sonunda ABD ile silahlı çatışmayı göze almadan Türkiye türünde ülkelerde bırakınız sosyalist, "kapitalist olmayan" veya Washington'a dost sayılmayan bir hükümet bile kurmak imkansızlaşıyor.

Bu nokta üzerinde durmam ve bir düzeltmeyi dile getirmem gerekiyor. Bilimin devrimciliğine ne kadar güveniyorsam, devrimcilerin mücadelede de birbirine o ölçüde dürst olmaları gerektiğine inanıyorum. "Seçmeli Caydırıcılık" Doktrinini, Türkiye'de ilk kez çözümlerken bunun pek fark edilmediğine de değinmiş olabilirim(*). En azından yazarken öyle düşünüyordum. Ancak *Aydın Üzerine Tezler* dizisinin beşincisini hazırlar ve bu nedenle Behice Boran'ın Uğur Mumcu'ya anlattıklarının gazete küpürlerini yeniden incelerken bunun böyle olmadığını gördüm. Başka görenlerin olduğunu da sanmıyorum; Behice Boran'a her türlü bağlılığı gösterenlerin hiç birisinin bunu gördüğünü ve hesaba kattığını sanmıyorum.

Uğur Mumcu, Behice Boran Hanım ile görüşmelerini kitap haline de getirdi. Gazete kupürlerinden değil bu kitaptan aktarıyorum; Mumcu, barışçıl geçiş ile ilgili görüşlerini soruyor ve kitabını aldığı cevapla bitiriyor. Behice Boran, önce şunları söylüyor: "1960'larda bu tür geçişi daha olanaklı ve olası görüyordum, ama hep bir olanak ve olasılık olarak, hiç bir zaman kesin ve mutlak olarak geçerli düşünmedim, barışçı geçişi. Barışçı geçiş mutlaka seçimlerle geçiş demek de değildir. Sınıf mücadelesi silahlı mücadeleye dönüşmeden iktidarı alabilmektir."(**) Bundan hemen sonra da yeni Amerikan doktrinine geliyor.

"1960'larda bu tür geçiş bana şimdikinden daha olanaklı ve olası görünüyordu. Şimdi çok az şans görüyorum, hele Batı Avrupa için. Türkiye için de öyle. Başını ABD'nin çektiği emperyalizm, sosyalizme ve anti-emperyalist yönetimlere fırsat vermemek için savaşı göze almaya razı. ABD'nin yeni geliştirdiği 'hafif yoğunlukta çatışma bölgeleri stratejisi' Üçüncü Dünya ülkelerinde sosyalizme yönelik, Sovyetler yanlısı, anti-Amerikan yönetimlerin oluşmasına, oluşmuş olanların yaşamasına silahlı müdahalelerle olanak tanımama stratejisidir." Behice Hanım'ın yurt dışında bulunduğu zaman, uluslararası gelişmeleri yakından izlemeyi sürdürdüğü ve benim "düşük yoğunluklu" çatışma olarak Türkçeleştirdiğim Amerikanın yeni dünya savaşını doğru değerlendirdiği anlaşılıyor. Behice Boran'ın ölümüne çok yakın bir zamanda tüm etkisini, her gün sayıları azalan yandaşlarını sosyalist mücadeleden koparmak ve açık bir burjuva demokratizmin kuyruğuna takmak için kullanmış olmasında(***) yeni kan almayan kadrosunun yaşlandığını, ekonomik olarak palazlandıklarını ve ABD ile konfrontasyonu gerektiren bir mücadeleden kaçacaklarını bilmesine bağlamak gerektiğini düşünüyorum.

(*) Toplumsal Kurtuluş, Nisan 1988, sayı 10.

(**) Uğur Mumcu, Bir Uzun Yürüyüş, İstanbul, 1988, s. 106. Görüşme 1986 yaz aylarında yapılıyor.

(***) Behice Boran, 1986 tarihinde başlayan ve 1987 tarihinde de süren Türkiye'de açık parti kuruluşu konusundaki tartışmalarda hem kendi yakın arkadaşlarından ve hem de TKP Genel Sekreteri Nabi Yağcı'dan çok ayrı düşünüyordu. Ayrı görüşünü, Sol Birlik'in en son plenumlarının birisinde açıklamaktan geri kalmadı. Fakat iki arkadaşının baskısı üzerine görüşünü değiştirdi. Her zaman alışkanlığıdır; görüşünü değiştirince öbür uca gitmekten kendisini alıkoyamadı.

"Seçmeli Caydırıcılık" doktrini ve Türkiye'de Amerikan varlığı ciddiye alınmalıdır, bunu ciddiye almayan bir mücadelenin gerçekçi olabileceğini ve başarıya ulaşacağını sanmıyorum.(*) bu doktrinin keskinleştirdiği bir açıklık var, ABD' nin ilan ettiği silahlı çatışma kabul edilmeden, Türkiye'de hiç kimse Türkiye'yi bir adım ileriye götürebileceğini ciddiyetle ileri sürmemek durumundadır.

Bu saptamanın da çok keskin bir uzantısı olduğu görülüyor: Türkiye'de artık demokrasi mücadelesi çamura oturmuş bir otomobilin patinajından farksız görünüyor.

Bir ekleme daha gerekiyor: Tövbekarlık patinaj yapmak değilse nedir? Tövbekarlık, bile bile ve isteye isteye patinaj yapmak oluyor.

"Seçmeli Caydırıcılık" doktrini pratik bir durumdur, ikinci nokta çok daha teorik bir nitelik taşıyor. Dolambaçlı bir anlatıma başvurmadan sormak gereğini duyuyorum: Artık faşizm, işe yarar, ayırt edici ve bu nedenle de kullanılabilir bir kavram mıdır? Daha net sormak istiyorum: Tekelci dönemde, kapitalizm için "faşizm" adıyla ayrı bir politik durum tanımlamak aydınlatıyor mu, karartıyor mu? Bu soruları sorma zamanının gelip geçtiğini sanıyorum.

Eğer Lenin'in dönemi tekelci aşamanın başlangıcını haber veriyorsa, 1920 yıllarında İtalya'da ve 1930 yıllarında Almanya'da yükselen faşizmi, kapitalizmin geçici aşırılıkları olarak görmek de, tekelci düzenin politik olarak yerleşmesi ve Batı Avrupa'da işçi sınıfının politik hareketlerini devrimci çizgiden uzaklaştırarak evcilleştirme politikaları olarak alma da mümkün görünüyor; birincisi üzerinde çok yazılmıştır ve ikinci üzerinde düşünmeyi öneriyorum. Ayrıca Birleşik Devletleri'nde McCarthyism uygulamalarının da hiç bir iz bırakmadığını sanmıyorum. Bütün bunlara ek olarak 1970 yıllarında dünya kapitalist sisteminin yaşadığı yüksek fiyat artışları ve yüksek işsizlik oranlarının arkasından dünya kapitalist sisteminin, Ekim Devrimi ve Büyük Bunalım'ın yarattığı tehditler karşısında uygulamak zorunluluğunu duyduğu Keynesian politikalar veya refah devleti kabüllerinden birer birer vazgeçmesini de hesaba katmak zorunluluğu var. Kapitalist sistem, artık Birinci Savaş öncesinin kurumsuzluğu ve sınırlamasızlığına yeniden kavuşurken meydan sadece tekellere kalıyor.

Artık kapitalizmin görünmez eli yerine tekellerin ahtapot kolları çalışıyor.

Tekelci aşamada faşizmin ayırt edici ve işe yarar bir kavram olup olmadığı sorusu son derece teorik bir nitelik taşımakla birlikte çok daha önemli pratik uzantılara sahip görünüyor. Pratik uzantısı şudur: Bir anti-faşist mücadele programı, ancak faşizmin ayrı bir kategori olması halinde anlam kazanabiliyor. Eğer faşizm, tekelci devletin doğal yapısından ayrı değilse her hangi bir anti-faşist mücadelenin ve ayrıca önemli ölçüde ayrı değilse de şiddeti içeren bir anti-faşist programın kütlelerde iz bırakmasını mümkün görmüyorum.

Buradan Sovyetler Birliği'ne ve gelişmelerin çözümlenmesiyle birlikte tek tek kapitalist ülkelerdeki sosyalist mücadelelerle bağlantısına gelmek istiyorum. Burada ilk olarak söylenmesi gereken şudur: Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri hep Washington'un kovboy mantığıyla ve "iyiler ile kötüler" arasında bitmek tükenmek bilmeyen bir mücadele olarak görmek son derece yanıltıcı oluyor. Son zamanlarda Sovyetler Birliği'nde hem Marx'ın ve Lenin'in çalışmaları ve hem de dünya devrimci hareketleri ile tek tek kapitalist ülkelerde izlenecek mücadele yolları açısından son derece olumlu açılımlar gerçekleşiyor. Washington' un kovboy mantığı içinde gelişmelere hep "reformcular ve muhafazakarlar" veya Garbaçov takımı ile Ligaçev yandaşları olarak bakmak kökten yanıltıcı oluyor.

Burada örnek vermek istiyorum. Vadim Medvedev, bir zamandan beri, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin ideolojik açılımlarını yapıyordu; bu işlev, Moskova'daki cahil Batılı gazetecilerin görmek istedikleri kadar önemli görünmüyor. SBKP'nin teorik organı Komunist bu yılın başında Medvedev'in önemli bir konuşmasını yayınlıyor.

Bu incelemeyi son derece cesur ve bir çok açıdan yeni teorik arayışların kapısını açıcı gördüğümü belirtmek durumundayım. Bazı aktarmalar yapmak istiyorum. Şöyle başlanabilir: "Emperyalizmin kapitalist toplumun özel bir aşaması olduğu öğretisi, Ekin Devrimi'nin arafesinde biçimlendi. O zaman tekelci kapitalizm sadece bugünkü özelliklerini almaya başlıyordu. Böyle bir formülasyon, Birinci Savaş'ın hemen başında Buharin'in çalışmalarından da yararlanarak Lenin tarafından geliştirilen emperyalizmin kapitalizmin en yüksek aşaması olduğu görüşünden belli bir yetersizlik duyulduğunu anlatıyor.

Devam etmeden önce bir parantez açman gerekebilir: teorik çalışmalarımı izlemek imkanı bulanların, yıllardan beri, benim de tekelci aşama ve buna bağlı olarak emperyalist dönem ile rekabetci kapitalizm arasındaki farkı bir "aşama" derecesinde tutmaktan eksiklik duyduğumu bildiklerini sanıyorum. Daha netlikle de kapitalist üretim biçimini ve özellikle kapitalist üretim biçimine izafe edilen ilericiliği abartan yaklaşımlarda büyük esin kaynağı bulamadığımı da yıllardan beri tekrarlıyorum. Şimdi Sovyetler Birliği'nde kapitalizme yeniden bakışın kapıları açılıyor. Açıklıkla

(*) Toplumsal Kurtuluş, şu sırada ve benim bilgime göre, Türkiye'deki Amerikan varlık ve etkisine karşı mücadelesini açıklayan ve bunu mücadelesinin, en önüne koyan tek dergi oluyor. "Seçmeli Caydırıcılık" doktrininin açıklanması Nisan Ayı' nda oldu ve Soğuk Savaş uzmanı ve CIA mensubu Büyükelçi Strauz Hupe'nin marifetlerinin üzerine gidilmesiyle birlikte Toplumsal Kurtuluş operasyonları başlatıldı; sürdüülüyor. Onbirinci, Onikinci sayılardan sonra Eylül'de çıkan onüçüncü sayı da toplatıldı.

söylenmesi gerekenleri, dolambaçlı bir dile başvurmadan söylemek gereğini duyuyorum; materyalist disipline, aynı anlama gelmek üzere, bilimsel yönteme bağlı kalındığı sürece Marx'ın mutlak ve Lenin'in göreceli olarak bu şansa sahip omadıklarını saptamak zorunlu oluyor.

Marx, tekel öncesinin devrimcisi ve bilim adamıdır; peygamber sayılmamalıdır. Medvedev, Lenin'in emperyalizm çözümlemesi için ise, "Marx'ın kuramına bir tamamlayıcı olarak ele alınmıştır" diyor.

Şimdi Medvedev'ten daha önemli bulduğum aktarmaya geliyorum. Şunları ileri sürüyor: "Bugünlerde tekelci kapitalizm yüzüncü yılına yaklaşıyor. Onu, şekil değişikliğine uğramış on dokuzuncu yüz yıl klasik kapitalizmi olarak kavrama, işlerin gerçek durumuna, gittikçe daha az uyuyor. Şu soru ortaya çıkıyor: Serbest rekabet dönemi tekelci kapitalizmin bir önceleyeni, tekelci kapitalizm de kapitalist üretim formasyonuna uygun biçim olamaz mı?(*) Medvedev, bunun, doğruluğunun zamanla ortaya çıkacak bir hipotez olduğunu eklemekten geri kalmıyor. Önlemli davranıyor; davranması zorunludur. Çünkü ortaya konulan soru, gerçekten önemli ve önlemli yaklaşılmadığı zaman da sapkınlığa davetiye çıkartan bir nitelik taşıyor.

Vadim Medvedev, tekel öncesi kapitalizmin Britanya'da yüz yıl sürmesine karşın diğer kapitalist ülkelerde daha kısa ömürlü olduğunu da ekliyor. Böylece tekelci düzeni geçerli biçim olarak alma eğilimini, bir soru düzeyinden daha güçlü gördüğünü belli ediyor.

Buradan faşizmin ayırt edici ve işe yarar bir kavram olup olmadığı sorusuna dönülebilir, bu soru yerindedir. Klasik kapitalizmin, ekonomik anlamda gerilikleri buldozerle temizleyen, politik anlamda özgürlükleri genişleten imajını fazla uzatmamak gerektiğini düşünüyorum. Özel sermayenin teknik ve politik ilerici rolü, iktidarının öncesinde ve daha çok iktidar mücadelesi sırasında ortaya çıkıyor.

Özal sermayenin ilerleyen ve genişleyen hareketinin on altıncı ve on yedinci yüz yılda Orta Çağ'ın sürülerinden bireyi çıkarttığı doğrudur. Ancak kısa bir zaman sonra büyüyen ve büyümesini sürdürerek tekelci aşamaya gelen özel sermaye, bütün gücüyle, bireyi ortadan kaldırıp yerine Orta Çağ'da bile olmayan sürüleri yerleştirmeyi deniyor. bu denemede Mussolini ve Hitler, birer zorba geçiştir; bunlara bakıp, tekelci sistemin sürekli ve acımasız köleleştirmesini ihmal etmeyi politik bulmuyorum.

Kuşkusuz benim faşizmi bir ayrı kategori olarak ve Sovyetler birliği Komünist Partisi'nin ideolojik sorunlarla görevli politbüro üyesi Medvedev'in klasik kapitalizmi, önemli ve ayrı bir üretim biçimi olarak sorguya çekmemiz, anti-faşist mücadele kadar anti-tekelci mücadeleyi de tartışma gündemine getiriyor. Çünkü eğer Medvedev'in sorusuna olumlu cevaplar bulunursa tekelci olmayan bir kapitalizm üzerinde çok fazla yoğunlaşmamak gerektiği ortaya çıkıyor. Eğer rekabetçi ve bu anlamda "özgürlükçü" kapitalizm, tekelci kapitalizmin zorunlu bir önceleyeni olarak düşünülürse, böyle bir düzeni yaşatmak için mücadele etmek bir tür Proudonculuk oluyor.

Artık Sovyetler Birliği ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelerin tek tek kapitalist ülkelerde toplumsal kurtuluş mücadelelerine etkisi üzerinde durma zamanıdır. Burada da dolambaçlı anlatımlardan kaçınmak gereğine inanıyorum. Başlarken iki noktayı ön plana çıkarma durumundayım.

Bir: Devrimi yetmiş yaşında bir sosyalist ülkede, toplumsal yönetime, geniş kütlelerin tam ve gecikmiş katılımını sağlamak üzere ön plana çıkartılan demokratizasyon programını, sosyalist iktidar için henüz kapsamlı ve güçlü bir siyasal örgütlenmeden yoksun bir başka ülkede, sosyalist mücadelenin üstünü örten bir şal haline getirmek bir kuş beyinliliktir ve taklitçilik oluyor. Bugün Türkiye'de bütün hareketliliklerini, dalgalandıramadıkları "demokrasi" bayrağının altında oturmak olarak gören tüm tövbekarları kuş beyinli saydığımı saklamıyorum.

Hiç kuşkusuz bunun, "demokrasi" bayrağının gölgesinde oturmanın, ezilmişlikten, inançsızlıktan, sosyalizme güvenmemekten gelen nedenleri var. Sovyetler Birliği'nde çok haklı demokratizasyon programı sadece bir kılıf oluyor, tövbekar kümesi içinde yer alan ex-kurtuluşcular ve ex-devyolcular, Garbaçov'un açılımlarından çok önce, esin kaynaklarını, Batı Avrupa'nın sivil toplumcu veya yeşilci akımlarında buldular. Ex-kurtuluşçular ve ex-devyolcular, mücadelelerinden, TİP/TKP'nin yaşlı ve yorgun kadrolarından önce döndüler. Sonra bir araya gel iler. 1960 yıllarının ikinci yarısından itibaren sosyalist devrim ve ulusal demokratik devrim veya "Çin-Rusya" türünden ikilemler çerçevesinde birbirlerinin gözünü oydukların unutarak tövbekar partisinde, TBKP, huzur buldular.

Uzatmadan, bu kümelenmenin motorunun anti-sovyetizm ve sosyalizm düşmanlığı olduğunu belirtmek zorundayım. İki olgu ile söydiklerimi doğrulamak istiyorum.

"Varşova Paktı ülkelerinin, 1968 müdahalelerini 'Dubçek reformları sosyalizme aykırıdır' diyerek değil Çekoslovakya'nın bu hareketinin dün-

(*) Ne yazık Vadim Medvedev'in incelemesinin yayınlandığı Komunist sayılarına sahip değilim. Sovyetler Birliği'nde yapılan İngilizce çevirilere hiç güvenmediğimi de tekrarlıyorum. Bu nedenle, isteyenin kendi çevirisiyle birlikte üzerinde düşünmesini sağlayabilmek amacıyla İngilizcesini de yazıyorum.

"The question arises: Isn't the epoch of free competition the predecesser of monopoly capitalism, while the latter an adequate form of the capitalist mode of production?"

Vadim Medvedev, The Great October Rvolution and the World/Today, Socialism: Theory and Practice, August 1988, number 8, s. 14

ya sosyalist sisteminin dünya kapitalist sistemine karşı bir mevzi kaybedilmesi olasılığını önlemek için yapıldığını düşünerek tasvip etmiştim. Bugün de aynı şekilde değerlendiriyorum Dubçek reformları bir anlamda erken, diğer sosyalist ülkelerle işbirliği ve dayanışma içinde yapılmamış girişimlerdir. Bir danışma yapılabilseydi, böyle bir müdahaleye gerek kalmazdı. Böyle bir danışma yapılmamasında müdahale eden güçlerin kuşkularını haklı çıkaran bir yan vardır"(*) Bu sözler son derece üzücüdür: neresinden bakılsa üzücü görünüyor. Her tarafı çarpıtma ve bile bile gerçek dışı açıklamalarla dolup taşıyor. Bir paragrafta bu kadar çarpıtmanın nasıl yapılabileceğine şaşıyorum. Bunların bir bölümünü bırakıyorum.(**) Sadece iki noktaya değiniyorum; bütün dünyanın gözü önünde yapılan, Otto Şik ve Dubçek adıyla her tarafta tartışılan Çekoslavakya Reformları'nın diğer sosyalist ülkeler tarafından bilinmediğini ve tartışılmadığını söylemek, çocuklara masal anlatmak oluyor. Fakat bu da o kadar önemli değil; önemli olan, Profesör Sadun Aren'in, bu sözler Sadun Aren'e aittir, yalnızca danışılmadığı için Warşova paktı tanklarının Prog'a girdiğini ve bunun doğru olduğunu söylemesidir.

Çok açık olarak yazıyorum: Sadece danışılmadığı için bir sosyalist ülkenin tanklarının başka bir sosyalist ülkenin topraklarına girmesini tasvip etmek, sosyalizm düşmanlığıdır. Anti-sovyetizmin kaynağını bu tür açıklamalarda da aramak gerekiyor. Açık devrimci partiyi, bu türlerden korumak ve uzak tutmak zorunludur.

"Öte yandan insanın aklına gelen bir şeyi gidip alması çok zor. Çarşıda pazarda bulunan malların çeşit ve miktarı çok sınırlı. Sovyet vatandaşları, özellikle de kadınları, hayatlarının önemli bir bölümünü kuyruklarda bekleyerek geçirmek zorundalar. Kasapta kuyruk, bakkalda kuyruk, üst baş alırken kuyruk". Çok kötü değil mi; bir zamanlar Stalin'in insan kızartan fırınlarında kaybolan Sovyet yurttaşları şimdi de Brejniyef-Gorbaçov döneminin kuyruklarında eriyorlar

"Üstelik mesele şekerle bitmiyor ki! Örneğin tanıştığım bir Moskovalı son günlerde oturduğu semtte dükkanlarda tuz bulunmadığını ve bu yüzden komşudan tuz istemek zorunda kaldığını anlattı. Uzay teknolojisinde en önde giden, Merih'i bu gezegene yollanacak robotlarla incelemek için kapsamlı bir programı uygulamaya koyan bir ülkenin başkentinde tuz sıkıntısı olur mu? Olursa ekonomik işleyişte cidi aksaklıklar var demektir."(*) Bunları Doğu Perinçek yazmıyor; Perinçek'in dergisi için SBKP Ondokuzuncu Konferansı'nı izlemeye giden TKP'nin Dış İlişkiler sorumlusu Ali Söylemezoğlu yazıyor.

"Moskova'da bir parti sözcüsü aksırırsa, bunlar nezle oluyorlar." Ali Söylemezoğlu'nun yazısına çok uyuyor. Sovyetler birliği üzerine yazı ve kitaplarımda sık sık ileri sürdüğüm bir görüşümü TKP için de tekrarlamak zorunluluğu ortaya çıkıyor; Stalin dönemi de dahil Sovyet düzeninde eleştiri düzenin çalışmasının temel ilkesidir. Özel mülkiyet, kâr ve kapitalist fiyat mekanizması olmadığı için, düzenin zorunlu aksaklıklarını ancak eleştiri ile düzeltmek mümkün oluyor. Ayrıca Sovyet düzeninde ve Stalin döneminden beri eleştiri abartılarak yapılıyor.(**) Sovyet düzeninde bir aksaklığı anlatmak, ancak, düzeltilmezse sistemin batacağını bağırmakla gerçekleştiriliyor. TKP'nin inançsız ve sosyalizme güven duyamayan politbüro üyesi Ali İleri'nin(***) henüz bunları öğrenemediği anlaşılıyor.

Bu olumsuz örneklerden olumlu sonuçlara geçmek zor olmamalıdır; olumsuzluk tek tek ülkelerdeki kısırlıktan çıkıyor. Kruşef, Yirminci Kongre'de başlattığı tüm olumsuzlukların yanında, dünyanın çeşitli ülkelerindeki mücadelede ayrı yol arayışlarının saygıya değer bir çaba olduğuna da işaret ediyordu. Bunu, tek tek ülkedeki hareketlerin dünya işçi sınıfı hareketine bakarken kendi devrim sorunlarını bakış açılarının merkezine oturtmaları biçiminde anlamak gerekir; bu gereklilik, aradan geçen yıllarda, çok daha net bir bi-

(*) Tempo, 27 Ağustos 1988, Sayı 38, s. 15

(**) Profesör Aren'in Çekoslavakya'ya Sovyet müdahalesini desteklediğini söylemesi gerçek dışıdır ve bugün bulunduğu yere yerleşme isteğinin bir ifadesidir. Tam tersidir. Bu sırada Aybar, Boran, Aren, her üçü de milletvekili olarak TİP yönetimine egemendiler ve büyük bir şiddetle Sovyetler Birliği'ni kınadılar.

Müdahale yaz aylarındadır. Bu ifadenin yayınlandığı dergide, bir sayfa sonra, Kasım 1968 tarihinde toplanan TİP'in Üçüncü Kongresi'nin fotoğrafı var. Kürsünün üstünde büyük pankartta "Ne Amerika Ne Rusya" yazıları hala okunuyor.

İnsanlar neden geçmişlerini yaşadıkları her ana göre değiştirme gereği duyuyorlar?

(*) Ali Söylemezoğlu, Bürokratik Cendereden Girişimciliğe. İkibine Doğru, 10 Temmuz 1988, s. 37.

(**) Dr. İldeniz Kurtulan da Sovyetler Birliği'ne gitti ve izlenimlerini yazdı, "Evet Sovyet halkının sağlık sorunu yok. İşsizlik sorunu yok. Okulsuzluk sorunu yok. Ulaşım zorluğu sorunu yok. Kira-su-elektrik-havagazı ve telefon harcamalarının pahalılığı yok."

Ancak Doktor Kurtulan'ın bulduğu sorunlar var. "Kısacası Batılılar gibi yaşamak ister. Biraz egzantrik olmak, biraz çarpıtılmak.."

Dr. İldeniz Kurtulan, Sovyetler Birliği'ne Bir Gezi, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1988, s. 21 Söylemezoğlu, inançsızlığını söylüyor ve Dr. Kurtulan, sevincini dile getiriyor.

(***) Ali Söylemezoğlu'nun, TKP'yi World Marksist Review'de temsil eden Ali İleri olduğunu sanıyorum. WMR, komünist ve işçi partilerinin ortak dergisi ve platformudur; sık sık tartışmalar yayınlanıyor. Bu tartışmalar da, dünya komünist partileri arasında en geri üç sırayı, TKP, Şili Komünist Partisi ile Banglades Komünist Partisi'nin tuttuğunu gösteriyor. Ali İleri burada, ya Sovyetler Birliği'nin diğer partilerin katılmadığı görüşüne "evet" demek için ya da kendi insiyatifiyle en geri bir çizgiyi dile getirmek için söz alıyor.

Örnek olsun: bunlardan birisinde SBKP'den gelen bir öneriye Büyük Britanya Komünist Partisi temsilcisi Bert Ramelson, "bu marksizmden uzaklaşmadır", its authors express ideas leading away *from marxsizm*, derken, Ali İleri, bekleneceği gibi, "katılıyorum", I agree, diyor.

Exchange of views and discussion: The Communists in Today's World, World Marxist Review, March 1988, Number 3, s. 112-113

Bu önemli tartışmanın tümünü, Akış-Ekin Konsorsiyumu olarak hazırlanan yeni bir yayında okuyucuya iletmeyi planlıyoruz.

çimde ortaya çıkmış görünüyor.

Yirminci Kongre'den Yirmi Yedinci Kongre'ye ve bugüne akan zaman, tek tek kapitalist ülkedeki devrimci hareketleri çok daha özgürleştirmiştir; özgürlük, sorumluluk merkezindeki oynamadan kaynaklanıyor. Artık tek tek ülkelerdeki devrimci hareketler, bütün çabalarını, tek ülkede sosyalizmi yaşatmaya ve Soğuk Savaş döneminde dünya sosyalist sistemini boğmaya yönelik tehditleri etkisizleştirmeye ayırmak sorumluluğundan özgürleşiyorlar; çünkü, dünya sosyalist sistemi, bu tehditleri karşılayacak bir güce çoktan erişmiş bulunuyor.

Tek tek ülkedeki devrimcilerin birinci görevi, kendi devrimlerinin yollarını açmak oluyor. Bu, Türkiye'de devrimcilerin ve devrimci sosyalistlerin de birinci görevidir.

Olumlu sonuçları sıralarken Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kuruluşuna kısmen değinmek kaçınılmaz görünüyor; bugün Sovyetler Birliği'nde, dünyanın her tarafındaki sosyalizm düşmanlarını hayretler içinde bırakan eleştiri salgını, yalnızca sistemin sağlam ayaklar üzerine oturmuş olduğunu gösteriyor.(*) Sovyet sistemi oturmuştur ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi, tarihinde pek çok göstermiş oluğu ciddiyet ve sorumlulukların bir yenisini daha sergiliyor.

"Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu: 1925-1940" adını taşıyan çalışmamın bir önemli sonucunu özetlemek durumundayım: Bütün devrimler türünden Sovyet devrimi de daha önceki kitaplarda yazılı elverişli koşulların hiç birisi olmadan kurulmak ve yaşamak zorunda kaldı. İşçi sınıfı az ve iç savaşta kırılmış geri bir ülkede, emperyalizmle kuşatılmış bir zamanda ve son derece kısa bir zaman aralığında kapitalist dünyaya yetişecek bir hızla kurulmak ve yaşamak zorunluluğu vardı. Bu gerçekleştirilmiştir. Mucizeye yakın bir başarı görülüyor.

Bu başarıda Stalin'in rolü ihmal edilemez; Sovyet devrimi'nin başarısındaki bütün olumlu katkıları Stalin'in liderliğine ve tüm olumsuzlukları da objektif koşullara bağlama eğilimindeyim. Bu nedenle bugün Sovyetler Birliği'nde Stalin'e yöneltilen haksız eleştirileri, Sovyet sisteminin bir olgunluk hastalığı olarak görüyorum(**). Geçici sayıyorum; sözünü ettiğim çalışmamda da var, Robeaspierre, elli yıl kötülendi. Stalin'in kötülenmesinin henüz elli yıla ulaşmadığı görülüyor.

Buharin, tedriciliğin sembölü oluyor. Stalin, hızı anlatıyor. Buharin'in ikinci kez öleceği zamanın uzak olmadığını düşünüyorum. Stalin, yerini alacaktır; bundan kuşku duymuyorum.

Burada durmak gerekiyor. Stalin'in unutulmaz rolü, bütün olumsuz ögelere karşın tek ülkede sosyalizmi yaşatmış ve Hitler'i önüne katarak üstüne gelen emperyalizmin acımasız güçlerini yenebilecek bir gücü ortaya çıkarmış olmasında yatıyor. Ancak söylenecekler burada bitmiyor; kırılmış bir proleterya ile ve bir bölümü menşevizmden transfer entelijansiya ve çok büyük ölçüde işçi tulumu giymiş mujiklerle bir sosyalizm kuruluşunun sosyalizme uzak öğeleri de içereceğini düşünmek zorunludur. Sovyetler Birliği'nde sosyalizm tartışılabilir nesnel zorlamaların etkisiyle sosyalizme uzak eğilimleri de içine alarak kurulmuştur; bunları görme zamanı geliyor.

"Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu" çalışmam, kuruluşun inatçı ve inanılması zor serüveni yanında, yeni yapıya sızan sosyalizme uzak öğeleri de çözümlemeye çalışıyor. Sistemin oturmuşluğunun verdiği güvenle bu tür saptamalar bugünün Sovyet tartışmalarında daha açık ve daha büyük bir sıklıkla görünmeye başlıyor.

Sovyetler Birliği'nde bugün süren tartışmalarda iki eğilimi net bir biçimde birbirinden ayırmak zorunludur; bir eğilim, Stalin'in adıyla da özdeşleşen "kuruluş" ya da "strejka" aşamasında, zorunluluklar nedeniyle, sosyalizme yabancı çizgilerin ortaya çıktığını açıklıkla ve yapıcılıkla saptamayı anlatıyor. Böyle bir eğilimi, örnek olsun, Vadim Zagladin'in, incelemesi, pek güzel yansıtıyor. Aktarıyorum:

"Gerçekten, bizim sosyalizmimiz, hala olmasını istediğimiz yerde değildir; geliştirilmeli ve ilerlemelidir. Henüz imkanlarının tümünü ortaya çıkaramamıştır. Fakat yine de bizim sosyalizmimiz, tümüyle ve her açıdan kapitalizmden farklı bir toplumdur. Bizimki, fiilen, kapitalizmin tam zıddı ve sömürücü sisteme karşı yaşayabilen bir

(*) Bu incelemede çok daha kısa ve dolambaçsız bir yazımı seçtim. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kuruluşunu ve bugün tartışılan sorunları, okuyabildiğim dillerde, İngilizce, Rusça ve Fransızca, inceleyip tartışabilmenin tek kaynağının benim çalışmam olduğunu söylemek durumundayım. Başkası yazılıncaya kadar, benim kitabım, ne yazık, tek kaynak olarak kalıyor.

Y. Küçük, Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu, Ankara, 1988

(**) Sovyetler Birliği'nde Stalin'i günah keçisi haline getirme, Batı'da ve umulmadık yerlerde çok sağlıklı değerlendirmelerin çıkmasıyla dengeleniyor. Başlığının altına "Bağımsız Marksist Dergi" işaretini koyan Science and Society'de çıkan inceleme, Sovyetler Birliği'nde tarihçi ve politikacıların, uzun bir zamandır karşılaştıkları eleştirileri karşılarken sistemi koruyup Stalin'i savunmamalarını, bugünkü durumun nedeni olarak görüyor.

Thomas Angotti, The Stalin Period: Opening Up History, Science and Socirty, Spring 1988, Vol. 52 No: 1

alternatiftir".(*) Zağladin'in bu görüşlerine tümüyle katılıyorum.

Bir aktarma daha yapıyorum: "Kuşkusuz, Ekim Başkaldırısı zamanındaki Rusya'nın geriliği hem izlenecek yol ve hem de sosyalist kuruluş üzerinde hissedilir etkisini gösterdi. Bugün Sovyetler Birliği'nin dünyanın en ileri ülkeleri arasında yer almasına karşın, bazı alanlarda, geride kalmış geriliğin etkilerini görüyoruz". Bilimsel yaklaşımın böyle olması gerekir; Seience and Saciety Dergisi' nde Thomas Angetti'nin çok yerinde yazdığı gibi, maddi koşullardan gelen eksiklikleri yalnızca Stalin ile açıklamaya çalışmak materyalist bakış açısına pek çok ters düşüyor.

Stalin de bir peygamber değildir: benim gözümde yeri Lenin'inkine yakın düşüyor. Ancak kurmuş olduğu sistemin bugün iyileştirilmesi ve değiştirilmesi gerektiğinden hiç kuşku duymuyorum. (**) Şunları da ekleme gereğini duyuyorum; Stalin'in kurmuş olduğu sistemdeki aksaklıklar sadece ekonomik yapıda veya toplumsal yaşamda ortaya çıkmıyor. İnsan unsurunda da görülüyor. Bununla anlatmak istediğimi de açık yazmak istiyorum:

Bugün Sovyetler Birliği'nde "reform" yanlısı sayılan ve Batı basınında adları ön plana çıkartılan (***) kimselerin bir bölümünün marksizmden nasiplerini almadıklarını ve bir kapitalist restorasyonun adamları olduklarını açıkça ifade edebiliyorum.

"Stroyka" Stalin'in adına yazılıyor. Genel Sekreter Garbaçov, İkinci Kuruluşu, "Perestreyka", kendi adına yazmak istiyor. Burada söyleyeceklerim şunlardır: Sovyet halkını politize etmek istemesinden, geniş yığınların yaratıcılığını harekete geçirmek için gösterdiği çabalarda, marksizm-leninizm üzerindeki ölü toprakları atma cesaretinden büyük heyecan duyuyorum. Olgun ve büyük ekonominin, daha otomatik işleyiş mekanizmalarına kavuşturulması kaygıları da son derece yerindedir; ancak Stalin eleştirilirken bulunan çözümler sosyalizmin kitaplarda yazılı ilkelerine, bu arada Anti-During'e, daha çok uyum içinde olmalıdır. Stalin, nesnel nedenlerle ve zaman zaman sosyalist insanı yaratma kaygılarını daha arkaya atmak zorunda kaldı. Bugün sosyalist insanı yaratma kaygılarını daha sonraki zamanlara atma politikalarını kimseye anlatmanın mümkün olamayacağını düşünüyorum.

Tek çözüm sosyalizmdedir.

Sosyalizm, insan yapısına uygun, tek düzendir.

Fabrikalarda işçileri işsiz bırakmayı zorlayan nedenleri çok rahat anlayabiliyorum. Kesinlikle kabul etmiyorum. Sosyalizme uygun önlemlerin bulunması gerekiyor; Sovyet sistemi içinde, sosyalizme inancını yitirmiş iktisatçıların sosyalist önlemler bulmaları mümkün görünmüyor.

Vadim Zagladin'den bir aktarma daha yapıyorum: "Ekim Devrimi'nden sonra Sovyet ülkesinde yeni bir sosyalist demokratik siyasal sistem kuruldu. Devlet işlerini yürütmede herkesin katılımına dayanan bu düzen, etkinliğini ve kökten ilerici niteliğini çoktan kanıtlamış bulunuyor." Sovyetler Birliği'nde sosyalist demokrasinin şimdi keşfedildiği iddialarını kabul etmek mümkün değildir; anlamının genişletildiğini ifade etmek zorunluluğu var.

SBKP Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkan Yardımcısı Zagladin'in yazısından son bir aktarma daha yapmak durumundayım; benim görüşlerimi de yansıtıyor. Şöyle: "Şimdi, yeniden kuruluş, perestroyka, döneminde sosyalizmin karşıtları, tarihi, 'yeniden yazmak' istiyorlar. Onlar, SBKP'nin rolünü küçültmeye ve Ekim sonrası yolu, tümüyle yanılsama ve yanılgılarla dolu olarak göstermek istiyorlar. Bu, gerçekleri çarpıtma girişimidir."(*) Ve bunlar Sovyetler Birliği içindeler. Sovyetler Birliği içinde Ekim Devrimi'nin başarılarına sahip ve inançlı kütle ve yöneticiler, bunlara karşın, sosyalizmi, klasiklerde yazılı ilkelere daha uyumlu ancak yeni yapılara kavuşturmak durumundalar.

Bütün bunlardan bir açıklığın çıktığını görüyorum; Türkiye'nin devrimcilerinin birincil görevleri Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmi "düzeltmek" olmamalıdır. Türkiye'nin devrimcileri reel sosyalizme, istiyorlarsa, daha ileri bir sosyalizm için mücadele ederek, katkıda bulunmak zorundalar.

Daha ileri sosyalizm, aynı zamanda bir başlangıç sorunu olarak ortaya çıkıyor; Türkiye, Lenin' in zamanından daha ileri bir çizgiden başlama şansına sahiptir. Böyle bir ileri çizginin belli başlı özelliklerini saymak istiyorum.

İktidarın ilk gününde meta kategorisinin sona erdiği ilan edilmelidir. Sosyalist ülkelerde bu yapılmadı; meta'nın varlığı, ancak sosyalist ilkelerle değiştirildiği ileri sürüldü. Tersi yapılmalıdır; meta'nın sona erdiği ürün'ün geçerli olduğu ancak toplumdaki kapitalist köklerin tümü kurutulamadığı için bir süre kapitalist ögelerle bozulacağı anlatılmalıdır.

İktidarın ilk gününde pazar ilişkisinin sona erdiği duyurumalı ve sona erdirilmelidir. Kırdaki

(*) Vadim Zagladin, Party-People-socialism, socialism: Theory and Practice, December 1987, Number 12, s. 20

(**) Stalin'in teorik görüşleri de tartışılmalıdır. İlerde üzerinde ayrıca çalışmak istiyorum; ancak teorik çalışmalara ilgi duyanlara ve çalışmaları için şimdiden belirtebilirim. Ulusun oluşumunda Stalin'in pazara veya ekonomik bağlara verdiği önem sürdürülmeli midir? Pazar birliği dil ve ekin birliğini sağlayıcı olarak ortaya çıkıyor; eğer dil ve ekin birliği, eşitsiz gelişim sonucunda, sağlanmışsa, ulusun oluşumunda ayrıca pazar birliği gerekiyor mu? Buna ek olarak tekelci aşamada "ulusal pazar" ne ölçüde olabilir? Ulusun oluşumunda Stalin'in kaldığı yerden daha yeni adımlara ihtiyaç olduğunu sanıyorum.

(***) İsim verebilirim: Anatoliy Butenko, Fyodor Burlatskiy ve yol arkadaşlarının kapitalist yolda olduklarını düşünüyorum. Bunlar daha kalabalıktırlar; isimlerini bulmak için Saçak veya İkibine Doğru Dergisi'nde övülenlere bakılabilir.

*) Vadim Zagladin, Party, People-Socialism, op. cit., s 22

pazar ilişkilerinin sürünerek sızdığı hesaba katılmalıdır.

İktidarın ilk gününde bir disiplin olarak siyasal iktisat kitabı kapatılmalıdır. Siyasal iktisat tarih sahnesine burjuvazinin iktidara yükselmesinin yasalarını inceleyen bir bilim olarak çıkıyor; sosyalizm ile birlikte sona eriyor. Sosyalizm ile birlikte siyasal iktisatın yerine kendisi bir bilim olan sosyalizm alıyor. Sosyalizmde, sosyalizmin siyasal iktisatı bir garabet'tir; Türkiye'de yeni iktidarın böyle bir garabete son vereceğini düşünüyorum.

Haziran Ayı'nda yazmaya başladığım ve yazarken Dal'a götürüldüğüm bu incelemeyi burada bitirmek istiyorum. Ankara Dal'dan Ulucanlar Merkez Cezaevi'ne götürüldüm. Döndüncü koğuşta, pek zamanım olmadı; TV seyredemedim. Sadece iki film gördüm. Bitirirken bunlardan sözetmek istiyorum.

Filmlerin birisi İspanyol yapımı olduğu sandığım Carmen idi; kesin, bulaşık olmayan, bıçak türünden ileriye atılan bakış ve hareketleri anlatıyordu. Yazım ve çizim biçiminin de böyle olması gerektiğini düşündüm. İkincisi Romy Shneider'in oynadığı bir filim oluyor; zengin ve hümanist bir doktorun ikinci eşini canlandırıyor. Fransa'da rezistansda doktor, direnişçilere yardım ediyor. Fakat fazla ileri gitmiyor. Becerikli olmayan, biraz hantal, kadınlarının kısa bir süre sonra sıkıldığı iye bir insana benziyor. Karısını ve kızını, kırdaki şatosuna gönderiyor; böylece Alman faşistlerinin zulmünden kurtardığını düşünüyor.

Hafta sonu şatoya gittiğinde ancak uzaktan karısı ve kızının hunharca parçalanmış cesetlerini görüyor. Faşistler şatoda ve ölülerin yanında eğleniyorlar, çoklar. Beceriksiz ve hantal doktor tek başına, şatodaki faşistlere ve yeni gelenlere, ayrı ayrı birbirinden daha ilginç ölümler düzenliyor. Faşistler şeytanla savaştıklarını düşünmeye başlıyorlar. Ancak hepsini temizliyor; bir arkadaşı ile birlikte otomobili ile kente dönerken doktorun aklını kaçırmış olduğu da anlaşılıyor.

Kini, doktorun aklını tamamlıyor.

Faşistlere duyduğu kin, doktorda yepyeni ve yenilmez bir akıl yaratıyor. Düşünülmeyecek ölçüde güçleniyor.

Ütopyacılar hep eleştirdiler ve anlamadılar; önce anlamak gerekiyor. Anlamak, aydınlanma çağında ve aydınlanma çağının çocuklarında bir sevinçtir; yaşamın sevinçleri arasında başyeri tutuyor.

Tekelci dönemde anlayabilmek için önce reddetmek gerektiğini düşünüyorum.

Parazit tekellerden tiksinmeden, bu düzeni anlamanın mümkün olmayacağına inanıyorum.

Tekelci parazit düzenden tiksinti duymayanların açık devrimci parti'de bir yeri olmamalıdır.

Yaşama sevincini yitirmemek gerek; sevgi, kardeşlik, eşitlik, insanın yücelmesi yaşama sevincinin kaynakları oluyorlar. Mutluluk, bunları gerçekleştirme durumudur; tekelci düzende mutluluğu yakalabileceklerini sananların açık devrimci tarafta bir yerleri olacağı düşünülmemelidir. Tekelsi ahtapotların kollarında mutluluk devşirmeye çalışmak istiyenlerle açık devrimci parti iki ayrı dünya ve iki ayrı tarafı meydana getiriyorlar.

Arjantin Komünist Partisi Genel Sekreteri Athos Fava'nın World Marxist Review dergisinin Mart 1988 sayısında yayınlanan ve Parti'nin 16 ıncı Kongresi kararlarını değerlendiren bir yazısını Toplumsal Kurtuluş Çeviri Bürosu'nun çevirisi olarak sunuyoruz.

DEVRİMCİ GÜÇLERİN BİRLİĞİNE DOĞRU KESKİN BİR DÖNÜŞ

Athos FAVA(*)

İşçi sınıfının, Arjantin demokratik hareketinin ve partimizin son on yıldır acısını çektiği ağır darbe ve yenilgiler derin bir çözümlemeyi gerektirmektedir. Oportunist hatalar, bu hataları düzeltme yollarını belirlemek için dürstçe incelenmelidir. Doğrusu, AKP'de, faaliyet gösterdiği alanların çoğunda bir etkisi olan reformist eğilim ve sosyalizm savaşımı için 70 yıl önce kurulan sınıf örgütünün amaçları ve karakteri arasında bir çelişki ortaya çıktı. Bir noktada, parti fiilen iktidarı hedeflemeyen bir politik güç haline dönüştü.

16. AKP için Tezler'de (1) teoride dogmatizm ve günlük çalışmada pragmatizmin ve kitlelerle yüzeysel bağlar kurulmasının, bizi, politik alanda, toplumdaki güçler dengesinde, ekonomide, yönetici odaklarda, partilerde ve diğer örgütlerde meydana gelen değişikliklerin zamanında Marksist-Leninist bir çözümlemesini yapmamızı önlediği ve bunun da bizi oportunizme ve sekterliğe sürüklediği söyleniyor.

Teorik hantallık ve dogmatizm, Arjantin kapitalizminin emperyalizme bağımlı olduğu sürede (bu bağımlılık Parti'nin 1928'deki 8. kongresinde ortaya konulan bir gerçektir), oldukça yüksek bir gelişme düzeyine vardığını görmemizi engelledi. 20 yıldan fazla bir süredir, sermayenin merkezileşmesi ve üretimin yoğunlaşması gibi toplumdaki önemli değişiklikleri anlamada ve çözümlemede başarısızlığa uğradık.

Eski latifundist (büyük toprak sahipleri) oligarşinin bir bölümü büyük burjuvaziyle ve özellikle yerli ve yabancı tekellerle birleşerek bir finans oligarşisine, 1966-1973 ve 1976-1983 yıllarındaki askeri-faşist diktatörlük politikalarının ve kapitalist gelişmenin objektif eğilimlerinin yarattığı yeni bir yönetici elite dönüştü. Tekellerin devletle birleşme eğilimleri de yoğunlaştı.

Ulusal burjuvazinin tekel dışı kesimi ekonomik, politik ve ideolojik etkisini yitirdi. Büyük işadamları çıkarları çok uluslu şirketler ve latifundistlerle yakından bağlı tekeller haline geldiler. Bunların, 1973-1974 yılları arasında Peronist hükümette temsil edilen daha az varlıklı bölümü daha önce uygulayacağını beyan ettiği reformları yerine getirmekteki başarısızlığını ortaya koydu ve emperyalizme bütünleşme ve işçi sınıfından korku duyma eğilimlerini gösterdi. İşçi sınıfı da aynı şekilde önemli değişiklikler yaşadı. Çok uluslu şirketler, üretici güçleri değiştirmek, tüketimi kısmak ve ücretli işçilerin ulusal gelirdeki payını azaltmayı hedefleyerek Arjantin yeni uluslararası işbölümüne adapte etmek için iç pazarı gözden çıkardılar. Endüstriyel verim ve endüstri işçilerinin sayısı azaldı. Teknik alanda çalışanlar da dahil olmak üzere işsizlik oranı yükseldi ve "serbest çalışan" kesimde hızlı bir çoğalma meydana geldi. Aynı zamanda, hizmet sektörü ve bu sektörün özellikle mali spekülasyonla ilgilenen kesimi büyüme gösterdi.

Son 20 yıldır, kapitalizmin gelişmesi ve değişen sosyal sınıf yapısı sınıf savaşımının ekonomik alanda ve bazı dönemlerde, politik alanda da keskinleşmesine yönelik sürekli bir eğilim gösterdi.

Emekçilerin, öğrencilerin, en fakir köylülerin ve ilerici aydınların güçlü, ses getiren eylemleri 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında bütün ülkeyi etkiledi. Peronist hareket ve yeni ortaya çıkan devrimci eğilimler arasında daha sık düşünce ayrılıkları ortaya çıkmaya başladı.

Bu süreçte, Komünistler kitlelerin gelişen eylemleri ve bilinçlenmeleri hakkında yüzeysel bir değerlendirmede bulundular. Bu değerlendirmede şu bakış açısı geçerliydi: Kitlelerin bu eylemleri hangi kapsamda değerlendirilirse partimizin aktivitesiyle doğrudan birleştirilebilir. Kitlesel eylemler iki ana slogan altında yürüyordu: "Özgür Anayurt" ve "Sosyalist Anayurt". Her iki slogan da sol kanat Peronistler tarafından sağ kanat Peronistlere ve genel olarak sağ kanata, ki bunların çoğu genç olan onbinlerce aktivisti vardı, politik mücadeleye ve hatta silahlı eylemlere karşı formüle edilmişti. Bu odaklar 1973 hükümetinde temsil edildiler.

Bize gelince, o zaman "güçleri baş düşmana karşı birleştirme" altın kuralını unutmuştuk, yaşa-

(*) AKP Genel Sekreteri Athos Fava 1925'te doğdu. Metalurji işkolunda çalıştı. 1945'te AKP'ye katıldı. Devrimci harekete aktif katılımı nedeniyle bir çok kez mahkumiyet aldı. 1963'te MK yedek üyesi, 1965'te MK üyesi ve Yürütme Komitesi üyesi oldu. 1968'de MK Sekreteryası'na katıldı. 1981'de MK Politbüro üyesi oldu. 1980 yılı Temmuz ayında AKP Genel Sekreterliği'ne seçildi.

nan muazzam sürece değer vermiyorduk ve burjuva reformizminin potansiyeli hakkında düşler kuruyorduk; parti "geniş bir birlik" için çağrı yaparken, burjuvazi ve onun politik gruplarıyla ittifakları tercih etmiş ve diğer devrimci ve sol kanat örgütleri ihmal etmişti. "Genel olarak Peronizmle" çalışmanın gerekli olduğu görüşü bizi kuyrukçuluğa götürdü ve sendikalardaki şu ya da bu hizibe yönelme gözlerimizi kör etti. Kitleleri, ilerici sendikal eğilimleri, sol Peronistleri, ki bunlar işverenlere, sendika bürokratlarına ve devlete karşı mücadelede rol oynuyorlardı, birleştirmek için bir öncü kol olma düşüncemizi açıklamakta başarısız olduk.

Diğer sol kanat güçlere karşı davranışlarımızı, bizim temel devrimci güç olduğumuz gibi sekter bir düşünce belirliyordu. Onlarla hiç bir konuda tartışmamız olmadı, fakat bizim tarafımızda olmayan herkesi reddettik.

Sekterlik, dogmazim ve oportünizm en çok 1970'lerde, özellikle 1976 askeri diktatörlüğünü değerlendirmede görüldü. Bu rejimin sınıf karakteri, faşist devlet terörü, ya da rejimin Pentagon'un "ulusal güvenlik doktrini"ne teslim olması hakkında hiç bir şey söylemedik. Komünist Parti gerçekle yüzyüze gelmeyi reddetti ve Silahlı Kuvvetlerin farklı hiziplere bölündüğünü ve komplocuların "ılımlı", "Pinochet'ci olmayan" bir kanata ait olduklarını vurgulamayı sürdürdü. Bu bağlamda, yanlış bir slogan olan "sivil asker kesimin yakınlaşması" sloganını ileri sürdük.

Bu sırada, Silahlı Kuvvetlerin ve komuta kademelirin çoğunlugu, önleyici karşı devrim stratejisine uygun olarak, işçi sınıfını ve kitlesel hareketleri vahşici bastırdı ve sola yönelik bir katliam politikası uyguladı.

Bununla beraber, yaptığımız tehlikeli hatalar *partinin mücadeleyi sürdürmesini* bütünüyle engelleyemedi.Bir çok Komünist işten çıkarıldı, baskılarla karşı karşıya kaldı, hapsedildi ve öldürüldü. İnsan hakları haretetini destekledik ve ilerlettik, fakat burada da, 'Plaza de Mayo Anaları' olayında olduğu gibi, sekreterlik bu örgütlerin en aktif olanları ile de ilişkilerimizi etkiledi, parti sendikal hareketi ve genel demokratik hareketi yeniden canlandırmak için bir çok şey yaptı, fakat burada da oportünist sınırlamalar kendini gösterdi.

Bu tür bir politika izlenmesi tehlikeli kuşkuların uyanmasına neden oldu. Parti üyelerinin ve liderliğinin devrimci pratikleri ve inançları, ve partinin genel politik durumunun oportünist ruhu arasında gittikçe keskinleşen bir karşıtlık ortaya çıktı. *AKP'nin 1986 yılı Kasım ayındaki 16. Kongre kararları partinin tüm aktivitesinde keskin bir dönüş olduğunu ve partinin kurucuları Victorio Codovilla, Rodolfo Ghioldi ve Luis Emilio Recaberren tarafından 1918 yılında öne sürülen devrimci geleneklerin yeniden canlandırılmasına işaret ediyordu.* Eğer bu hatalar düzeltilecek olsaydı, "subjektif faktörün radikal dönüşümlerdeki rolünün önemi ve öncelikle Komünist Parti'nin iktidar mücedelesindeki rolü hakkında derinlemesine bir yeniden değerlendirme" olması gerekirdi. "Biz devrimci düşüncenin formüle edilmesindeki ideolojik düzeysizliğin ve reformist sapmanın üstesinden gelmeyi başardık."(3) Parti Kongresi, Merkez Komitesinin rehberliğinde öncü parti üyelerinin prensiplere bağlı ve sık sık üzücü bir nitelik kazanan öz eleştirileriyle gerçekleştirildi.

Partimizdeki değişiklikler dünya komünist hareketinde yaşanan genel sürecin bir parçasıdır. 16. Kongre uluslararası durumu analiz etti ve AKP'nin, en önemlileri arasında Latin Amerika halklarıyla dayanışma olan, uluslararası görevlerini tanımladı. Delegeler SBKP'nin 27. Kongresi'nin önemi, Sovyet toplumundaki yeniden yapılanma ve bunun sosyalizmin dünya çapındaki gelişmesine etkileri hakkında yüksek düzeyde değerlendirmelerde bulundular. Sovyetler Birliğin'deki gelişmeler, sosyalizmin ideallerinin yeniden canlandırılması ve sosyalizmin 70 yıl önce Ekim Devrimi'yle başlatılan uygulamaları dünya işçi sınıfını ve halklarını etkiliyor ve bu etki gelecektede sürmeye devam edecektir. SBKP'nin cesur ve özeleştirisi ve geçmişteki hataları düzetme, dogmatizmi eleştirme kararı şüphesiz Marksist-Leninist teorinin yaratıcı gelişmesini harekete geçirecektir.

Ayrıca 27. Kongre'nin nükleer çağın gerçeklerini göz önüne alan, yeni düşünce tarzını ileri süren genel insani değerleri ve silahsızlanmaya doğru tutarlı adımlarla, insan ırkının varlığını sürdürmesini garanti altına almayı ve kapsamlı bir uluslararası güvenlik sistemi kurulmasını vurgulayan kararla, Leninist barış politikasına yaptığı çok önemli katkıyı da memnuniyetle karşılayoruz.

Bu genel insani bir görevdir ve bu öncelikle tüm ülkelerin komünistlerinin önünde duran bir görevdir. 16. Kongre "dünya barışı sorununa hizmet eden politikamızın gerçek içeriğinin her durumda somut terimlerle tanımlaması"na(4) duyulan ihtiyacı vurguladı. Barış ve uluslararası güvenlik sistemi için duyduğumuz özlem insanlığın temel problemlerinin çözümünü ifade ediyor. Bu sorunlar arasında en önemlisi bağımlı Latin Amerika ülkelerinin dış borç sorunudur.

Nükleer bir felaketi önlemek için gösterilen çabalar Amerikan emperyalizminin silahlanma yarışının ve saldırganlık politikasının baş sorumlusu olduğunu teşhir etmeyi de içeriyor. Nükleer silahlardan ve şiddetten arındırılmış bir dünyaya, silahsızlanmaya ve yumuşamaya yönelik ilerlemeler Reagen yönetimiyle bile ortak sağduyuya dayanan anlaşmalar yapmayı gerektirmektedir. Burada, stratejik silahlarda % 50 indirime varmak için bir adım olan, orta ve kısa menzilli füzelerin imhası hakkındaki anlaşmanın sahip olduğu yüksek değer yatmaktadır. *Bu Sovyetler Birliği'*

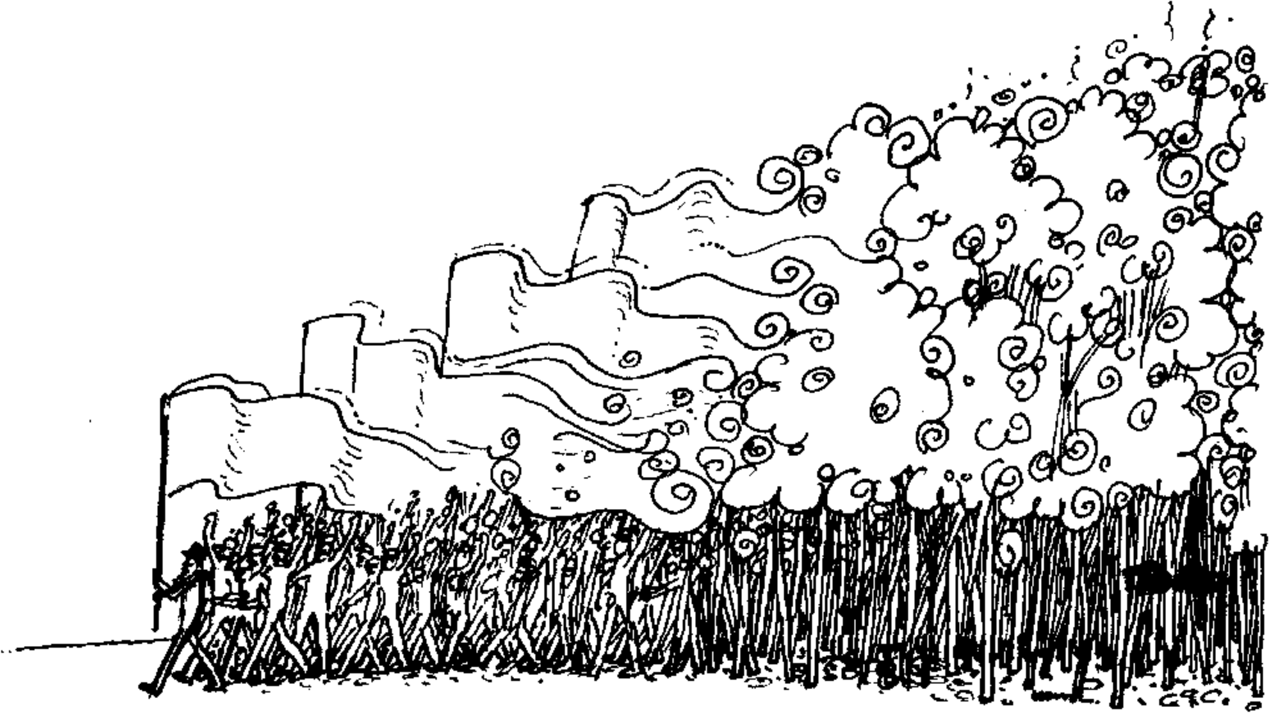
nin ve diğer sosyalist ülkelerin savunduğu insani değerlerin, gerçekçi adımlar atarken bile esasen saldırganlığını koruyan emperyalizmin değerlerine karşı bir zaferdir.

Barış savaşımı emperyalizme karşı savaşımdan ayrı tutulamaz, Bu görüşe uygun olarak Arjantin Barış Konseyi'nin faaliyetlerini destekliyoruz, Delhi Altılar Grubunun tekliflerini, Contadora Grubu ve Destek Grubu'nun çabalarını, yaşam için 100'ler Hareketi'nin ve Nükleer Savaşın Önlenmesi için Hekimler Derneği'nin insiyatiflerini memnunlukla karşılıyoruz.

Arjantin'de barış mücadelesi İngiliz Emperyalizminin sömürgesi ve askeri bir NATO üssü olan Falkland adaları üzerindeki ulusal egemenlik haklarının kazanılması talebiyle bağlantılıdır. Bu kampanya Güney Atlantiği Nükleer silahlardan arındırılmış ve demilitarize edilmiş bir bölge haline getirme eyleminin bir parçasıdır.

Latin Amerika'da barış mücadelesi Şili ve El Salvador halklarıyla ve Sandinist Nikaragua'yla aktif dayanışma ve Reagan yönetiminin yerel ordularla ve terörist nitelikli paralı askerlerden oluşan birlikler yardımıyla bölgesel ihtilafları ve "düşük yoğunluklu savaşlar"ı körükleme yönündeki emperyalist çabalarına karşı geniş çapta eylemler yürütmek demektir.

Ülkemizde Nükleer tehlikeye karşı mücadelenin kitle eylemlerinin en geniş birliğini ve sınıfsal ilkelerin sağlamlığını gerektirdiğine inanıyoruz. Raul Alfonsin hükümetinin silahsızlanma, Güney Atlantik'in nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge haline getirilmesi ve Orta Amerika'daki ihtilafların barışçı bir yolla çözümüne dayanan dış politikasının olumlu yönlerini göz önüne alıyoruz. Aynı zamanda, hükümetin emperyalizmi yatıştırma ve Reagan yönetiminin baskılarına teslim olmaya yönelik niyetlerine karşı da savaşıyoruz. Halkı karşısına alan ve IMF'nin yabancı bankerler ve yerli tekelci burjuvazinin çıkarlarını savunan çözümleriyle uygunluk içinde olan "bağımlılığı modernize etme" planına karşı çıkıyoruz. Hükümetin tavizci politikası dış politikasının olumlu yönlerini zedelemektedir. Biz başarının sadece iki cephede verilen mücadelenin, barış ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinin, bileşiminde yattığına inanıyoruz.

Halkın sosyalizm için yurtsever, demokratik, anti-emperyalist, tarımsal ve anti-tekelci devrimi parti programının ana hedefidir. Bizim temel sorunumuz iktidardır ve zaferin aracı, devrimci bir öncü kolun oluşumuyla birlikte, *işçi sı-nıfının önderliğinde ulusal ve toplumsal kurtuluş cephesidir*. İktidara giden yol, biçimleri ve yöntemleri somut çabalara bağlı olan kitle mücadelesidir.

Kongre içinde bulunduğumuz durumu burjuva demokrasisinin nekahat devresi koşullarında güçlerin biriktirilmesi olarak tanımladı. Parti bu koşullarda, bir yandan emperyalizmin ve yerli egemen sınıfların demokrasiyi kitleler için kısıtlama çabasının, diğer yandan da halkın, devrimci ve anti-emperyalist güçlerin liderleği altında, demokratik kazanımların geliştirilmesi ve derinleştirilmesi mücadelesinin çarpışmakta olduğunu söyledi. Gerici bir nitelik taşıyan ilk eğilim, "güvenlikli demokrasi" ya da "sınırlı demmokra-

si" bir yönetim biçimi olarak dayatan Pentagon'un "düşük yoğunluklu çatışma" doktriniyle uyuşmaktadır.

Son askeri diktatörlüğün ömrünü doldurması, egemen sınıfları ve Amerikan emperyalizmini, tekelci kapitalistlerin çıkarlarını karşılayacak bir ulusal uzlaşma uğruna biçimsel demokrasiyi restore etmeye zorladı. Gerici militarizmin pozisyonu esasen aynı kaldı ve halen hükümetin üzerinde şartlar degiştiği takdirde ön plana çıkacak bir baskı faktörü olarak duruyor.

Alfonsin hükümetinin yoğun kitlesel baskılarla attığı ilk adımlardan biri, Latin Amerika'da benzeri görülmemiş bir şey olan, üç kişilik askeri cuntanın üyelerinin yargılanması oldu. Cunta üyelerinin mahkumiyeti halen sürmektedir. Bununla birlikte, "law on due obeidence" (1987 yılı Haziran ayında kabul edilen ve 'üstlerinin emirleri üzerine' baskı mekanizmasına katılan polis ve askerler hakkında dava açılmamasını öngören yasa) sayesinde diktatörlüğün devlet terörizmi politikasını uygulayan işkenceci ve katillerin kılına bile dokunulmadan serbest bırakılırken, 'güvenlikli demokrasi' doktrinine uygun olarak, baskı aygıtına fiilen hiç dokunulmadı. Arjantin yönetiminin özellikle 1987 yılındaki faaliyetleri, onun 'askeri parti' ve yeni bir darbe için baskı yapan grupler karşısında geri çekildiğini gösteriyor. Bu güçler geçen yılın Nisan ayında bir kere daha yüzlerini gösterdiklerinde, Komünistler ve diğer sol kanat güçler halkı demokrasinin korunmasında seferber etmek için aktif olarak çalıştılar. Fakat eylem spontane bir nitelik taşıyordu ve ileri güçler eyleme önderlik etmeye muktedir değillerdi, bu yüzden, kriz hükümet ve komplocular arasında bir anlaşmayla, 'due obedience law'un kabul edilmesiyle sonuçlandı.

Hükümetin, Reagen yönetimi tarafından teşvik edilen gerici militaristlere verdiği gittikçe büyüyen tavizler resmi politikanın sınıf karakteriyle ilgilidir. Hükümet Arjantin'in bağımlı kapitalizminin yaşadığı krize çözümü gecikmiş değişimlerden kaçınarak ve sistemi 'modernize' etmeyi tercih ederek, yani emperyalist çok uluslu şirketler tarafından dikte edilen uluslararası işbölümüne adapte olmakta çalışarak buldu. Hükümet dış borçlara had safhada önem vermekte, ekonomiyi denasyonalize etmekte ve büyük yerli ve yabancı sermayenin daha çok ayrıcalıklar kazanmasına izin vermektedir. İşsizlik oranı yükselmekte ve halkın çalışma koşulları kötüleşmektedir. Bunlar 'bağımlılığı modernize etme' politikasının kaçınılmaz etkileridir. Ülkeyi kendi politik kontrolü altında tutmaya çalışan egemen sınıf, birbirine karşı iktidar alternatifi olabilen veya ülkeyi birlikte yöneten iki partiyi Radikal Parti (Radical Civic Union-UCR) ve Adalet Pardisi (Justice Party -PJ) - görmeyi tercih ediyor. Bunlardan ilki orta tabakanın ve ikincisi çalışan kitlelerin desteğini almaktadır.

Her iki partinin liderliğinde de (özellikle Peronist partinin) olayların kontrolü, neyin ne zaman yapılacağına karar verme yetkisi tekelci büyük burjuvazinin en etkili gruplarının elindedir ve bu her iki partinin de liderliği ve sosyal temelleri arasında ciddi karşıtlıklar oluşmasının nedenidir. Genellikle, Peronistlerin ve Radikallerin üyelerinin uzun bir tarihsel süreçte oluşmuş politik tercihleri oldukça dengelidir, fakat her iki partide de, esasen sınıfsal çizgilere dayanan, sağcılar ve solcular şeklinde bir iç farklılaşma vardır.

Ülkedeki durum karşısında, AKP 16. Kongresi, kitlelerin devrimci mücadelesinin bir aracı olarak ulusal ve toplumsal kurtuluş cephesi oluşturulmasını ve sol güçlerin anti-telkelci, antiemperyalist ve popüler bir platformda birliğinin sağlanmasını bir görev olarak belirledi. Bizim yorumumuza göre önde gelen politik partilerin ikisi de bir kriz içindedir, çünkü bu partilerin büyük burjuvaziyi temsil eden liderlikleri parti üyelerini oluşturan kitlelere karşı bir tutum içindedirler. Bu objektif süreç son zamanlarda ortaya çıktı, şu sırada gelişmektedir fakat henüz bütünüyle ifade edememektedir.

Komünistler ana partiler hakkındaki düşüncelerini değiştirdiler. Onların saflarındaki ihtilafları karşılaştırmamız gerekirken, bu zıtlıkların sınıfsal özünü ihmal ederek, bu partilerinde bir cephenin kuruluşunda görev alabileceklerini düşünüyorduk.

Kominist Parti işçi sınıfı içindeki militan Peronist eğilimlerin gelişimini, (anti-emperyalist bir yönü olan) popüler milliyetçilik akımların güçlenmesini görmek istiyor. Bu akımların en ileri görüşlü üyeleri bilimsel sosyalizmi ve Marksizm-Leninizmi kabul etmektedirler.

1960'larin sonlarında ve 1970'lerin başlarında bu akımların bazıları örgütsel biçim aldılar ve daha sonra 'Peronist devrimci eğilim' diye adlandırılan, Peronist hareketin reformizmle ilgisini kesmiş bir bölümüne katıldılar, kitlelerden önemli ölçüde destek gördüler ve sağcılara karşı kararlı bir tavır sergilediler. Bu süreçten çıkarılacak deneyim günümüz içinde önem taşımaktadır. Sol kanat Peronistler doğal olarak bazı ideolojik ve politik hatalar yaptılar ve silahlı mücadelenin önemini abarttılar. Bu akımın en tutarlı aktivistleri sonradan geçmiş hatalarını öz eleştiri niteliğini taşıyan bir değerlendirmesini yaptılar.

Peronizm'in içinde yeniden oluşumlar ve güçlüklere göğüs germeler başladı. Bu güç bir süreçtir çünkü en iyi savaşçılar öldürüldü ve hareketin devrimci kanadı diktatörlük süresinde büyük güçlükler yaşadı. Fakat Peroniz'in içindeki sol kanat yeniden yola koyuldu.

1985'te başlayan çalışmamıza, bir süre önce Geniş Kurtuluş Cephesi'ne dönüşen(FRAL), Popular Front'u kurmakla devam ettik. Hareket noktamız

AKP ve diğer sol kanat örgütlerle daha önce yapılmış olan anlaşmalardı. Mevcut biçimiyle, FRAL *gelecekte oluşacak kurtuluş cephesinin embriyonundan* öte bir şey değildir. Ve bunun gelişmesi işçi sınıfının ve nüfusun orta katmanlarının katılımına, ve Peronistler, Radikaller ve Intransigence Parti'sinin üyelerinin arasında ilerici eğilimlerin güçlenmesine bağlıdır. 1985 ve 1987 seçimleri, Cephe'nin durumunun hala zayıf olduğunu gösterdi ve bu durum hepimizin, Komünistlerin ve diğer devrimcilerin, ciddi bir şekilde düşünmemizi ve pratik eylemde bulunmamızı gerektiriyor.

Peronist çizgideki çalışan kitleleri örgütlemek ülkemizde devrimin toplumsal ve politik güçlerinin ittifakını kurmanın temel sorunudur. Bu sorun işçi sınıfının kurtuluş ve sosyalizm için tarihsel savaşımındaki öncü rolüyle yakından bağlıdır.

Ekonomik talepler için savaşım, şu an ülkemizde grevler, yürüyüşler, gösteriler ve işyerlenin ele geçirilmesi biçiminde yoğunlaşmaktadır, fakat bunlar etkili ve militan eylemler olmasına rağmen istediğimiz sonucu elde etmek için yeterli olmamaktadır. Komünist Parti ve diğer devrimci örgütler yapmaları gereken düzeyde işbirliği yapamamaktadırlar ve ülkedeki etkileri yetersizdir. Kitleler acil taleplerinin yerine getirilmesi için savaşımlarını yürütürken birlik için bir zorlama gösterdiler ve biz böylesi bir birliğin desteklenmesi ve geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Çeşitli toplumsal güçlerle günlük çalışmaya katılmak ulusal ve toplumsal kurtuluş cephesinin kurulmasına yönelik bir adımdır. Elimizde, eninde sonunda iktidarın kazanılmasına öncülük edecek olan bir deneyim birikimi ve büyük bir özenle hazırlanmış tek ve bütünsel eylem stratejisi var. Yalnız sözde kalan değil, eylemde de kendini gösterecek gerçek bir devrimci öncünün temelleri ağır ve emin adımlarla atılmaktadır.

Biz Arjantin'de devrimci bir öncünün yalnızca komünistlerin çabalarıyla yaratılacağına inanmıyoruz. 1960'larda Komünist olmayan, fakat ideolojileri Marksist-Leniniist önermeleri içeren ve bunları eylemlerine de yansıtan bir dizi örgüt ortaya çıktı. Dünya sosyalizminin ve özellikle Küba devriminin başarılarının bu örgütler üzerinde güçlü bir etkisi oldu. Biz bu deneyimi idealize etmiyoruz, fakat henüz başlamakta olan sürecin önünde önemli bir gelecek olduğuna, ve bugün de bunun açık işaretlerinin görüldüğüne inanıyoruz.

16.AKP Kongresi şu ana hedefi formüle etti: *Ülkenin devrimci güçlerinin birliği, en tutarlı akımların Marksist-Leninist bir öncü kol olarak birleşmesi.* Bizim bu hedefin elde edilmesine katkımız, kongre tarafından onaylanan politikanın tutarlı ve yaratıcı bir şekilde uygulanmasına ve Leninist tipte partinin niteliklerini mükemmel bir biçimde yenilenmesine ve gelecekteki gelişmelerine bağlıdır. Önemli olan şey geçmişten bugüne birikmiş hataları kaldırıp atmak, işyerlerinde, işçi sınıfı mahallelerinde, üniversitelerde ve köylülerin arasında güçlü parti hücreleri kurmak ve toplumun diğer katmanları arasında çalışmayı sürdürmektir.AKP işçilerin ve tüm halkın davasına hizmet edecek, ve sol kanat güçlerle ittifak içinde, kitlelerin devrimci mücadelesine önderlik edecek Marksist-Leninist bir öncü kol yaratacaktır.

Arjantin Komünist Partisi'nin 70. kuruluş yıldönümü bizim için tartışma, düşünme, başarıların ve hataların analizi ve bir Komünüstin en iyi niteliklerini göz önüne sermeye kesinlikle yardımcı olacak olan tarihsel deneyimi öğrenme fırsatıdır. Bizim en iyi niteliklerimiz Marksist-Leninist, yurtsever, enternasyonalist, Arjantinli ve Latin Amerikalı olmamızdır. Bu niteliklere, bir ulusal kurtuluş ve sosyalizm savaşçısı olan her parti üyesinin ihtiyacı vardır.

NOTLAR:

1.Thesis Politica preparatoria del XVI Congreso del Partido Comunista. Buenos Aires, 1986.s.9

2. "Plaza Mayo Anaları" askeri diktatörlük döneminde siyayi baskı kurbanlarının annelerini biraraya getiren bir dernektir.

3. Frente yaccion de masas por la patria liberada yel socialismo luforme del Comite Couutral del Partido Comunista al XVI Congreso, Bueeenos Aries, 1986, s. 11

4. a.y. 19-20

DEMİREL–ÖZAL EKONOMİSİ İFLAS ETTİ

●

Hükümetin Açıkladığı Kararlar 24 Ocak 1980 tarihinde Demirel'in başbakan ve Özal' ın müsteşar olarak açıkladığı kararların sona erdiğini gösteriyor.

●

Demirel-Özal, önce Şili'de denenen Friedman Modelini sürdüremediler ve sonunda politika Evren-Özal ekonomisine dönüştü.

●

Demirel-Evren-Özal ekonomisinin iflas etmesi Türkiye'de bir dönemin başlangıcı olabilir. Bu politikanın gözü yaşlı destekcisi Osman Ulugay, Cumhuriyet'teki ekonomi servisi şefliğinden ayrıldı.

●

Bir dönem sona eriyor mu? 1970 yılları sonlarında ve 1980 yıllarında kapitalist dünya için kurtarıcı sayılan ve önce Pinochet'nin Şili'de denediği ve 24 Ocak 1980 tarihinde Demirel-Özal ikilisinin Türkiye'de ilan ettikleri Milton Friedman'ın vahşi ve ilkel ekonomik politikalarının iflası ilan edildi. Hükümet, enflasyonun yüzde sekseni aştığını ve işsizliğin yüzde yirmiye yaklaştığını kabul ederek ve Friedman ekonomisini bırakıp Keynesian deflasyonist önlemlere başvuracağını ilan etti.

Türkiye bugün fiyat artışları ve işsizlik açısından 1970 durumuna gelmiş ve aşmıştır. Turgut Özal'ın mucizesinin bir aldatmaca olduğu ortaya çıkmıştır. Bu daha önceden de biliniyordu ve Demirel-Özal ekonomi politikasının bir çare olmayacağı ilan edildiği zaman da açıklıkla söylendi.

ASKERSİZ VAHŞİ KAPİTALİZM OLMUYOR

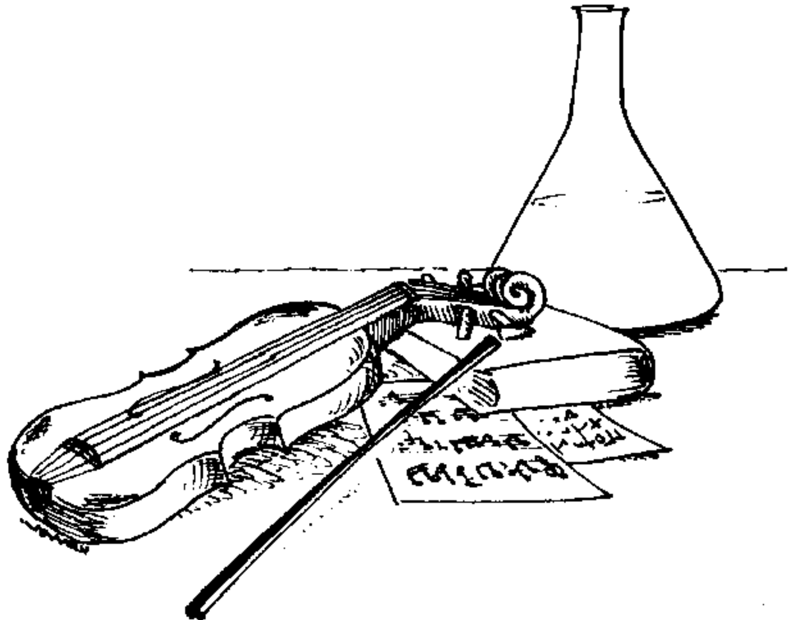
Azgelişmiş kapitalist ülkelerde vahşi kapitalist program askeri darbeler gerçekleştirilmeden yürürlüğe konamıyor. Nitekim Demirel'in başbakan ve Özal'ın müsteşar olarak uygulamaya koydukları 24 Ocak Kararları'ndan dokuz ay geçmeden Türkiye'de askeri darbe gerçekleştirildi.

Askeri darbelerle vahşi kapitalist ekonominin yan yana gitmesi, buradaki can alıcı noktayı açıklıyor: İşçiler ve emekçilerin bu politikalara razı olmaları mümkün değildir. İşçiler ve emekçileri razı etmek için baskı rejiminin uygulanması gerekiyor.

MUCİZE DEĞİL FAKİRLEŞME

Friedman'ın veya Özal'ın hiç bir mucisesi yoktur. Uygulanan politikalar üç vahşi ve uğursuz ilkeye dayanıyor. Birincisi, işçi ücretlerinin düşürülmesidir. Buna çalışanların iradeleriyle razı olmaları mümkün değildir. İkincisi, Türk parasının değerinin hızla düşürülmesidir. Birincisi çalışanların ve ikincisi başta çalışanlar olmak üzere ekonominin fakirleştirilmesi demek oluyor. Üçüncüsü ise dünyada çalışanların 1930 yıllarından beri ve Türkiye'de son otuz yılda kazandıkları bütün hakları geri almaktır. İşçilerin kıdem tazminatı, iş güvenliği, sendikal hakları hepsi geri alınmıştır.

Sekiz yıldır bu politikayı

sürdüren ne Özal'ın kendinden menkul ustalığı ne de formüllerin sihridir. Politikaları geçerli sayan arkadaki sopadır.

MAL KITLIĞI NEDEN OLMUYOR

Mal kıtlığının olmaması, Demirel-Evren-Özal ekonomik politikasının 1970 yıllarının koşullarını yeniden yaşatmasını gizlemeye yetmiyor. Türkiye'de bugün uygulanan politikanın iflas etmesine rağmen önemli bir mal kıtlığı olmaması, Türkiye'nin üreten değil satan ve özellikle de ihraç eden bir ülke durumuna getirilmesidir. İşçi ücretlerinin düşürülmesi, Türk lirasının değerinin sürekli olarak azaltılması ve bütün bunların ötesinde gelir bölüşümünün bozulması, Türkiye'de ihracatı artırmıştır. İhracatın artması, ancak üretim artışından daha çok malların uluslararası piyasada yapay bir biçimde ucuzlatılması nedeniyle içerde tüketilmeyip dışarıya satılmasından doğuyor.

Ancak bu durum geçicidir. Alınan deflasyonist tedbirlerin üretimi daha da kısması nedeniyle ihracatında daralması kaçınılmazdır. Aslında deflasyonist önlemler, eninde sonunda, ihracatı azaltıp ithalatı artırmaya dayanıyorlar.Bu nedenle yakın bir zamanda ödemeler dengesi açıklarının daha da büyüyerek mal kıtlıklarına da yol açmasını beklemek gerekiyor.

YENİ BİR DÖNEM

Dünyanın yeni bir dönemin arefesinde oldugunu gösteren işaretlerin ortaya çıkmaya başladığı bir zamanda Demirel-Evren-Özal ekonomi politikasının iflasının resmen açıklanması son derece düşündürücüdür. Tedbirlerin yatırımları ve bütçe harcamalarını kısmayı amaçladığı ve bu nedenle de işsizliğin daha da artacağı açıklıkla kabul ediliyor. Fiyat artışlarında ise hissedilir bir düşmenin sağlanıp sağlanamayacağı kuşkulu görünüyor.

Böyle bir durum ne getirebilir? Cezayir'deki tepkiler Türkiye'de de olabilir mi? Dünya, uzun bir donmuşluktan sonra yeniden hareketlenmeye başladı. Türkiye'de ise ilk hareket Osman Ulugay'dan geldi. 1981 yılında Doğu Perinçek'in Aydınlık Gazetesi'nde öğrendiği gazetecilikle geldiği Cumhuriyet Gazetesi ekonomi bölüm şefliğinde Demirel-Evren-Özal ekonomisinin en inançlı destekleyicisi oldu. Ulugay, bu politakayı çok benimsediği için, Turgut Özal Amerika'da kalp ameliyatı olunca eğer ölürse bu politikayı kimin sürdüreceğinden çok kaygılanarak göz yaşlarını tutamadı ve bunları yazdı. Şimdi Demirel-Evren-Özal ekonomik politikalarının iflas ettiği bir zamanda Cumhuriyet Gazetesi'nin ekonomik haberlerini yönetmekten ayrıldı.

BAYKAL, IMF ÖNÜNDE DİZ ÇÖKÜYOR İNÖNÜ, ALİ BOZER'E MUAVİN OLUYOR

SHP, uluslararası ilişkileri geliştirme gerçeksiyle IMF-Dünya Bankası ile anlaşmaya hazırlanıyor.

İnönü, Türkiye'nin AET kapılarını aşındıran bakanı Bozer'in işine göz dikiyor.

Referandum'da Demirel'in kozlarını oynayan ve Kahveci önergesinde DYP'ye kuyrukçuluk yapan SHP, uluslararası ilişkileri geliştirme gerekçesiyle Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası ile görüşmeler yapacağını açıkladı. Erdal İnönü ise İngiliz İşçi Partisi toplantısını izledikten sonra geçtiği Brüksel'de AET'ye girmek için çabalayan Turgut Özal hükümetinin işlerini kolaylaştırmayı üstlendi.

SHP, iktidara gelmeden IMF-Dünya Bankası ile görüşmeler yapacağını ilan eden ilk "sol" partidir. Deniz Baykal'ın yönetime gelmesiyle birlikte ve uluslararası ilişkileri geliştirme bahanesiyle açıklanan programa Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu ile temas yapmak ve görüş alışverişinde bulumak da kondu.

24 OCAK KARARLADI VE SHP

Turgut Özal'ın ekonomi politikasını eleştirdiğini sanan SHP'nin henüz muhalefetteyken IMF ile masaya oturmak istemesi, aslında, şaşırtıcı değildir. Kazara hükümete gelirlerse yapacaklarını şimdiden yapmak istiyorlar. 24 Ocak Kararları'nın mimarı IMF'ye şimdiden yaranarak uluslararası sermayenin desteğini almak istiyorlar. Baykal takımı, uluslararası sermayenin desteğini alınca daha kolay iktidara gelebileceğini hesaplıyor.

BAŞKANI İLK GÜN SEÇİYORLARMIŞ

İnönü, İngiliz İşçi Partisi'nin toplantısını izlemeye, danışmanlarıyla birlikte gitti. İlk günkü topantıdan sonra görüşlerini soran gazetecilere, İngiliz İşçi Partisi'nde başkanın ilk gün seçildiğini haber verdi. Gazeteciler "daha daha" diye sorunca bir de konuşmaların çok kısa olduğunu söyledi.

Sosyal demokrat partinin liderinin İngiliz İşçi Partisi kongresini izlemekten çıkarabildiği iki önemli sonuç budur. Bundan sonra Brüksel'e geçen Erdal İnönü, Türkiye'yi AET'ye yerleştirmeye çalışan Devlet Bakanı

Ali Bozer'in rolüne sahip çıktı. Türkiye'ye dönünce, dünyadaki sosyalistlerin kendilerini ciddiye aldıklarını ve bu yüzden Türkiye'nin AET'ye girmesinin kolaylaşacağını müjdeledi.

SHP, bir dış gezi ve dışa açılma proğramı ile gerçek yüzünü gösteriyor. ANAP'la arasında ne fark kalıyor?

SHP, TRT KONUSUNDA DA DEMİREL'İN KUYRUĞUNA TAKILDI

TRT'ye "Sıkıyönetimde Sabıkası olanları alıyorlar" diye Kahveci hakkında önerge veren Demirel'i, ilkesiz SHP destekledi.

●

Cumhuriyet Gazetesi'nde en kritik yerlerde Perinçek'in silah arkadaşları Ulagay, Alpay, Üster görev yaparken bazı yazarlar Perinçek'in yakını Nuri Çolakoğlu'nun TRT'de çalışmasını kıskanıyorlar.

Emin Çölaşan ,Hürriyet'teki pazar sohbetinde TRT Genel Müdürü Cem Duna'yı çok sıkıştırdı ve sonunda TRT'nin en büyük eksikliğini açıkladı: TRT'de Aziz Nesin'in görünmemesini büyük

bir kusur ve demokrasi ilkelerin açıkça çiğnenmesi olarak gösterdi. Ali Sirmen bunu pek beğenerek TRT'nin tek kusurunu günlük sütununda yeniden irceledi.

Gerçekten de TRT'nin tek eksiği Aziz Nesin'dir. Çünkü Haziran Ayı'nda "demokrasi için dayanışma çağrısı" belgesini imzalayan sanatçı ve aydınların hepsi TRT ile iş tutmaya başladılar. Artık Rutkay Aziz, TRT için film çevirebiliyor.Timur Selçuk proğram yapıyor Genco Erkal oyun yönetiyor. Livaneli ise her ne yaparsa televizyonda büyük haber oluyor. Televizyon haberciliği eğitim derneği veya dil derneği türünden kuruluşların her türlü aktivitelerine kadar uzanıyor.

TRT SOLCU OLDU

Uzlaşmacı solun kabinedeki bakanlarından birisi olan Adnan Kahveci'ye bağlanan TRT' de Ahmet Oktay ve Doğan Hızlan proğram yapıyorlar. Atilla Dorsay, radyoda sürekli müzik proğramları hazırlıyor. Cumhuriyet yazarı Atilla Özkırımlı edebiyat konularında görüşlerini açıklıyor.

TRT'nin bu solculuğu solcular arasında çeşitli görüşlere yol açtı. Uğur Mumcu, Doğu Perinçek'in eski silah arkadaşı ve son olarak Milliyet Gazetesi'nde çalışan Nuri Çolakoğlu'nun TRT'de önemli bir göreve gelmesine çok sinirlendi. Cem Duna, eylül döneminde Cumhuriyet'in en büyük yıldızlarından islamcı, önce Beni Sadr'cı sonra Humeyni'ci Cengiz Çandar'ı da almak istedi; ancak Çandar, Hürriyet'in Atina bürosonu tercih ediyor.

Eylül döneminin bu yıldız gazetecisi Cumhuriyet'i terk etmekle birlikte TİKP'ten kalma önemli isimleri Cumhuriyet'te bırakıyor. Kitap sayfasını yöneten Şahin Alpay, Ekonomi sayfasını yöneten Osman Ulagay, Kültür sayfasının yöneten Celal Üster'in Cumhuriyet'te kalmalarına karşılık Çolakoğlu'nun TRT'ye gitmesi Uğur Mumcu'nun canını sıkıyor.

DEMİREL: MC'YE AZIRLIK

Eylül'de ezik düşmüş solcu ve uzlaşmacı aydınların demokrasi kahramanı Demirel de can sıkıntısına uğruyor. Kendi başbakanlığı zamanında dönmüş veya dönmemiş bütün solculara kapatıp sadece kafatascılara açtığı televizyonda "sıkıyönetimde sabıkası olanların" kadrolaşmasına dayanamıyor. Derhal bir gensoru önergesi hazırlıyor.

Süleyman Demirel, Silahlı Kuvvetler Komutanlarını harekete getirmek istiyor. Güvendikleri Özal'ın nasıl bir dalalet içinde olduğunu meclis kürsüsünden halka değil komutanlara anlatmak istiyor. Kahveci'nin uzlaşmacı aydınlar ve ezik solcularla ilgilenme masası şefliğini fazla görüyor.

SHP: DEMİREL KUYRUKÇUSUDUR

SHP'nin bir Demirel kuyrukçusu olduğu TRT konusunda

çok açık olarak ortaya çıkıyor. Baykal, TRT'de eski solcuların kadrolaşmasıyla ilgili Demirel önergesi üzerine SHP'nin görüşlerini açıklamak üzere Ali Topuz'u seçiyor. İnşaat müteahhitlerinin adamı Topuz, "kadrolaşma iddialarına" katılmıyoruz dedikten ve DYP sözcüsünü DYP'den geri bulduğunu söyleyerek DYP'yi akladıktan sonra Demirel'in görüşlerini kürsüden tekrarlamaya başlıyor.

TRT'de solcu toplandığı iddiasıyla verilen bir önergeyi destekleyen "sol" SHP, artık DYP'nin ve Demirel'in cazibesinden kendisini kurtaramayacağını kanıtlıyor. Daha önce toplanan Meclis Grubu'nda İsmail Cem, Mehmet Ali Eren, Cüneyt Canver'in bu önergeye katılmamak yönünde uyarıları da işe yaramıyor. Topuz'un DYP'yi aklamasından kısa bir süre sonra önerge reddedilince DYP Grubu'nu olağanüstü toplantıya çağıran Demirel, Topuz'u yalanlamakta gecikmiyor. DYP sözcüsünden daha şehvetle TRT'de içinde devleti dinamitlemekten sabıkalıların toplandığını ve bunun peşini bırakmayacağını açıklıyor.

TURGUT ÖZAL NE DİYOR?

Turgut Özal ise beş yıl içinde herkesin evinde istediği Avrupa televizyonunu seyderebilecek duruma geleceğini açıklıyor. Bu durumda milli duygulara veya ahlaki anlayışlara aykırı olduğu için bir programı yasaklamanın imkansızlığını dile getiriyor. Partisi içindeki dincilere, hem Avrupa demenin ve hem de televizyonu Demirel'in küflü kafasının sınırları içinde tutmanın imkansızlığını anlatıyor.

Eylülist reformlar içinde uzlaşmacı aydınlar ve ezik solcuları düzene bağlama işinde TRT'nin ayrı bir yeri var. Bu politika uygulanıyor. Bu uygulama sırasında Milliyetçi Cepheci Demirel'in sızlanmasını anlamak mümkündür. Fakat diğer uzlaşmacılara ne oluyor?

TRT'NİN GÜLÜ THEODORAKİS "NE AMERİKA NE RUSYA" DİYOR

Özal ile Papandreu arasındaki yumuşamada elçilik yapan ve bu nedenle TRT ve Hürriyet'in sevgilisi haline gelen Theodorakis "iki süper" devletin Türk-Yunan Dostluğunu istemediğini ileri sürüyor.

Turgut Özal ile Andreas Papandreu arasında elçilik yaparak Davos görüşmesinin oluşmasında önemli bir rol oynayan ve bu arada elçilik görevi nedeniyle Türkiye'ye geldiğinde Nabi Yağcı-Nihat Sargın duruşmalarını izlemeyi de ihmal etmeyen Mikis Theodorakis Sovyetler Birliği konusunda pek çok sağcıyı kıskandıracak bir görüşe sahip görünüyor. Kelebek'e Sovyetler Birliği'nin Türk-Yunan Dostluğunu istemediğini açıklıyor.

KELEBEK'TE LİVANELİ VE THEODORAKİS

Hürriyet'in eki Kelebek, Zülfü Livaneli ile Mikis Theodorakis'i çok sevmeye başladı. Geleneksel olarak Türk-Yunan dostluğu lehinde bir tutuma sahip olmayan Hürriyet'in bu alanda da yeni bir çizgi tutturmaya çalıştığı görülüyor. Bu nedenle sayfalarını sık sık Livaneli ve Theodorakis'e ayırmaya başlıyor.

7 Ekim 1988 tarihli Kelebek'te Tülay Bilginer'in bir sorusuna şu cevabı veriyor: "Süper devletlerin, yani ABD'nin ve Sovyetler'in Türk-Yunan ilişkilerinin iyi olmalarını istememeleri çok doğal. Türkiye ve Yunanistan, coğrafi açıdan, stratejik konumu açısından çok önemli. Karadeniz, Ege ve Boğazlar'ın kontrolünü bu iki dost ülke ele geçirirse, süper güçler için hiç de iyi olmaz." Theodorakis, müzikten politikaya geçince sağcıların klişelerini tekrarlamaktan kendisini alamıyor.

DEMOKRASİ İÇİN: "ÜÇ KOMÜNİST PARTİ OLSUN!"

Theodorakis kuşkusuz Ortak Pazar'ı savunuyor ve "inşallah Türkiye'de girer" diyor. AET'ye girince komünist partiler oluyor. Theodorakis Yunanistan'da üç komünist partisi bulunduğunu ve bunun demokrasi olduğunu da söylüyor. Tülay Bilginer'in bir başka sorusuna şu cevabı veriyor: "Evet. Ben çeşitli nedenlerle hapiste yattım. Kavgam hep demokrasi kavgasıydı. Ama şimdi Yunanistan'da özlediğimiz demokrasi var. Üç tane komünist parti var. Bir ülkenin kalkınmasında bunlar çok önemlidir. Türkiye'de demokrasinin tam olarak uygulanması Türk-Yunan ilişkilerini de olumlu yönde etkileyecektir." Bunun için, demokrasinin Türkiye'de de tam olarak uygulanması için, üç tane komünist partisi gerekiyor. Theodorakis buna katkıda bulunmak için gelip gidiyor.

GELECEK SAYIMIZDA

EKİM DEVRİMİ VE DÜNYA

V. MEDVEDEV
SBKP Politbüro Üyesi

AHMET OKTAY, NERDESİN?

Ahmet Oktay nerdesin? Alev Alatlı, islamcı çevrelerin roman ödülünü sürekli olarak alıyor. Ahmet Oktay, Alev Alatlı'yı hatırlıyor musun? Ben hatırlıyorum; Küfür romanları'nı yazdığım zaman benden korkup da arkasına gizlendiğin yazardır. "Despot Yalçın Küçük", kitabının yazarıdır. Bu kitabı önce Milliyet'te sana teslim edilen sayfalarda tanıttın ve daha sonra da buna dayanarak benim Latife Tekin eleştirimi göğüslemeye çalıştın; hatırlatıyorum.

Alev Alatlı'ya, Estetik Hesaplaşma'da da yazdım, saygım var. Çizgisi belli ve bir cesaretle beni eleştiriyor. Size hiç saygım yok; tekelci ahtapotlara yüreğinizi yedirmişsiniz. Onlar da sizin midelerinizi dolduruyor. Latife Tekin'e de kızmıyorum. Zamana uygun olarak islamcı görüşlerle flört ediyordu. Peki Siz ne yapıyorsunuz?

Ben Latife Tekin'in Eylülizmin ilk döneminde korku ürettiğini ve islamcı görüşlere göz kırptığını ve bunun para getirdiğini yazdım. Alatlı, bana en büyük sertlikle hücum etti. Hakkıdır; Latife Tekin'den bir yeni İsmet Özel umuluyordu. Bunun önünün kesilmesini istemiyordu.

Ahmet Oktay sen ne yapıyordun? Eleştirmiyor ve kemiriyordun.

Kemirdiğin için bugün yerini buldun: Devlet televizyonu Sana kitap tanıtma işini veriyor. Neden veriyor, biliyormusun? Kitabı Senden daha sevimsiz kimse tanıtamaz; devlet de bunu biliyor. Senin anlatımından kitabı dinleyenler kitap almaktan vazgeçerler; tekelci devlet bunu biliyor. Bunun için kitabı televizyondan da sen tanıtıyorsun. İleriye dönük bütün kitapları mahkum edeceğini devlete kanıtlamış olduğun için, tekellere sadakatını, Küfür romanları'nda gösterdiğin için devlet televizyonunda kitabı sen anlatıyorsun.

Sizlerin yüreğini tekelci ahtapotlar yediler. Ya Alev Alatlı'nın arkasına gizlenirsiniz ya yüreğinizi ekmeğinize katıp yersiniz. Bak, Nuri Çolakoğlu'na bir yandan Sevgili Uğur Mumcu yükleniyor ve diğer yandan Sevgisiz Süleyman Demirel, "sıkıyönetimde sabıkası var" diyerek sıkıyönetimde yargılananlara kinini kusuyor. Siz ne yapıyorsunuz? Neden Nuri Çolakoğlu televizyona geçmeden önce Milliyet'te önemli bir görevdeydi diyemiyorsunuz?

Yüreğinizi ahtapota yedirmişsiniz.

Y.K.

DEVLET DAVA AÇIYOR DEVLETE DAVA AÇILIYOR

Devrimci ve sosyalist yayınlar üzerinde baskılar sürüyor. Artık yayınlanan her derginin her sayısının toplatılması ve dava açılması doğal görünüyor. Toplumsal Kurtuluş'un yapmış olduğu saptamalara göre şimdilik toplatma rekoru Yeni Çözüm dergisinde bulunuyor. Çözüm'ün 16 sayısından 9'u toplatılmış durumdadır. Topulmsal Kurtuluş ve Yeni Dömokrasi,toplatılan altışar sayıları ile ikinci sırayı paylaşıyorlar. Medya Güneşi 5 sayı ile üçüncü sırada.

Emek Dünyası'nın dört kez toplatılmasına karşılık, Çağdaş Yol, Güneşe Çağrı, Emeğin Bayrağı ve Toplumsal Diriliş dergilerinin üçer toplatılmaları var. Vardiya dergisi iki kez toplatıldı. Bunun dışında ABECE, Görüş, Yeni Öncü, Gençlik Dünyası, İlkadım, Dünyaya Bakış'ın birer sayıları polislerce bayilerden alındı.

TUTUKLAMALAR -GÖZALTILAR

Irak'ın kürtlere uyguladığı pogromu protesto etmek için Irak Büyükelçiliği'ne siyah çelenk koyan Yeni Aşama, İşçi Dünyası, Yeni Demokrasi, Medya Güneşi ve Emeğin Bayrağı dergileri yöneticileri önce gözaltına alındılar ve Ankara DAL'ın insanlık dışı işkencesinden geçtiler. Daha sonra Nadir Nadi Usta, Hatice Onat, Metin Faruk Tamer, Mehmet Ali Çakıroğlu ve Rıza Reşat Çetinbaş DGM'ce tutuklanarak merkez Cezaevine götürüldüler.

Dergi toplatmalar ve davalar sürüyor. Kartal savcılığı, Tuzla'da öldürülen dört gençle ilgili olarak 16 polis hakkında dava açtı. Gaziantep Savcısı, Yalçın Küçük'e işkence nedeniyle Gaziantep polisi hakkında soruşturma başlattı.

Aynı olayla ilgili olarak Toplumsal Kurtuluş dergisinin yazı işleri müdürü Felemez Ak'da göz altına alın ı ve DAL'a götürülerek bir hafta hücrede kaldı. Felemez Ak, bir hafta DAL'da kaldıktan sonra bir de Toplumsal Kurtuluş'un 13. sayısının toplatılması nedeniyle yeniden gözaltına alındı ve DGM savcılığının tutuklama talebiyle yargıç önüne çıkarıldı.

ÖLÜMLER VE ÖLÜMLER

Polis, hukuk tanımaz ilkelerini sürdürdü. Tuzla'da bir oto-

mobilde bulunan dört genç, dur emrine uymadıkları gerekçesiyle, delik deşik edildi. Toplum, Mehmet Soğukpınar, Fevzi Yalçın, Kemal Soğukpınar ve Reha Şen'in delik deşik edilmesine duyarsızlığını sürdürdü. Dört genç, bir anda kurşun yağmuruna tutuluyor ve toplumdan hiç ses çıkmıyordu. Dahası var. Yeni yayına başlayan "Gazete" adlı gazete, dört gencin öldürülmesini haklı çıkarmak için ilk sayısında bir masal yazma gereğini duydu. Dört gencin baskın, sabotaj ve suikast yapacağını ve polisin erken davranarak ve dört genci öldürerek bütün planları boşa çıkardığını yazdı.

Gazete'yi Hürriyet grubu çıkarıyor. Gazete, dört gencin acımasızca öldürülmesini haklı çıkarmaya çalışırken Hürriyet, tam tersi ve doğru bir tutum aldı. Hürriyet, polisin neden aracın lastiklerine ateş etmediğini, otomobili kullanan Reha Şen'in sabıkasına rastlanmadığını, araçta bomba çıkmadığını, birinci sayfasından haber yaptı. Hürriyet'in başlattığı bu doğru çizgiye Cumhuriyet'te katıldı.

SEVİNDİRİCİ GELİŞMELER

Cumhuriyet'in dört gencin haksız ve acımasız bir biçimde öldürülmesine sahip çıkması çok olumlu bir etki yaptı. SHP milletvekilleri bu öldürmelerin üzerine gitmekten çekinmediler. İlk kez polisler, öldürdükleri gençler nedeniyle, kamu önünde sorguya çekiliyordu. Sonunda Kartal savcılığı 16 polis hakkında adam öldürme nedeniyle dava açtı.

Yalçın Küçük'ün Gaziantep'te başına gelenleri avukatı ve arkadaşı Gülçin Çaylıgil'e bir mektupla bildirmesi ve bu mektubun Cumhuriyet gazetesinde yayımlanması üzerine Gaziantep Savcılığı da harekete geçti. Antep'te Yalçın Küçük'e işkence yapan polis şefleri hakkında soruşturma başlattığını açıkladı.

Yalçın Küçük, Gülçin Çaylıgil' e yazdığı mektubu bir başka mektuba ekleyerek İç İşleri Bakanlığı Müsteşarı Vecdi Gönül'e de gönderdi. "Sevgili Vecdi" diye başlayan mektupta Yalçın Küçük Vecdi Gönül'e güvendiğini ancak Müsteşar Vecdi Gönül'ün bu acımasız mekanizmayı etkileyemediğinin anlaşıldığını belirtti. Vecdi Gönül, mektubu alır almaz Yalçın Küçük'e telefon ederek çok üzüldüğünü ve henüz her yeri değiştiremediklerini söyledi.

MEHMET ALİ EREN VE AYDINLAR

Devrimciler üzerine toplatmalar, tutuklamalar, işkenceler, ölümler yağarken kürt olduğunu söyleyen ve kürtçe üzerindeki yasakların kalkması için mücadele veren İstanbul milletvekili Mehmet Ali Eren hakkında da bir 'dava' hazırlandığı anlaşılıyordu. Mehmet Ali Eren, bir kürt yurtseveri olarak ölen Yılmaz Güney'e bir takım uzlaşmacı çevrelerle birlikte TC yurttaşlığı kazandırmak için Avrupa'ya gidince heyet içinde anlaşmazlık çıktı. Almanya'da yapılan toplantıda Mehmet Ali Eren, Yılmaz Güney için "yiğit kürt halkına yurtdışında da sahip çıktı" de-yince salonda "kürtlere özgür-lük" sloganları duyuldu. Bunun üzerine Yılmaz Güney'e yurttaş-lık getirmek üzere güzel bir seyahat yapmayı düşünen aydınların bir bölümü ürkmeye başladı. Bunların bir kısmı toplantıdan yavaşça ayrılırken bir kısmı da Hürriyet gazetesinin duyacağı bir biçimde Mehmet Ali Eren'e "sen ancak kürtlerin Alpaslan Tür-keş'i olursun" diye çıkıştı. Eren, bunu söyleyen yazarın üzerine yürüdü ve küfürler duyuldu.

Mehmet Ali Eren bu konuşmaları yaparken SHP'nin tutucu kesimi başta Ali Topuz, Eren hakkında bir dava oluşturmaya hazırlanıyordu.Topuz ekibi, Tercüman gazetesiyle de anlaşmalı bir biçimde Mehmet Ali Eren'e hücum ediyor. Bazı aydınlar ise Topuz başkanlığındaki ateşe odun sağlayacak çıkışları seçi-

AÇIKLAMA

Ondördüncü sayımızda "PKK İkibine Doğru Dergisi'ni Yalanlıyor" başlığıyla çıkan yorum yazımızda, PKK'nın bir Konferans topladığına ilişkin İkibine Doğru Dergisi'nin verdiği haberin ve katılanlar ve alınan kararlarla ilgili yazılarının doğru olmadığını yazmıştık. Bu yazımız içinde, doğruluğunun tartışılmaması gereken, bir genel değerlendirme de yapılmış ve aynen şöyle denilmişti: "Bu yıl MİT ve Genelkurmay, PKK içindeki gelişmeleri dikkatle inceliyor ve belli değerlendirmeler yapıyorlar. Bunlar özellikle Suriye'den ve çeşitli kaynaklardan aldıkları istihbaratı birleştirerek bir rapor haline dönüştürmeye çalışıyorlar." Bu saptamamızın çok isabetli olduğu anlaşılıyor.

Yazımız üzerine, İkibine Doğru Dergisi için sözkonusu haberi yazan derginin Van temsilcisi Günay Arslan'dan, kullandığı dil nedeniyle buraya aktaramayacağımız, suçlayıcı bir telgraf aldık. Günay Arslan kendi kaynaklarının da haberi yalanlayan kaynaklarla "aynı kökene" dayandığını belirtiyor ve MİT ve Genelkurmay'ın çalışmalarına ilişkin değerlendirmemizi anlamamış olabileceğini belli eden ifadeler kullanıyor. Günay Arslan daha sonra yazımız üzerine temaslar yapmak üzere Van'dan İstanbul'a geldiğinde İstanbul Büromuzu da ziyaret ederek görüşlerini açıkladı. Sözkonusu paragrafa tepkisini belirtti. Bu paragraftan dolayı Günay Arslan'ın üzülmesi yersizdir ve üzdüğümüz için biz de üzülüyoruz. Kaynağı konusunda verdiği ayrıntılı bilgiyi yayınlamayı gerekli bulmuyoruz. İkibine Doğru Dergisi'ndeki haberin yanlışlarla dolu olduğu kesindir. Ancak Toplumsal Kurtuluş'un Günay Arslan'ın kişiliğine gölge düşürme niyeti olmamıştır. Düzelti-

"BİZİM NURİ VE ALİ" VE UĞUR MUMCU

İlhan AKALIN

Kapitalist bir toplumda yaşıyoruz. Düzen, geliştirdiği akıl almaz yöntemlerle insanları şekillendiriyor. Hiç kimse, aynı anlama gelmek üzere, Marksist-devrimci-sosyalist doğmuyor. Sistemin çelişkilerini yaşıyor, sosyalizmi kitaplardan öğreniyor; sosyalist oluyor, olduğunu sanıyor. Savaşıyor, ölüyor; mücadele ediyor, tutuklanıyor, hapis yatıyor. Kapitalist toplum ve düzen içinde yaşamaya devam ettiğinden yeniden şekilleniyor, değişiyor: Bilerek direniyor, küfrederek dönek oluyor. Bilerek direnenler, her hareketten çıkıyor, küfrederek dönek olanlar da. Ama, kimse kimseyi kandıramıyor. Düzene küfrederek sosyalist olunamadığı gibi, döneklere küfrederek de bir yere gidilemiyor.

Kimse kimseyi kandıramıyor. Sosyalizmi, yaşamın bir parçası ve erişilmesi gereken hedef olarak seçenlerle, modaya uyup sosyalist görünmekle birlikte, sosyalizmi çocuklarının bile göreceğinden şüphe edenler ayırdediliyor.

Kimse kimseyi kandıramıyor. Geçmişte, toplumsal mücadelenin bir yerinde bulunmuş olmak, kişinin bugününü belirlemeye yetmiyor. Kişinin yerini belirleyen, bugün yaptıkları oluyor.

Kimse kimseyi kandıramıyor. Mücadelenin sürekliliğinden kopanlar, savrulurken, etraflarına bir çizgi çekerek kendileriyle birlikte mücadeleyi de çizdikleri çemberle sınırlıyorlar. Ne var ki, çember giderek kendilerini de boğuyor.

Kimse kimseyi kandıramıyor. Düzenle bütünleşerek yaşamını sürdürenler, sadece açıkca dönekliğini ilan edenler olmuyor. Bunları çıplak gözle görüyoruz. Göremediklerimiz yine düzenle bütünleşmiş olmakla birlikte taktıkları yeni yaftalarla dolaşıyorlar; eski günleri anarak Ruhi Su dinliyorlar, koltuklarının altında Cumhuriyet gazetesi taşıyorlar. Sosyalist mücadelenin sınırlarını da bunlar çizmeye çalışıyor. Düzen de bu sınırlamadan memnun; çünkü sınır, düzenin istediği yerde bitiyor.

"BİZİM NURİ VE ALİ"

Bugün, solculuğun sınırlarının belirlenmesinde görev Cumhuriyet gazetesine ait. Cumhuriyet'çiler kendilerini 'sosyalist' sayıyorlar. Bunların başında, sosyalistliği artık çok tartışmalı, Uğur Mumcu geliyor. Mumcu, Cumhuriyet gazetesi dışındaki basında görev yapan 'dönek'lere tahammül edemiyor. 2 Ekim tarihli gazetenin Gözlem' inde şöyle yazıyor: "Nuri, inançlı ve dirençli bir devrimci arkadaşımızdı." , "Ali de değerli bir devrimci arkadaşımızdı." Mumcu, Çetin Altan için kullandığı "dönek Marksist" sıfatını her nedense Nuri ve Ali için kullanmıyor, sadece devrimciliklerinin geçmişte kaldığını söylüyor.

Uğur Mumcu'nun sözünü ettiği Nuri, Nuri Çolakoğlu. Geçmişin "İnançlı ve dirençli" devrimcisi Mao'cu Nuri, bugün TRT'nin üst düzey yöneticisi. Başta Tercüman gazetesi olmak üzere sağ basın, Nuri'ye ateş püskürüyor. Uğur Mumcu da, Nuri'nin yanına Ali Kırca'yı da katarak ateşe katılmış oluyor.

Cumhuriyetçi'ler 'solculuğun' sınırlarını belirlerken, Uğur Mumcu ve arkadaşları 'devrimci' liklerini sürdürüyorlar. Ne Çetin Altan gibi 'dönek' olmuşlar, ne de Nuri ve Ali gibi devrimcilikten ayrılmış oluyorlar. Yani, Hasan Cemal, Ali Sirmen, Oktay Akbal, Mustafa Ekmekçi ve bunun gibilerle birlikte devrimciliklerini sürdürmüş oluyorlar. Ne mi yapıyorlar? Sivrisineklerle uğraşıyorlar. Bir de Aziz Nesin'in neden televizyona çıkmayışıyla.

Yolsuzlukları bulup sergileyerek sivrisineklerle uğraşıyorlar. Yolsuzluklar, düzenin yapısından kaynaklanmıyormuşcasına.

Aziz Nesin de televizyona çıkarsa, demokrasi tamamlanmış olacak. Bir de, dünün CHP'si, bugünün SHP'si sola çekilerek 'demokrasicilik' oyunu sürdürülerek işlev tamaml...nış olacak.

BASIN DEDİKLERİ

Düzen-Basın ilişkisi özünde uyumlu yürüyor. Karşılıklı şikayetler işin özüne ilişkin değil. Çoğu kez ise 'kayıkçı döğüşü' türünden. Düzenle günlük basının birleştikleri bir nokta daha var: Günlük basın dışındaki basını basın saymıyorlar. Günlük basın dışındaki basının üzerine düzen, polisini ve savcılarını görevlendiriyor; yasaklama-toplama-tutuklama sürüyor: Bu yazının yazıldığı gün (21 Ekim) Ankara'da 7 aylık dergi birden toplatıldı:

Emeğin Bayrağı, Görüş, Çözüm, Medya Güneşi, Güneşe Çağrı, Toplumsal Diriliş ve Toplumsal Kurtuluş. Dergimizin arka arkaya dört sayısı toplatıldı ve davalar açıldı.

Günlük basın da muhabirlerini ve yazarlarını görevlendirmiyor. Arada bir 'sosyalist basın' deyip geçiyor. Böylece hem önemsemediğini hem de kendisinden saymadığını göstermiş oluyor.

Cumhuriyet'ten İlhan Selçuk da basından yakınıyor. Yakınmasında gazetesi Cumhuriyet'i çok açık olmasa da dışarıda tutmaya çalışıyor. 1 Ekim tarihli Pencere'sinden şöyle sesleniyor: "Evet, basınımız artık yazarların, gazetecilerin, sanatçıların yargılanmasına, cezalandırılmasına, kovuşturulmasına pek ilgi göstermiyor, çünkü olay sıradanlaştı."

● 12 gün süreyle gözaltında tutuldular

Protestocu dergiciler DGM'de

● "Güney Kürdistan'da soykırıma son" şeklinde yazı bulunan siyah çelengi, Irak Büyükelçiliği'ne bırakmak isterken polisçe gözaltına alınan dergi temsilcileri DGM'ye sevk edildi

12 gün gözaltında tutulan 7 dergi temsilcisi dün DGM'ye sevk edildi.. (Fotoğraf: ŞABAN SEVİNÇ)

"Güney Kürdistan'da soykırıma son" şeklinde yazı bulunan çelengi Irak Büyükelçiliği'ne bırakmak istemişlerdi.

Polis tarafından gözaltına alınan Hatice Öner, Bayram Balcı, Feruze Ak, Ali Çakıroğlu, Faruk Tamer, Nadir Nadi Üst ve Mehmet Çetinbaş dün DGM'ye gönderildi. Poliste yapılan açıklamada bu kişilerin ev ve işyerlerinde yapılan aramalarda yasak yayınlar ile kürtçe yazılar ve yurt dışından gönderilmiş gazeteler bulunduğu bildirildi.

Aylık dergiler toplanıyor: Sıradan;

DGM, basın savcılığının görevini üstleniyor: Sıradan;

Polis sorgusuna dayalı davalar açılıyor: Sıradan;

Yüzlerce yıllık hapis cezaları isteniyor: Sıradan;

Onlarca yılı geçen hapis cezaları veriliyor: Sıradan.

Bunlar sıradan olay olamaz. İlhan Selçuk yazıyor: "Abicim, bıktık be!... Okur da bıktı. Yargılanan gazetecinin, yazarın, sanatçının sürüsüne bereket... Hangi birini kovalayacaksın, hangi birini yazacaksın." İlhan Selçuk'un aktardıkları doğrudur. Bir yanıyla günümüzün "gazeteci" tipolojisini çiziyor. Ortaya çıkan ise, yukarıda sıralanan olayların sıradanlığı değil, gazetecilerin sıradanlığı oluyor. Sıradan gazeteciler yılgın ve bıkkın, kolayca gazetecilik yapabiliyorlar üstelik. Kolay gazetecilik, polis bültenlerini olduğu gibi haber yapmaktan geçiyor. Örnekleri çok. Yeni bir örnek de 7 Ekim tarihli Milliyet gazetesinde var. Küpürü sayfalarımıza alıyoruz. Küpürde yazılanlar polis açıklamasına dayandırılıyor. Doğruluk payı yok gibi. Sıradan gazeteci bunu haber yapıyor. Ortada sıradan haber değil, sıradan gazetecilik anlayışı ve sıradan gazeteciler var. Sıradan gazeteciler, gazeteleri ellerinde tutan tekelci sermaye patronlarının tam emrinde oluyor.

Yine İlhan Selçuk'un yazısına dönmek gerekiyor. Cumhuriyet gazetesini diğerlerinden ayırmak mümkün mü? İlhan Selçuk gibi düşünmemiz mümkün değil. Hakkını yememek için eklemek gerekiyor: Demokrasiye ilişkin her olay, Cumhuriyet için bir haberdir. İlhan Selçuk, Cumhuriyet dışındaki gazetelerden bu yüzden yakınıyor, 'demokrasi olaylarına' yer vermedikleri için yakınıyor. Cumhuriyet tek başına bu işlevi sürdürüyor; haberleriyle, köşe yazılarıyla. Yaptıkları, sınırlarını belirledikleri 'solculuk' oluyor.

Oktay Akbal, 1 Ekim'de, köşesinden "ANAP'ın sonu gelmiştir" diye sesleniyor. Ali Sirmen, "işi bitmiş" ANAP'a alternatif gördüğü SHP'yi azarlıyor. Bir gün sonra 2 Ekim'de, Oktay Akbal, Ali Sirmen'in bıraktığı yerden devam ederken, azarlanan SHP'nin gönlünü alıyor. Aynı zamanda da SHP içindeki 'sol' kanada 'kanat' gerdiğini gösteriyor. Cumhuriyet gazetesinin köşe yazıları hemen hergün bu düzeyde sürüp gidiyor, pehlivan tefrikaları gibi.

Ya haberciliği? Olimpiyatlarda, bir güreşçimizin 'talihsiz' yenilgisi, birinci sayfada üç sütundan resimli haber oluyor; Yeşillerin İzmir'de yaptıkları gösteri birinci sayfada dört sütun üzerinden resimli haber oluyor. Bunun yanında, para alarak ilan ettikleri bir toplantı takip edilmiyor, bu toplantıda gözaltına alınma haber olmuyor. Yine, cezaevindeki siyasilerin paralı ilanlarında duyurdukları eylemler ya haber olmuyor, ya da polis bültenlerine göre haber yapılıyor.

NURİ'LER-ALİ'LER-UĞUR'LAR

50'li yıları üniversite öğrencisi olarak yaşadım. 2000'li yıllara ulaşacağımı umuyorum. Mücadelenin sürekliliğinde yer alacağıma ve sosyalizmi yaşayacağıma inanıyorum.

Kimse kimseyi kandıramıyor. Yalçın Küçük araştırdı ve açıklıkla yakın geçmişimizdeki Nuri'leri, Ali'leri, Uğur'ları yazdı. Mücadelenin sürekliliğinde yeni Nuri'ler, Ali'ler, Uğur'lar olacak. Bugün, yakın geçmiş olacak ve araştırılarak Nuri'ler, Ali'ler, Uğur'lar yazılacak.

Sosyalizm kurulacak ve yaşanacak ama Nuri'ler, Ali'ler ve Uğur'lar hep olacak.

GEYECEK SAYIMIZDA

DEVRİMCİ KADER VE DEVRİMCİ TİCARET

AYFER TUNÇ

"Ayrı ayrı dereler
bir tek ırmak halinde nasıl birleşecekler?..."

J. Stalin

BİRLEŞİK BİRLİĞİN ÇİMENTOSU YA DA ÖRGÜTLENMENİN ÇELİK YASASI: İKTİDAR

Onur ERK

II.

BİRLİKTEN BİRLEŞİKLİĞE...

Yasakçılığın loş ve karanlık ortamını kabullenerek, herkes kendi köşesinde eskisi gibi ayrı hareket eden gruplar olarak mı varlığımızı sürdüreceğiz, yoksa sosyalizmin ayrı ayrı birliklerini toplayarak ortak bir partide mi birleştireceğiz? Beklenen o ki düzene karşı, tüm burjuvaziye karşı mücadelede, herbiri kendi yolunu izleyen örgütler yerine pratik-taktik-kurumsal düzeyde kenetlenmiş işçi sınıfını temel alan, sosyalizmi rehber edinmiş, merkezi, militan tek bir örgüt yaratmalıyız. Merkezi bir örgütlenme, bulanıklığın, puslu havanın çıkarların karmaşasının panzehiridir. Peki, birlik ve birleşiklik iki ayrı şey mi?

Bir düzeltme yaparak devam edeceğim. Türkiye ilerici-devrimci hareketi beklenen sıçramasını belki de iki sürecin iç içe geçmesiyle gerçekleştirecek. Birlik ve birleşiklik birbirini çelen değil, besleyen ardışık süreçlerdir. Özetle şöyle: Türkiye sosyalist hareketinin, sanılanın tersine temel sorunu birlik değil, birleşikliktir. Kanımca, birlik Türkiye Sosyalist hareketinin biçimsel sorunu olagelmiştir, hep. Birlik bir "doğru"nun hegomanyasıdır; egemen doğru'ya tabiyettir. Nesnel gerçeklikte ayrışamayan, birbirine benzemezlikleri esmer tenli, ya da sarı tenli olmak\gibi nicel farklarda düğümlenen hareketlerin aralarındaki yapay kopukluğa son vermeleri şu veya bu nedenle geciken bir işlem olmuştur. Oysa "... nesnel gerçeklik açısından bir birlik oluşturan şeylerin, niteliklerin, görüntülerin ve eylemlerin, 'birlik' olarak ilan edilebileceğini..."(1) rahatlıkla tavsiye eden Lenin'dir. Yakın geçmişin iki siyasi olayı karşısında, söz gelimi TİP, TSİP, TKP'nin tavrını hatırlamak, anlatılmak isteneni pekiştiriyor; referandum da evet ve seçimlerde SHP'yi destek, nesnel gerçeklikte silikleşen sınır çizgilerini tanımlıyor. Nesnel gerçeklikte tutunamayan "ayrılık"lara rağmen ve azımsanamayacak bir kesimce arzu edilmesine rağmen, örgütsel birliğin sonuçlandırılmamasını anlamak güç. Yinelemek yersiz, ama bu konuda dünya pratiğinin sunduğu örnek "pazarlık"ların rasyonel bir yol olmadığına tanıklık ediyor. Birlik'ler, davaya bağlılığın verdiği tevazu ile (iradi bir seçim olduğundan basitliği ile ters orantılı etki yapar) "iltihak"lar biçiminde gerçekleşiyor. Hiçbir "ilke" pazarlığı tarihsel yönelişlerin yerini alamaz. İkinci dereceden farklılıklar makul bir sürede, doğal seleksiyon yasasının işlemesi ve ortak etkileşim atmosferi sayesinde nötr'leşebilmektedir. Altını çizdiğimiz, örgüt içinde birbiriyle çatışan unsurların dışa karşı mekanik şekilde bir araya toplanması değil, aynı inanışa sahip, aynı mimari tarzın kurduğu 'çatılar'ın külliyatının oluşturulmasıdır. Tabii burada gelişmenin diyalektiğine aykırı bir mutlaklaştırma sezilmektedir. Genel bir kural olduğu üzere, birliği bozan ve pekiştiren tohumlar, keyfi müdahalelerle tek taraflı yok edilemez; emriyonik halde de olsa, bir arada mevcuttur. Ancak, belli bir yönde ivme kazandırmak mümkündür.

Arınma ve ayrışma madolyonun bir yüzü ise toparlanma ve kaynaşma da öbür yüzüdür. Birlik;

dışlayarak değil, "bozucu" tohumları yenerek sıçrama yapar. Homojen ideolojili, monolotik yapılı örgütlenmelerin arka fonunda böyle bir tablonun bulunması eşyanın tabiatı gereğidir. Bu yüzden teorinin standardizasyonu tarihin her anında istenmez değildir. Eylemde merkezileşmenin, somutta çözücü olmanın, kütlede maddileşmenin hem nedeni, hem sonucu olarak ortaya çıkar, standardizasyon. Devrimci bir dalganın kapsayıcı bir yükselme gösterdiği koşullarda, sıkılı bir yumruk gibi davranmak zorunluluğu çoğu kere, örgütleri ideolojik imalatta katılaşmaya çeker.

Her iktidar yürüyüşünde mutlaka ve mutlaka "...benzer politik inançları olan ve toplumsal yaşamın görüşlerine uygun olarak yeniden örgütlenmesi için benzer yöntemlerle savaşan, belli bir sınıfın çıkarlarını açıklayan kişilerin gönüllü birliği..." (2) nden oluşan partinin gerekliliği tartışılamaz.

Bunun yanısıra, Birleşiklik kendine has "doğru" larla özdeşleşmiş yoğunlukların bir üst organizasyonudur. Hedefe doğru bir güç toplamıdır. Ayrı niteliklerin niceliksel evrimleşmesidir. Nesnel gerçeklikte anlamlı farklılıklara sahip tek tek her yapının varlık nedeninin bir türevidir. Birleşiklik kendilerine ait doğruları koruma özgürlüğüne sahip yoğunlukların/yapıların hassas bir dengede harmanlanması veya kurumlaşması diye tanımlanabilir. Hal böyle iken "ideolojik heterojenlik; kollektif önderlik, kanatlı gövde" temel ilke kabul edilmeli. Ayrıca, Türkiye ilerici hareketi önder ve öncü özellikleri bünyesinde tekleştirmiş tarihi şahsiyet'lerden de yoksun. Önder, pratik; öncü teorik bir kavram. Öncü, sürecin genel eğilimini sezebilen yönelişin yasasını yakalayarak perspektif koyabilen; önder ise, süreç içinde bir somuta hakim olan, ya da bir somutluğu yöneten şahsiyet olarak beliriyor. Türkiye ilerici hareketi herbiri kendi alanında çok öncüler yetiştirmiştir. Örnek olsun, Bağımsızlık-Demokrasi-Sosyalizm, mücadelesinin bir bütün olduğu ve aşamasız devrim tezi, ilerici politik kültürümüzde öncü işlevdir. Ancak, Türkiye ilerici hareketine, Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm üçgeninde hakim olan önder var mıdır? Öncümüz var. Önderimiz yok gibi bir sonuçtan çok birinden birinin eksikliğini görebilmiş olmak daha önemli...

Ayrı programlara sahip oldukları halde üyelerini ve taraftarlarını aynı taktik ve politik amaçda buluşturacak kaldıraçların yaratılması toplumsal kurtuluş için bazen şart olabilir. İşçi sınıfının doğal ittifaklar manzumesi içinde yer alan demokratik küçük burjuvazinin, yoksul köylülüğün, etnik kökenli hareketin ayrı ayrı mücadele/örgütlenme geleneğine sahip olduğu durumlarda, veya işçi sınıfının sınıf platformunda her ne sebebden olmuşsa olmuş bölünmeler durumunda birleşik örgütlenme tarihsel bir uğrak olarak devreye girer. Türkiye bu anlamda ne vaadediyor?..

Daha önce değinildi. Sorunumuz birlik değil. Bir defa gerçek anlamda bölünmüşlük yok. Türkiye'deki bölünmüşlük (!) ıslak bir binanın duvarlarında oluşan çatlaklara benziyor. Biri, "hayır daha bina kurulmadı" diye itiraz edebilir ve ekleyebilir: "sınıfın tarlası sürülecek, arsası boş duruyor, senin dediğin olsa olsa sınıfın toprağına kurulmuş ileri bir şantiye tarifidir." Haklıdır da... Türkiye'nin yaklaşık yüzyılık sol tarihinde önce TKP'nin daha sonra TİP'nin birinin legal, diğerinin illegal el ve gönül birliği ile denemese bile büyük kabul ile inşası denendi. Kendi iddiaları bir yana işçi sınıfının merkezi otorite ihtiyacı kapanmadı. Tüm yakıcılığını günümüzde de hissettiriyor.

TSİP, aşağı-yukarı her ara dönemde oluşan merkez-kaç kuvvetlerin bir tecellisidir. TKP+TİP karışımı bir eserdir. Eklektik bir ideoloji ile MDD-SD varyantı bir strateji geliştirmeye çalışmıştır. Eğer özgüllük denebilirse bölünmüşler çarşısında kendisine bir yer aranışını kalıcılaştırması hatırlatılabilinir. Umutlandırıcı son açıklaması istisna, hep eşikten dönüyor. Her dönüşüne devrimci ortamımızda, daha önce geliştirilen tezleri, kendisinin "keşfi" imişcesine sahiplenerek gerekçe yapıyor. Dolayısıyla yanından hiç "marjinal grup" eksik etmiyor. Özcesi, siyasi makyevalizmi bir harekat düzeyine yükselttiği doğrudur, ama enternasyonalizm platosunuda terk etmemiş-tir. Ayrıca kuruluşundan gelen bir heterojenlik tecrübesine sahip olduğu da düşünülmelidir.

Türkiye şiddetli devrimci durum sarsıntıları geçiren bir ülke. Maddi gücünün üstünde sınıf bilinçli (buna, sınıfsal içgüdü denmesi daha yerinde olur) bir burjuvazi tarih sahnesinde yerini alıyor ve daha beşiğinde iken komünist hareket boğuluyor. Bizim yanılgılarımızın payı şimdilik gözardı ediliyor. Tarihsel özet şu: İşçi sınıfı ile kucaklaşamamış, ya da en azından bu fırsatı bulamadan daha çocukluk safhasındaki Hareket, Kemalist balyozun travmasına uğruyor. Tazelik ve "çatlaklık" bizim "duvarımızın" yaratılış özelliği oluyor. Tarihi süreklilik içerisinde her biri, bir devrimci durumun enkazı altında kalan bundan dolayı, kendinden menkullükten kurtulamayan "binalarımız" örgütlenmemiş örgütler olarak günümüze devrolundu.

Görülüyor ki, birleşik örgütlenme, birleşik mücadele klasik anlamda bir örgütlenmeyi içeren ve aşan anlam ile yüklü... İradi çekim ve şekillenme belirleyici ağırlıkta.

Bölünme, kelimenin tam anlamı ile oluşmuş bir bütünün mekanik değil, organik kopmalara uğramasıdır. Bu anlamda bölünme bize yabancı bir kavramdır. Yalnız her "bina"nın kendi çatlaklarını onarma hakkı saklıdır.

Esasen temel projede anlaşarak yeni bir Bina inşa etmek günceldir. Bu Bina'nın kaç katlı olacağı temel projede anlaşmaktan daha önemli değil-

dir. Temel projenin program zemininde çizileceği de açıkır. Buna birleşik kaplar olayı ile katkıda bulunmak mümkün. Herkesin Mutlaklaşan kapları varit ise yapılacak şey, kapların belli bir düzende birbirlerine bağlantılı kapılar açmalarıdır. Önemli olan kapların müşterek sıvısıdır. Bizim deneyimizde bu işlevi "hedef" yerine getirecektir. Dışsal basınca göre -mücadelenin grafiğine göre- sıvının dengesinde kaymalar, normaldir.

Kapitalizm şartları altında emekçi sınıf ve katmanlar arasındaki objektif farklılıklardan doğan ideolojik, politik şekillenmeleri, kuşkusuz, bu sınıf ve katmanlar var oldukça var olacak potansiyel bölünmeleri, konumuz dışında tutuyorum.

PARTİLEŞMENİN NERESİNDEYİZ?

Sezar'ın hakkı Sezar'a. Ahlaki bir ilke olarak yerleşmeli. Çünkü eteklerinden çıkıp, icra-i sanat

eyleyecek çağa gelindiğinde nemalanan kanalın açıcısına borç duymak gerekmiyor belki, ama inkarcı bir politik geleneği sürdürmek gerekmiyor. Politikaya ahlakcı yaklaşımın apolitikleşme olduğunu ileri süren batı modası görüşler de saçma. Bu görüş "bizim" cephede, burjuva dünyasından kopamamışlığı, müsvedde, burjuva politikacıyı, taklidi anlatıyor. İşçi sınıfı sosyalistleri tarihte iyi, güzel, doğru ne varsa onun özenli mirascısıdırlar. İnsani birikim, geleceğe uzanan köprünün ön ayağıdır. İşçi sınıfı iktidarından önce muktedir öncülere sahip olur. Eğer, politikanın denge, taktik, esneklik, zamane gibi yapısal unsurları kasdediliyorsa bilim, sosyalistlerin insanların değil, nesnelerin yönetimini şiar edindiklerini yazalı çok oluyor. O bakımdan örgüte hem araç hem atölye gözü ile bakılır. Kaba model olarak burjuva çatılarına benzeyen örgüt'ün ayırdedici mayası, yahut dokusu ideoloji, ilişki, işleyiş boyutunda aranmalıdır. Terazisini önüne koyduğu hedef'le bulur. Dahası, güzel insan'ı yetiştiren okul işlevini de böyle görür. Tersi iddialar burjuva politikasının karikatürüze edilmiş halidir. Demokratik merkeziyetçilik, parti yaşamında güzel insanı besleyen hayat damarıdır. Mercek, kendisine ulaşan ışınları kırarak yansıtır. Parti, merceldiğini demokratik merkeziyetçi akış içinde yapar. Yani örgütlülük ağı ile toplumsal organizmayı saran partinin atar ve toplar damarı gibidir, demokratik merkeziyetçilik. Partide cisimleşmiş toplumsal bellek ve yürek süzgeçlerinden geçen insan, kat be kat güzelleşmiş, arınmış, güçlenmiş olarak demokratik merkeziyetçi dolaşım ile sosyal aktiviteye katılır. Öyleyse demokratik merkeziyetçiliği biraz daha açalım: Demokratik merkeziyetçilik fiziksel bir bütün değil, kimyasal bir sentezdir. Ne tek başına merkeziyetçilik, ne de tek başına demokratiklik sosyalist örgütün ilkesidir. İkisi birden bir sosyalizm ilkesidir. Böyle olduğu içindir ki merkeziyetçilik, burjuva devlet aygıtının, askeri emir kumanda ilişkisinin merkeziyetçiliği gibi, ya da fabrika içi ilişkilerdeki gibi beyin-kol arasındaki tek yönlü hiyerarşik ilişkiye benzer bir merkeziyetçilik olamaz. Örgüt tabanı sadece merkezin kararlarını uygulamakla görevli yürütme araçlarına indirgenemez. Buna karşılık demokratiklik de anarşistçe bir gevşekliğin, "yaptım oldu" keyfiliğinin ya da düşüncelerin yarıştırıldığı bir forum gibi anlaşılamaz. Merkeziyetçilik kışla disiplininin panzehiri ise, demokratiklik de kolektivitenin gıdası ya da münhasıran yarım insanın tamamlayıcısı, bireyci yanılgıların/yanılsamaların set'idir. İkisi birden görece mükemmelleşmenin güvencesidir.

Şimdi ara başlığımıza dönebiliriz. Başlangıç şöyle: Sosyalist parti tartışmaları, M. Ali Aybar'ın Nisan 1984 tarihli Somut Dergisinde yayınlanan "Anayasa Sosyalizme Açıktır." demeci ile aleniyet kazandı. Ve Yalçın Küçük, Doğu Perinçek, Murat Belge, Uğur Mumcu gibi mücadeleci aydın ve politika adamlarının, ilgileriyle genişledi. Buzların kırılmasına politik/entellektüel prestijleriyle unutulmaz katkıda bulundular. Baştan legal partileşme biçiminde gelişen tartışmaları provakasyon diye niteleyenler, umursamaz karşılayanlar oldu

Partileşme talebinin kucaklayıcılığına paralel, belki de tecrite düşmemek için, başka biçimlerde önerilerle -işçi kitle partisi, Blok Parti gibi- sürece katılmalar gözlendi. Yaşananların ne ölçüde doğrudan izleri ile yoğruldu, tartışmıyorum; ancak sözü edilen süreçten iki parti doğdu: SP ve farklı bir bağlamda TBKP. Kanımca, süreç henüz kendini gerçekleştiremedi.

Bu arada, küçük bir parantez açmadan edemeyeceğim. *Gelenek Kitap Dizisi* çevresinden Yalçın Küçük'e, Doğu Perinçek gibi "şaibeli" biriyle masaya oturarak sosyalizmle itibarlandırdığı için laf atıldı.(*) Nasıl oturduklarını bilmem, ama doğru konuşalım. Bir: 1980 sonrası durgun suları hareketlendirme stratejisinin yanlışlığını söyleyen var mı, ya da fiilen alternatif strateji geliştiren?.. İki: İtibar, bildiği yolda gündüz-gece giden mücadeleciliğin hak edişidir. Uğrunda inatçı, ısrarlı mücadele verilmeyen her sav-söz sonunda sihrine inanılan ideal varlıklara dönüşür. Öyle karşıtlarımız vardır ki saygı duymamak, önemsememek elde değildir. Tarihi kategori olarak aşılmışlığına rağmen, burjuva ihtilalcileri gibi... Üç: Hiç bir bencillik, kompleks, dar grup çıkarı, geçmişin her olumlu yanının takipçiliğini devrimcinin reçetesinden silemez. Partileşme sürecinin sağlıklı ellere açık cephesi aşkın ruhlu sosyalistlere güç aşılıyor.

Örgütsüzleşme tehlikesi vahim bir hal almadan ivedi görevimiz: İşçi sınıfının, ileri güçlerin ruhsal ve sosyal olarak burjuvazinin ideolojik-politik vesayetinden kurtarılmasıdır. Proleteryanın toplumsal güçlerinin dar grupculuktan tabi olma ideolojisinden, itaat duygusundan kurtarılması ve mevcut toplumsal ilişkiler içindeki konumların, gündelik sıkıntıların dikte edeceği aciz başkaldırıların/bilinçsiz öfkelerin sahipsiz bırakılmamasıdır, en ivedi görevimiz. Akla parti geliyor. Gerek makro, gerek mikro düzeyde optimum hesap örgütlenme veriyor. Sanki Napolyon'un parası, Arşimet'in kaldıracı; eski dünyanın ulusal baskı ve sömürü dünyasının karşısında yerini örgüt biçiminde tarif ediyor. Aşırı bir vurgu sanılmasın. Tarihi bir zaferin mimarı Lenin "Bize devrimci bir örgüt veriniz. Rusya'yı ayağa kaldırırız" derken, dünya emekçilerinin ufuklarını aydınlatıyordu.

"Ayağa kaldıracak" örgüt üzerine Lukacs'ın değerlendirmesine kulak vermenin sırası: "... Lenin' in örgüt anlayışı mekanik kadercilikten ikili birkopuş anlamına gelir: Bu örgüt anlayışı, hem proleteryanın sınıf bilincinin onun konumunun mekanik bir ürünü olarak kavranmasından, hem de bizzat devrimin kendisinde, yalnızca kaderci biçimde harekete geçen ekonomik güçlerin mekanik işleyişinin -nesnel devrim koşulları olgunluğa eriştiğinde, bu mekanik işleyiş proleteryayı her nasılsa otomatik olarak zafere götürecektir- görülmesinden kurtulmak demektir. Bundan dolayı, proleterya birleşmiş olarak ve bilinçle nihai kavgaya girene dek beklenseydi, o zaman asla bir devrim sözkonusu olmazdı."(3) Burada Lenin'in **Ne Yapmalı**'da geliştirdiği işçi sınıfına bilincin dışardan taşınacağı ve partinin aynı zamanda, devrimin hazırlayıcısı olduğu tezlerinin özeti var.(*) Devrimci Partiyi devrimci bilincin tarihsel ve mekansal cisimlenişi olarak anlamak gerekir.

Türkiye örgütlenme açısından bakir bir vadi değil, tersine örgüt enflasyonu bir şikayet gerekçesi; sancı şu:"Belirli bir durumda, belirli amaçlar için yararlı olan bir örgütlenme biçimi, değişen mücadele koşulları altında adeta bir engel haline gelebilir. Çünkü tarihin özünde sürekli yeni olanı yaratmak yatmaktadır. Bu yeni şey asla yanılmaz bir teoriyle önceden hesap edilemez. O, mücadele içinde, tohum olarak ilk ortaya çıkışından itibaren teşhis edilmeli ve bilinçli olarak kavranmalıdır. Partinin görevi asla, kitlelere herhangi türden soyut, kılı kırk yararak bulunmuş taktikleri kabul ettirmek değildir."(4) Peki nedir? Bir: Parti, "bilinçsiz sürecin bilinçli temsilcisidir." İki: Hedeflenen partinin öğeleri daha önceden yaratılmıştır. Üç: Parti, yetişeceği iklimin ve toprağın şartlarından soyutlanamaz. Yani, ismi cismini tamamlar. "Legal Sol Parti" deyip de klasik örgütlen-

(*) "Laf atıldı" tabirinin yakışıksız kaçtığının farkındayım. Doğrusu, hazelmeden yazdım. Fakat gözüken de bir şey var: Y. Küçük işiyle meşgul, başkaları özellikle, gelenekçi) "teori" solcuları Y. Küçük'le. Umulan "rant" ne?.. Anti-Y.Küçük'çülük, geneksel sola diyet borcu mu? "Yiğidi öldür, ama hakkını yeme" tam da böyle durumlar için söylenmiş olmalı...

Üstelik bunca teori tekelciliği hezayanlarına rağmen, (elbette, her T.C. yurttaşının bir teori üretim merkezi kurma özgürlüğü, bizatihi "liberal sistemimizden doğan bir haktır.) aslı gibiliğin ya da ayrışamamışlığın evrensel tezahürüdür ki, aslını olağanüstü dozda karalamak biçiminde gerçekleşir. Vücud-u ispat çabasında benzerliği kanıtlayan en bayağı halidir bu. Nitekim şu veri: Türkiye solunun en yüzeyselinden en çaplısına kadar uzanan eleştirici yayınların *Gelenek Kitap Dizisi*'ni masaya yatırınca Y. Küçük'ün tezleri ile paralellikler kurmak durumunda kalması tesadüfi olmasa gerek.

Y. Küçük, yoğun teorik, pratik çalışalarıyla muarızlarına "verimli" bir alan açtı. Sözgelimi, 1984 Kasım seçimlerinde, bu muarızlardan kimileri ölü toprağının altında teori tahsil ederken kalkıpta SHP'ye destek çağrısı yayınlamasaydı, "cüretkâr" bir politika dersi (!) dinlemeye gerek kalmayacaktı. Ne hikmetse, en "teorik" Y. Küçük eleştirileri bile yazarının "bilgiç" psikiyatrist otoritesine dayandırılıyor. Hazin! Keza, (diplomasız) ruh doktorluğu eleştirmen heveslilerince denenmiş, ucuz bir yol. Herhalde, psikiyatri departmanları "eleştirmenlerin" ruh haline uygun biçilip, kesilebilen kumaşa benziyor...

Anlaşılan, Y. Küçük uzmanlığı, geleneksel sola biatın "raconu"... Kaldı ki beni ilgilendiren Yalçın Küçük'e "laf atılması" da değil. Beni ilgilendiren bir **devamlılık**, ya da **olgu**'yu sürdürüş biçimidir.

(*) Ne Yapmalıdan aktaran J. Stalin, Parti Üzerine, Devrim Y. 1979.

"İşçi sınıfı sosyalizme çekildiğini kendiliğinden sezer, fakat en geniş şekilde yayılmış olan (ve en çeşitli biçimlerde durmadan yeniden ortaya çıkan) burjuva ideolojisi buna rağmen kendisini kendiliğinden işçi sınıfına kabul ettirir. İşte bunun içindir ki kendiliğinden işçi hareketi kendi kendine oluştuğu ve sosyalist bilinçle birleşmediği sürece burjuva ideolojisinin bağımlılığı altına girer ve bağımlılığa eğilim gösterir."(syf: 49)

"... tüm proleteryanın istenen sınıf bilincine varamayacağı, bu itibarla proleter ordusunu sosyalizm bakımından aydınlatacak ve onları birleştirip savaş sırasında yönetecek sınıf bilincine erişmiş bir öncüler grubunun gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkar."(syf: 29)

me ve teorinin "ideoloji memuru" derekesinde tepki göstermek, eğer sapı samana karıştıran safdillerin işi değilse açmaza düşmektir.

Bir kere legalitede koşullanmak doğru değildir. Sorun partileşmektir. Elbette bir işçi sınıfı partisinin, marksist bir partinin telaffuz edilmesi şu aşamada, bu hukuki mevzuat çerçevesinde, güçtür. Tabii ki, "legal eylemi'de bir saat olsun durdurmaya(çağız)". Karşıtlarımız legal siyaset alanında savaşmanın önemini bildiklerinden (kitlelerin nabzını tutmanın en kestirme yolu, kitlelere açılan en pratik kapı) bunun en güçlü aracı olan örgütlenme ve propaganda faaliyetlerinin önüne sürekli mayın döşemektedirler. Legalleşme, örgütünün hacmini tamamen açığa çıkarmakla eş değerde tutulamaz, o yüzden. Legaliteye sığmak, bizim sorunumuz olmamıştır. Biz, varolan şeye karşı protestoda bulunmak, varolan şeyi değiştirmek istiyoruz, varolan şey bize bu araçları veriyorsa bu bizim varolan şeyi kabullenmemiz demek değildir. Gündemimizde, teorik zorlamalara gidilmeksizin dünya devrimci mücadeleler tarihinin deneyimlerini temel alarak, **yeni tip bir** örgütlenmenin örgütsel ve politik ilke ve yöntemlerini sergileyici çalışmalar yapmak vardır. Evvel emirde sosyalizmin bakış açısını legalleştirmenin yollarını aramalıyız. Her türlü günahtan muaf bir arayış... Nitekim şimdilik, legalite ile illegalite arasındaki diyalektik ilişkinin (etki-tepki diyalektiğini de düşünerek) altını çizmekten öte; daha net bir formülasyon önermekten yoksunuz. Türkiye işçi sınıfının ihtiyacı ne felsefi bir okul, ne de dinsel bir tarikat ocağı. Bir süre sahneyi bunlar doldurdu. Artık, proletaryanın bilincini aydınlatacak, burjuvazinin eki olmaktan kurtaracak, iktidara hazırlayacak, sınıfların ve özel mülkiyetin olmadığı yeni bir toplumu kuracak; yani sınıfın okulu, iktidarın aracı, sosyalizmin kurucusu bir örgütlenmeye duyulan ihtiyaç yaygınca paylaşılıyor. Dolayısıyla böyle bir örgütlenmenin malzemesini de yine "mevcut"lar sunuyor: "kitle çizgisi", "enternasyonalist tavır", "ihtilalci ruh", "aşamasız devrim"... Sevgili Ülkemizin siyasi coğrafyasının soldan kuşbakışı görünümü. Her biri bugüne değin, başka başka hareketlerin rozeti imişçesine çağrışım yüklüdür. Toplam olarak Türkiye soluna malolmuş, tarihi birikime içerilmiş bu doğrulardan bir koza örebilmek aynı anlama gelmek üzere, kendi doğrusu ile ayrışık duranı tıpkı bir mozaik bütünlüğü içinde bütünleştirebilmek yeni açılımları davet eden bir gelişmenin ilk basamağı, literatürün çekici terimi ile söylersek "birlik" olacaktır. Bu bir yoldur. Tamamen yeni bir sentezle eski'nin kendisini değil, "doğru" sunu temsil eden kadroları bir noktada kesişmeye götüren bir yol.

Önerilenin birlik, birleşiklik dönemeçlerinden geçmiş bir iktidar örgütlenmesi olduğu açıktır. **İktidar gücü'**nün önerilenin içinden çıkması yüksek ihtimaldir. Tarihsel birikimin, mücadele ve ilerlemenin Türkiye'deki sözcüsü ve karşı konulmaz gücü, proleteryanın bilinçli önder tabakasının omuzlarında yükselerek evrensel sorumluluğunu yerine getirecektir.

"Birlik", birleşiklik sayısal büyüme kaygısından kaynaklanmıyor. Sayısız politik grupçuklara "bölünmenin" baskımızın gücünü zayıflattığı, yabancılaşma ve ayrımcılığı körüklediği yadsınamaz. **Birleşik birlik**, elbette psikolojik bir canlanmaya, sayısal artışa katalizörlük yapacaktır. Ancak, sayılar birleşip onları kaynaştırdığı ve bilgide yönettiği zaman güç olurlar. Önemli olan devrimci sınıfın bilim ve siyasetinin doğru dışa vurumudur. Sayılar, başarının bir öğesidir, ama eylem azmimizin, bilimsel inancımızın, iradi tutkumuzun yerini alamaz.

Parti; ne bir ahbap çavuşlar tekkesi, ne benzer şeyleri motomat düşünenlerin yatay ilişkisi, ne de grup ve fraksiyonlar meclisidir. Buradan grup ve fraksiyonsuz bir partiyi savunduğum anlaşılmamalıdır. Bir politik çizginin kör bir bağlılık içinde uygulanmasına,fikri tartışmalar ve çatışmalar etrafında oluşan kümelenmeleri tercih ederim. Grup ve Fraksiyondan kasdedilen, verili durumun bir parti normunda biçimlenmesidir. Çizgi tutuculuğu adına, kör sadakatın kısırlaştırıcılığı düşünülerek, fikri tartışma ve çalışmaların önündeki bentlerin kaldırılması, özgür teneffüs ortamının temel alınması, şüphesiz yaratıcılık getirir. Grup ve fraksiyon, yaratıcılığın küme çalışmasıdır. Partiyi birleşik birlik yapan, kullanmak zorunda olduğu malzemenin "bölünmüş" damgası yemiş olması ve toplumsal bütünün bağrında yükselen çelişkileri ifade etmek yükümlülüğünde olması, başka bir deyişle her çelişkinin kendine has gerçekleşme kanalı açmazlık edemez olmasıdır.

Önerilenin iktidar gücünü içinde saklayan bir iktidar örgütlenmesi olduğu unutulmamalıdır. Bu hatırlatma, her türden görüşleri kapsayacak büyük bir muhalefet partisi ile ayrım çizgisini belirtmek içindir. Böylesi en çok "demokratik" bir partidir ve bu salt birleşik mücadele veya toplumsal muhalefet odağı aracı olarak bir rol oynayabilir. Sevgili barış uğruna proleteryanın belli istemlerinin ön plana sürülmeyeceği, kendi özel çıkarlarının gizlendiği sol-liberal süslü politikalarla işçi sınıfını ardına takmış burjuva sızması, sosyal demokrat görüşlerle, ya da teoride ve pratikte evrensel tecrübe ile sabit proleterya düşmanı akımlarla birlik yalnızca onların yararına ve proleteryanın zararına olacaktır. "Proletarya sahip olduğu binbir zahmetle sağlanmış bağımsız durumunu yitirecek ve yeniden resmi burjuva ideolojisinin eklentisi derekesine düşecektir. O halde bu birlik kesinlikle geri çevrilmelidir."(5)Proleteryanın belkemiği oluşmuş bağımsız politik iskeletini kurduğu koşullarda böyle bir uyarı yapma gereği duyuluyor. Ya henüz bağımsız politik örgütüne sahip değilse

(en azından tartışmalı ise) bir kat daha önem kazanıyor, bu uyarı. Üstelik bir tür sosyal-demokratlık oynayan SHP içinde "sosyalist" politika yapmanın ciddi ciddi vaazedildiği zamanda... Kimlik deformasyonu da cabası.

Önerilen parti; birleşmez gibi gözüken ailenin küskün evlatlarını birleştirecek, kendi ideallerini partinin talepleri ile takviye edecek, "kendisini proleteryanın-kendi sınıf çıkarlarının bilincinde olan proleteryanın -örgütüyle özdeşleştiren bir **jakoben**(abç), devrimci bir (örgütür)."(6) jakobenizmin "has" metodolojisi ile burada geliştirilen örgütlenme anlayışının çelişliği sanılabilir. Bunun önüne en başta, jakobenizmin devrimci yorumuyla geçmek mümkün. Devrimci yorum, sınanmış sosyalist kadroların örgütlü aktivitesinin kotarılmasına iz düşüyor. Böyle bir harekete katılanların tümünü birleştirecek herkesin anladığı herkese uygun düşen ve tüm istekleri kaynaştıran kaynak ise, iktidardır.

Bu parti varolmalı, varolacak!

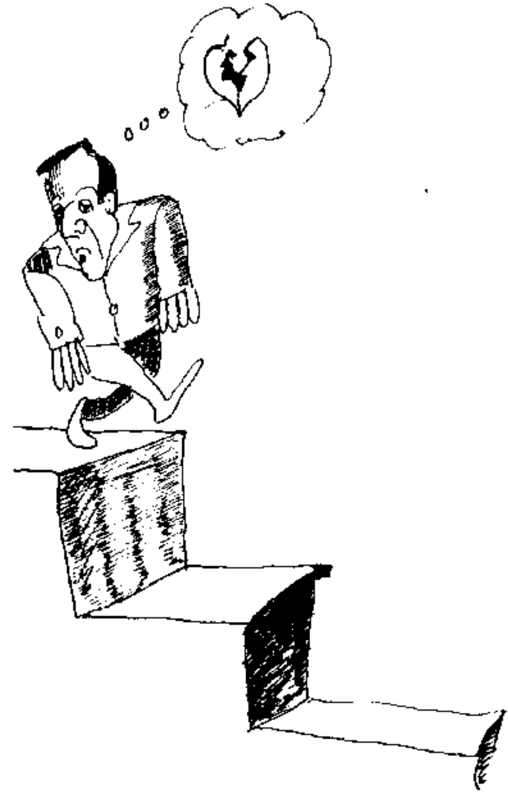
GELENEKSEL DEVRİMCİ SOL YOL: ŞİDDET(Mİ)

Her mücadele türü ona uygun teknik ve aygıtları gerektirir. Sosyalistlerin temel aldıkları sınıf savaşıdır, toplumsal barış değil. Nesnel şartlara koşut parlamenter mücadele ana mücadele yöntemi olursa (her ne kadar tarihen miadını doldursa da halen kitlelerin gözünde sorunların çözüm yeri olarak geçerliliğini koruduğundan), parti kendisini kaçınılmaz olarak o mücadeleye uydurur. Tersinde de, yani kitlelerin mücadelesi parlementodışı yollardan -grevler, direnişler, boykotlar gibi- düzeni zorluyorsa, parti kendisini bu tür mücadeleye uydurmalı/hazırlamalıdır. "Hazırlamalıdır" ifadesini *özellikle kullandım, çünkü parti* pasif bir takipçi, edilgen bir unsur değildir. Burada parlementonun hissedilen ağırlığı altında bir konumlanış söz konusudur. Oysa ki, parti öznedir; özne anlamında etkendir. Evet, tarihin motoru sınıf mücadelesidir, ama sınıf mücadelesinin de motoru partidir. Dolayısıyla mücadelenin belirleyicisi birleşeni, özne'sidir.

Türkiye'de sorunlar öyle sanıyorum ki, çoğu kez yanlış konur. Demokrasi mi, sosyaliz mi, legalite *mi illegalite mi, teori mi eylem mi,* parlementer mi parlemento dışı geçiş mi? Esasında hiçbir mücadele türü öbürüne almaşık değildir. Mücadele biçimlerinin yalnızca birini alıp, bunu göklere çıkartmak marksist tutumu tahrif etmek olur. *Marksizmin* dogmaları yoktur. Sosyal pratikte, mücadele tarz ve olanaklarını baştan sınırlama şansı olmayanlar hep sosyalistler olmuştur. Uzun acı ve kanlı deneyler, siyasi tekeli ele geçiren sermaye sınıflarının halk kitlelerine en doğal insani ve anayasal hakları bile kolayca kullandırtmadıkları "barış severlik"lerle doludur.

Mücadele tarihinin ilk evrelerindeki gençlik masumiyetine tanınan anlayışla beraber fetişleştirmelerin, sınıf mücadelesine ham, ilkel acılar yaşatması, ket vurması bir yana; yukardaki türden ikilemleri vareden nesnellikler tarihde nadiren ortaya çıkar. Kimi netleştirici göstergelerin üstünün örtülmesinde kullanılmamak kaydıyla bunun, somuttan kaçıcı, miyop "hem öyle hem böyle" gibi omurgasız, orta yolcu yaklaşımlarla ilgisi yoktur. İhtiyat ve dikkat kadar cesaret ve yiğitlikte eylemli siyasetçi açısından vazgeçilmez devranış ilkeleri olmak gerekir.

Her sorun, çözümü için gerekli tarihsel ön koşulları ile birlikte gündeme gelir. Toplumların geleceğine ilişkin bilimsel kesinlikse: Sosyalizm'

dir. Nerede ne zaman, nasıl gerçekleşecek, genelgeçer şablonu *yok. Tanım gereği bu böyle.* "Gelecek Sosyalizm'dir" önermesindeki totolojik vurgudan kalkarak insan aktivitesini meçhul zamanlara havale etmek, tevekküle dalmak; ve 'nerde, ne zaman nasıl'dan hareket ederek dipsiz bir kuyuya taş atanların ruh haliyle özdeşlikler kurmak, materyalist tarih dışı söylemleri anlatıyor.

Mümkün olan sosyalizme saf ideoloji ile değil, çok somut bir biçimde üretim güçleri düzeyi, iç ve dış, siyasal koşular, örgütsel yapı gibi faktörlerin yedeğinde, *tarihsel olarak* belirlenmiş sosyo-ekonomik düzen yıkılarak geçilir. Evrimin belli bir

aşamasında, somut durumun somut tahlilini yaparak bazı özel araçların/yöntemlerin kullanılıp kullanılmayacağına evet, ya da hayır diye cevap verilir. Teorinin genel, salt doğruluğu somut durumun somut tahliliyle doruğa çıkıyorsa, bilimsel kesinlik teolojik bir inanış olmaktan çıkar.

Koşullar ne olursa olsun marksizmin şiddet ve silah kullanma yöntemlerine indirgenmesi, resmi deyişle "anarşi ve terör" ile bir tutulması safsatadır."... çünkü biz şiddete başvurmayı, vahşi bir devrimi en son isteyecek kişileriz. Ama bunun böyle olması, bize değil, hasımlarımıza bağlı"(7) şiddetin bizim ilkelerimize yabancı olduğunu en güzel Rosa dile getiriyor. Şiddet, kapitalist zor'un olumsuzlanmasıdır.

İşçi sınıfı kendi payına -er ya da geç- iktidarı ele geçirme savaşı veriyor. Eşit temsil hakkının ve ekonomik-demokratik taleplerinin bile büyük bir dirençle karşılaştığı ortamdan hedefe, ancak, zor'la ulaşabilecektir. Zor'un kitle gösterilerini, boykotları, grevleri içerdiği de malumdur. İktidar gibi tarihsel bir sorunun çözümü, ne yazık, kuvvet kullanmayı zorluyor.

Böylesi bir ilkesel çerçevelendirmeden sonra, şimdi netleştirici göstergeleri sıralamak mümkün.

1. Türkiye'de hukuksal-siyasal mevzuatın merkezinde ötedenberi baskı yasaları yeralır. Üst yapısal kurumlaşmanın yeniden üretimi Türkiye gibi bağımlı ülkelerde otoriter sınırda mümkün olabilmektedir. Katmerli baskı, T.C. Devletinin varlık nedeninin üstünde bir standart işlevi görür.

2. Türkiye burjuvazisi, işçi sınıfını ve tüm çalışanları tabiri caizse "makul" dozun üstünde bir soygun çemberi içine almak gayretindedir. Uluslararası artık değer kaynaklarından yoksun olan burjuvazi, iki yanı kesen kılıç gibi hem "yurttaş" proleterya'ya sus payı dağıtamamakta, hem de yerel kaynakları döne döne sömürmekten, ücretleri kısmaktan başka kârına kâr katacak yol bilmemektedir. Halkın hapsedilmiş hoşnutsuzluğunun şiddet biçiminde oraya dökülmesinin taşları paradoksal olarak döşeniyor.

3. Türkiye'nin jeo-politik konumu barış'a geçit vermiyor: a) Sovyet Ülkesinin yumuşak karnında, b) Nato'nun Asyalı Jandarması, c) Orta Doğu'ya uzanan koçbaşı karakterinde bir Ülke; sadece Nato'nun Güney Doğu kanadının bekçiliği için değil, bir bütün olarak emperyalizm için karakolluğa fazlasıyla uygun. Sosyalizm kalesinin kıyısında, muhtemel bir çalkantıda ilk sıçrama tahtası olabilecek başka bir ülke var mı? Nitekim emperyalizm İran'da "kaybettikten" sonra karargahını Türkiye'ye pervasız taşıdı. 12 Eylül'ün kendisi bunun ilk akla gelen örneği: Emperyalizm için sevgili ülkemizi "güvenilir" olmaktan çıkaracak soylu güçlerin nesli elbette tükenmemiştir. Bazen büyük bir ülkenin komşusu olmak, şanstır.

Ekim derslerinin bilincine soktuğu korkuyla, evrensel tecrübeye ve gelişkin sınıfsal içgüdüye sahip Türkiye burjuvazisi toprağımıza şiddet depo ediyor.

4. Sosyalist bir gelişme çizgisine yararı dokunduğu ölçüde "demokratik" kurumlar aforoz ediliyor. Sosyalizm çınarına su akıtmaya kalkan "demokrasinin" önü şiddetle kesiliyor. Sık sık anayasa değişikliklerinin, darbelerin altında yatan birazda bu olmasın?

"Sulu demokrasi"den şiddet fışkırıyor.

5. Eylülizm, burjuva demokratik haklara ya da özgürlüklere olan haliyle dahi tahammül edememiş, gaspetmiştir. Yeniden varoluşun ebesi, kitle mücadelesinin şiddeti olacaktır. Bu iki anlamda da doğrudur: Mücadelenin saptırılması ya da dayatması...

Dünya proleteryası, sermaye egemenliğinin uzandığı her yüzeyden şiddet biçiyor, şiddeti şiddetle kesmekten başka çare bilmiyor. Dünyanın tüm özgürleştirilmiş yerlerinden ve göklerinden burjuvazi tüm tortu ve kalıntılarıyla ancak şiddetli şiddet ile silinebiliyor.

Bir yeni Ekim için kesintisiz iktidar yolunda silahlar bir omuzdan bir omuza...

Sürecek

NOTLAR:

(1) V.İ.Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Sol Yay. Ank. 1. Baskı. 1979, s: 65

(2) Seren, Lenin'in Parti Öğretisi, Devrim Yay. Ank. 2. Baskı, 1979, s: 7

(3) G. Lukács, Lenin'in Düşüncesi Devrimin Güncelliği, Belge Yay. İst. 1 Baskı, 1979, s: 32

(4) G. Lukács, a.g.e. s: 37-38

(5) K. Marx, F. Engels, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine'nin içinde "Merkez Örgütünden Birliğe" Sol Yay. Ank. 1. Baskı, 1979, s: 45

(6) V.İ.Lenin, Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. Ank. 4. Baskı. 1979. s: 229

(7) R. Luxemburg, Spartakistler Ne İstiyor? Belge Yay. İst. 1. Baskı. 1979. s: 51

MEHMET EMİN SERT TAHLİYE OLDU

18 Eylül 1988 tarihinde Gaziantep'te Yalçın Küçük, Bilgesu Erenus, Sait Üner, Nuran Yeşilova ve Yılmaz Ekşi ile birlikte gözaltına alındıktan sonra tutuklanan Mehmet Emin Sert tahliye oldu.

Mehmet Emin Sert'in savunmasını Gülçin Çaylıgil, Levent Akyüz, Öznur Gündoğdu ve Fikret İlkiz üstlendiler. İlk duruşmaya Levent Akyüz katıldı.

Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı Dergimiz sahibi Bilgesu Erenus, yazarımız Yalçın Küçük, Sait Üner, Nuran Yeşilova ve Yılmaz Ekşi hakkında da dava açtı. Bu konuda geniş bilgiyi gelecek sayımızda vereceğiz.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE ULUSÇULUK

Dr.İldeniz KURTULAN

Yüzü aşkın ulusun, ya da etnik grubun yaşadığı 15 cumhuriyeti biraraya getiren çok uluslu, çok dilli ve çok değişik yapılı bir ülkedir, Sovyetler Birliği.

Bu cumhuriyetlerin yüzölçüm ve nüfus bakımından en büyüğü, Rusya Federasyonu, en küçüğü Ermenistan, ve en az nüfuslusu Estonya Cumhuriyetidir.

Her cumhuriyet kendi topraklarında yönetimi bağımsız sürdürür. Her cumhuriyetin kendi parlamentosu, anayasası, arması, ulusal marşı ve vatandaşlık hakları vardır. Ayrıca her vatandaş Sovyetler Birliği vatandaşıdır.

Sovyetler Birliği'ni oluşturan 15 Cumhuriyete, 20 Özerk Cumhuriyet, 8 Özerk il ve 10 Özerk Bölge gibi başka ulusal oluşumlar da bağlanmaktadır.

Burada her insan yaşadığı toplum içinde gelişme olanaklarını rahatlıkla bulur. Tabii kağıt üzerinde değil. Gerçek yaşamda. Ülkede her hangi bir dilde konuşmak, okumak ya da türkü söylemek hem yasak degil hem de ayrılıkçılık suçlamasını getirmez.

Niketim devede kulak denebilecek kadar küçücük bir yerde, örnegin Dağıstan Özerk Cumhuriyetinin küçük Avar köyünde, kendi kültürüyle yetişen, kendi dilinde yazan ve uluslararası bir üne kavuşan bir Resul Hamzatov'la karşılaşmak insanı şaşırtmıyor.

Resul Hamzatov'la geçen yıl İstanbul Tüyap Kitap Günlerinde biraraya gelmiştik. Kendisine ulusçuluk üzerine sormuşlardı, "Kendi ulusunu sevmeyen insan öteki ulusları hiç sevmez," demişti.

Her şeye karşın yüzü aşkın ulusun kardeşlik ve iyi komşuluk ilişkileri içinde, birinin ötekisi üstünde baskısı olmadan, yetmiş bir yıldan beri yaşadıkları sürede zaman zaman sürtüşmeler çıkmamış değildir. Bu kez bir süreden beri Ermenilerin yarattıkları olaylar, yaşandığı bölgede ulusçuluk duygularını tırmaladı.

Dergimizin 10. sayısında olayı konu etmiştim. Sovyetler Birliği'ne yaptığım gezide olayları yakından izleme olanağı doğdu.

Bilindiği gibi tarih boyu Azerbaycan topraklarının ortasında bulunan Karabağ bölgesi, nüfusunun çoğunluğunun Ermeni olduğu nedeniyle, Ermenistan'a ilhak edilmesi isteği ile ortaya çıkan kargaşaya bir son vermek için, bu yıl 16 Temmuzda Kremlin'de Sovyet Parlamentosunda bir toplantı yapıldı ve Ermenilerin istekleri geri çevrildi.

Ermenilerin tutarsız ve tümüyle bir ulusçu hareket olarak nitelendirilen çıkışlarındaki bir sav da Azerbaycan'da Sumgait kentinde soykırıma uğradıklarıydı. Bu sav herkesi rahatsız ettiği gibi Gorbaçev'i de öfkelendirdi. Çünkü Ermenilere göre, Karabağ olaylarında Ermeni ırkının şahlanışı kendini dünyaya duyuracak.

Adı geçen oturumda, Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Bilimler Akademisi Başkanı, Erivan Üniversitesinin Rektörü V. A. Hambartsumyan yaptığı uzun konuşmasında Ermenilerin gördükleri baskı, zulüm ve zorlandıkları göçleri anlatırken Gorbaçev oturduğu yerden sözünü kesti, ve sordu: "Bilindiği gibi yüzyılımızın başında, Erevan'da yaşayan Azeriler, bu kentin nüfusunun % 43'ünü oluşturuyordu. Şimdi nedir bu oran, biliyor musunuz?" Hambartsumyan: "Şimdi oldukça azdır. %1 kadar." dedi. Gorbaçev: "Bunları söylerken, Azerilerin Erevan'dan göç nedenleriyle, Ermenileri suçlamak istemiyorum... Birbirimize ithamlar yağdırmak bizi bir yere götürmez," diyerek şöyle sürdürüyordu:

-"Siz ki bilginsiniz, haber toplamakta da dikkatli, olayları aktarmakta da dikkatli olmalısınız. Gerçekleri kendi çıkarlarınıza alet etmemelisiniz. O zaman anlamını yitirir. Yadsınmaz bir gerçek var. Yüz yıllar boyu hem Ermeniler, hem de Azeriler bu topraklarda yan yana yaşamışlar. Size göre Dağlık Karabağ Ermeni Ulusunun beşiği, başka deyimle kaynağıdır. Oysa Azerilerin de bir çok ünlüsü, örneğin bestekarı, müzisyeni, ve sanatçısı Karabağ kökenlidir. İnsanların yürekleri, aileleri ve yapıtları, kolay kolay sabanla toprak sürülürcesine ayaklar altına alınamaz..."

Konuşmaların akışında söz alan Sovyetler Birliği'nin Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu Sekreteri V. A. Petrosyan bir ara şöyle konuştu:

-"Dağlık Karabağ bölgesi Azerbaycan'ın yönetimi içinde kalamaz, bu düşüncenin zıddına alınacak olan her hangi bir karar felaketlere yol açar. Nitekim Samgait'te gerçekleştirildiği gibi Ermeni halkı soykırıma uğradı."

Gorbaçev bu son cümleye çok öfkelendi:

-"Soykırım belirli bir politikadır. Örgütlü ırkçılık politikası sonucu ortaya çıkar. Oysa Sumgait'te toplumun serseri tortuları azgınlık yapmıştır. Ve bu azgınların kimliği saptanmıştır. Soykırım bir halk ya da bir azınlık aleyhine kasten yürütülen vahşi bir politikadır. Neden siz, serserilerin, aylakların, bozguncuların yaptıklarını Azeri'lere mal etmek istiyorsunuz? Burada nasıl olur da bir

soykırımdan söz edilebiliyor? Siz bu sözün anlamını bilmiyorsunuz. Siz öyle bir suçlamada bulunuyorsunuz ki, yaşam boyu sizi üzecektir."

Petrosyan ile Gorbaçev'in ağız dalaşı uzun sürer. Petrosyan da öteki Ermeni delegeleri gibi Ermeni ırkının bekası, Ermeni ulusunun gelişmesi için Karabağ'ın Ermenistan'a ilhak edilmesi gerektiğine inandığını ve başka bir çözümün bulunmadığını söyledi.

Gorbaçev bir ara şöyle dedi:

-"Diyelim ki isteğiniz onaylandı, örneğin yani... peki 400 bin Ermeni Azerbaycan'ın başka yerlerinde kalmış olur ve bunların 207 bini Bakudedir. Gürcistan'da da 500 bin Ermeni var, onlar ne olacak? Onları da Ermenistan'a ilhak edecek miyiz?"

Petrosyan:" O başka bir sorundur." dedi. Ve Gorbaçev değişik bölgelerde yaşayan değişik etnik grupları saydı döktü.

Sovyetler Birliği haritası değişmiyecekti. Değişmiyecekti ama Ermeniler güneyde, Estonyalılar batıda ve belki bilemediğimiz başka çıbanbaşları, başka bir yerde ulusçu duyguları sömürmeğe başladılar bir kez.

Ermeni ulusçu hareketi, öteki bölgelerde özellikle benim ziyaret ettiğim Azerbaycan'da, her kesimden halkın hem huzurunu bozmuş, hem de tutumlarını etkilemiş. Artık komşularıyla barış içinde birarada yaşam, kardeşlik, birlik-beraberlik laflarını dillerine getirmek istemiyorlar. Genelde suskundurlar, buruk bir acı var içlerinde. Bizim Türkiye'den geldiğimizi öğrenince bağırlarına basıyorlar bizi... Bir Türkiye var arkalarında, Türk ordusunun Ermenilere gözdağı verdiğine inanıyorlar. Dahası var, büyük Türk dünyasının bir parçası olduklarına övünüyorlar. Kütüphaneler, müzeler, eski yapıtlar taranıyor, ulusal bahadırlar tozlanmış raflardan indiriliyor, günlük gazetelere giriyor.

Bakü'de bir müze gezerken, rehberimiz Elmas Hanım, İstanbul'dan geldiğimize çok seviniyor. Konuyu anlatılarının dışına çekiyor. "Ermeniler," diyor, "Gözlerimizi açtılar. Artık eskisi gibi olmayacağız. Hıristiyanlar, Hıristiyanlıklarının 1000 yıllığını kutluyorlar Moskova'da, neden örnek almayalım? Ermeniler ırkçılık yapıyorlar, bizim nemiz eksik?

Ben Şuşa kentindenim, yani Karabağ'dan. Ermenilerle birarada yaşadın bir ömür. Tek bir aile gibi. Hic bir rahatsızlık duymadım. Oğlum da böyle büyüdü. Geçenlerde memleketime gitmiştim. Arabamızı, Baku'den gelen her araba gibi taşa tuttular, sonra beni ve oğlumu çevirip hırpaladılar, "Hayes? Turkes?.."diye. (Ermeni misin? Türk müsün?)

"Bu sorgu düşündürdü beni... Dedim ya ermeniler gözlerimizi açtı. 1936 yılında Stalin'in emriyle biz artık Türk değildik, Azerbaycanlıydık. Dilimiz de Türkçe değildi Azerbaycancaydı. Şimdi Ermeniler, Türk olduğumuzu anımsatıyor!... bize. Sağolsunlar.

Azerbaycan'ın her kesiminde bu tepki dalga dalga girdaplaşıyor, "Ermeniler gözlerimizi açtı."

Oysa açılan göz değildi, yaraydı.

Yüzyıllar boyu yanyana içiçe yaşayan topluluklar şimdi birbirlerine sırt çevirmişler. Bıraksan birbirinin gözünü oyacaklar.

Babam anlatırdı, "Köyün müezzini Mir Cafer kasabaya gidecek, işi var, geç döneceğinden korkar. Çağırır komşusu Hambarsun'u, "Kuzum," der, "Geç kalırsam,idare et, çık minareye ezanı oku..."

Amcamın oğlu Hesen Babayef bir Ermeni kızla evliymiş. İki de yavruları var. Bu olaylar çıkmış, gelini çocuklarıyla birlikte ana babası almış götürmüşler Erivan'a... Çok aileler ayrılmış, ocaklar sönmüş, dostluklar bozulmuş, birlikler sarsılmış. Ama dayımın oğlu işçi Hikmet Ahundof hala çok iyi dosttur çalıştığı fabrikada Ermeni işçileriyle.

Moskova'da "Kirovokrat" marketinin müdür yardımcısı, Ermeni Petrasyon Aleksant Sergeliç ile dost olduk. Gezdirdi bizi, görkemli Pekin lokantasında ziyafet çekti.

Bizlere benzer biri. Bizim koşullarda köşeyi çoktan dönmüş han hamam sahibi olabilir cinsten. Bakü'de doğmuş. Azeri kültürüyle yoğrulmuş. Azericeyi farksız konuşuyor. Bizi Türkmenistan'a çağırıyor. Daha önce orada bulunmuş. Farsça bildiğimizi öğrenince orda öğrendiği Tacikçe konuşuyor. Azeri türküleri söylüyor, durmadan Azeri dansları yapıyor. Moskova'da Pekin restoranını başına almış. Çok neşeli Havayı bozmam doğru değil ama yine duramıyorum. Ermeni ulusçuluğuna dokunuyorum. Karabağ'ın el değiştirmemiş olması şerefine kadeh kaldırıyorum. Hiç tereddüt etmeden, "Alacağız Karabağı" diye haykırıyor, "Ermeni Karabağının şerefine..." "Siz her şeyimizi çaldınız", diye sürdürüyor. Ben de ayıbediyorum duramıyorum. "Neyiniz vardı çalınacak?" diyorum. "Müziğimiz", diyor. "Danslarımız", İçki masası işte, ayıbıma devam ediyorum ben de, "Siz", diyorum, "Hint-Germen, Ari ırktansınız. Sizden çalmak mı? Allah korusun! Yazdıysa bozsun!" Sonra gülüşüyoruz, barışıyoruz...

Bakü'nün Fiskiyeli Parkına, Ozan Nizami'nin müzesi ve heykelinin bulunduğu alana bir yeni heykel kompleksi konmuş. Nizaminin Yedi Güzel manzumesini simgeleyen. Tabii adından da anlaşıldığı gibi yedi güzel kız var anıtta. Dedikodulara bakılırsa bu yedi kızın bir kaçının çizgileri pek bizim Türk-müslüman çizgilerine uymuyormuş. Heykel kompleksi bu anda adını anımsayamadığım sanatçısına iade edilmiş, kızların çizgilerini, havasını bize yaklaştırsın diye... Dekikodu işte.

Bu alanda Nizami adına Edebiyat Müzesini bize edebiyatçı Solmaz Ceferova gezdiriyor... Ve Azeri ozanlarından yüzlerce beyit şiir okuyor, hepsi insanseverlik üstüne, dosluk üstüne, evrensellik üstüne.

Galina Klapovşçuk, Ukrayna TV'nun müdür yardımcısı, ulusçuluk sorununa şöyle yaklaşıyor, "Ulusal bilinç, ulusal övünç kavramlarının işlerliği nedir? Ulusçuluk yerine uluslararasıcılık yerleşirse ne değişir? İnsanlar birbirlerini anlamak isterlerse, kullandıkları dilin farklı oluşu bile bir mani teşkil edemez. Kaldı ki bizim müşterek bir de dilimiz var.

Babam Ukranya'lı, anam Rus'tur. Ben Kazahistan'da doğdum. İlk söylediğim laf Rusçaymış. İkinci dilim Kazahçadır. Annem, babam orada tanışmış, evlenmişler. Çevreyle Rusça konuşuruz. Anadilim Ukraynacadır. Dahası var, kocam Yahudidir. Bunca karışıklık, aramızdaki sevgiyi dayanışmayı, saygıyı kesinlikle etkilemiyor. Bağnaz bir ulusçuyu bile özendirebilir, kıskandırabilir bir aile düzenimiz var. Geleneklere de bağlıyız. Bakın örneğin tatil günlerinde kocam Özbek Pilavı pişirir. Özellikle Özbek Pilavı. Ne Rus yemeği, ne Ukrayna, ne Yahudi ne de Kazah yemeği. Neden? Çünkü bu ailemizin bir geleneğidir. Başka bir örnek, Ukraynalılarda ana-babaya "siz" diye hitap edilir. Biz bir de bu geleneği yaşatıyoruz.

Bakmayın, evimde Rusça, baba ocağında Ukraynaca konuştuğumuza, aslında biz hep sevgi ve saygı dilinde konuşuruz."

Azerbaycan Bilimler Akademisi, üyesi Prof. A. Mirzacanzade, ulusçuluk üzerine olan soruyu şöyle yanıtlıyor:

"Ulusçuluk, sözcüğünü 15 yaşındayken ilk kez duydum. II. Dünya Savaşı sonrasıydı.

Savaştan önce ülkemizde eğitim Rusça olması gerektiğine inanılırdı. Rusça okulda öğrenilir, anadili ise evde. Savaştan sonra özellikle 50'li yıllarda kavramlar yavaş yavaş değişti. Ulusal değerlere daha fazla değer verilmeye başlandı. Bu kadarı iyi hoş ama ulusal bağnazlık bir ulusçu onur olarak tezgahlanırsa bu rahatsızlık yaratır. Böylesi bir ulusçuluğun ne Azerbaycan'a, ne edebiyatına, sanatına, bilimlerin gelişmesine ya da geçmiş, gelecek tarihine yararı olacağına inanmıyorum.

Bana göre ulusal bağnazlık, ulusal kültürü, başka kültürlerden soyutlamak ya da başkalarının kültürel etkisinden kurtarmak gibi bir şey olmalı. Ulusal onur ise kişinin, halkının geçmişiyle, haliyle, geleceğiyle sevmesi olmalı, ama başka halklara karşı kin duygusu gütmemeli. Ulusçuluğun kör etkisine verilecek en güzel yanıt içinde yaşadığımız uluslararası toplumun varlığıdır.

Üyesi bulunduğun kurumun öğrencileri arasında, Moskova, Ufa, Volgograd, Türkmenistan, Ukhta, Batı Siberya, Macaristan, Vietnam, Doğu Almanya, Suriye, Cezayir, Mısır, Afkanistan ve başka yerlerden sayısız genç var, hepsi de birbirinin dostudur, kardeşidir.

Uluslararası evlilikleri zararlı değil yararlı buluyorum. Tıp da bunu böyle bilir.

Biz aile olarak Azerbaycanlıyız. Evde Azerice, bazan da Rusça konuşuruz. Dışarda, bir kaide olarak Rusça."

FİLİSTİN:

AYAKLANMANIN GÜCÜ

Ortadoğu hâlâ bir barut fıçısı. İsrail ordusu, işgal altındaki Batı Şeria'da ve Gazze'de, kent ve köylerde hergün Filistinlileri öldürüyor. Buna karşın şiddet zincirini kırmak ve barışçı bir çözüm bulmak için somut öneriler var. Bunların ilki Filistinlilere kendi devletlerini kurma hakkının tanınması. Bu yolda da Filistin gerçeğini ve onun temsilcisi FKÖ'yu tanımak kaçınılmazdır. En ağır baskı koşulları altında bile Ayaklanma sürerken ve Ekim ayı başında Filistin Ulusal Konseyi toplantısı öncesinde FKÖ tam olarak nerede bulunuyor. Militanları, El Fetih gibi güçlerle birlikte isyanın birleşik yönetiminde önemli bir rol oynayan Filistin Komünist Partisi'nin Politbüro üyesi Naim Aşab konu ile ilgili haftalık Révolution'dan (FKP organı) Frank Gatti'nin sorularını yanıtladı. Adı geçen derginin 13 Ekim 1988 tarihli sayısında verilen söyleşiyi Toplumsal Kurtuluş Çeviri Bürosu çevirisinden sunuyoruz.

300 ölü, binlerce tutuklu, sıkıyönetim... Ama İsrail işgali altındaki topraklarda Ayaklanma sürüyor. Filistinliler'in bu denli kararlı oluşlarını nasıl açıklarsınız?

Naim Aşab: Kanımca en önemli neden ayaklanmanın demokratik karakterinde yatıyor. Yani kullanılan barışcı yöntemlerde ve bunların örgütlenmesinde. Örneğin, Batı Şeria'da 12 bin nüfuslu bir yerleşim yerinde 36 Halk Komitesi oluşturuldu. Herbiri belli bir görev için ve 9-12 kişi ile kurulu. Ayrıca halk, eğitim, sağlık, tarım, propaganda ve benzeri konuların örgütlenmesine yatkın. Bu mekanizma şu anda ayaklanmayı bastırmakla uğraşan İsrail'in organlarına paralel ve onların yerine geçebilecek örgütlülük düzeyine sahip. Bu haliyle, ayaklanma tüm toplumsal sınıfları ve değişik dinsel inançları biraraya getiren demokratik bir hareket. Yine de, bu kadarıyla bile, ortadoğu'nun en güçlü ordusuna sahip olan İsrail'i yenebilmek için bir mucize gerekir.

O zaman, Filistinliler'in başlattığı bu sürecin amacına ulaşabilmesi için ne yapılmalı?

Naim Aşab: Filistinliler'in oyu ayaklanmadan yanadır. Bu asla unutulmamalı. İşgal altındaki topraklarda sürdürülen bu olgu dünya kamuoyunu büyük ölçüde bizden yana etkiledi. Bizim lehimizde dünya çapında büyük bir dayanışma kampanyasının başlamasına neden oldu. Sorun hiç bu kadar önem kazanmamıştı. Bu nedenle uluslararası mücadele alanında bir etaptan geçilmeli; İsrail ve ABD'ye uluslararası bir konferansı kabul ettirmek için baskılar artırılmalı.

Birleşmiş Milletlerin çabalarından ne umuyorsunuz?

Naim Aşab: Bu çok büyük öneme sahip bir nokta. Uluslararası atmosfer, bir yandan SSCB ve ABD'nin nükleer silahsızlanma yolunda attıkları adımlar, öte yandan da bölgesel çatışmaların çözümündeki gelişmeler açısından bir bakıma altüst oldu. Bu bağlamda, Ortadoğu sorunları bu süreçten ne bağımsızdır ne de istisnaidir. BM ve Genel Sekreter Perez de Cuellar ile sürekli temaslarımız oluyor. Kendisi, Ortadoğu barışı için değişik tarafları uluslararası bir konferansa katılmaya teşvik ediyor. Bu konudaki başarı BM'in prestijini pekiştirecektir. Ayaklanma İsrail toplumunu da etkiliyor. Yedek ve genç askerler Batı Şeria'da ve Gazze'de çarpışmayı reddediyorlar.

Dört yıldan beri ilk kez, resmi çevrelerden yeni bir görüş getiren ve gerçekçi bir yol savunan insanların çıkmasını sağladık. Haklarımızı kabul edenler sadece İsrail komünistleri değil. Bazı İsrailliler tarafından bize yönelik bu yeni tutum ayaklanmanın bir başarısıdır. MOSSAD'ın eski mensuplarından biri olan General Arkavi, en iyi çözümün işgal altındaki topraklardan çekilmek ve Filistin halkının haklarını tanımak olduğunu söyledi.

Yine de aşırı sağın güçleri de artıyor... Anti demokratik bir rejime kayma tehlikesi yok mu?

Naim Aşab: Sağcı ve aşırı sağcı çevrelerde hüküm süren önerilerin ürkütücü olduğu bir gerçek. Onların da bir sorunu var: İşgal altındaki toprakları ne yapmalı? Eğer bu toprakları nüfus yapıları bakımından birleştirirlerse, İsrail bu durumda bir Arap ülkesi olacak. Onların bize hak tanımalarını bekliyemiyeceğimize gören son bir çözüm yolu kalıyor: Nüfus transferi ki, bu da 2 milyondan fazla insanın yer değiştirmesini gerektirir. Bu plan hafife alınmamalı. Bir kamuoyu araştırmasına göre İsrailliler'in yüzde kırkı bu fikri benimsiyor. Ka-

nımca, FKÖ'nün açık bir politik program önerisi, İsrail'deki gerçekçi çözüm taraftarlarına Şeron ve aşırı sağın ırkçı tezlerini geriletme yolunda yardımcı olacaktır.

FKÖ'yü oluşturan öğeler arasında sanki terörizm ve dolayısıyla gericilik (fanatiklik) varmış gibi bir inaj uyanıyor...

Naim Aşab: Gerçekten uzun zamandır FKÖ= terör deniyor. Oysa terörizm küçük grupların işi, biz ise halkız. Bir taşın bir tankı imha edeceğine kim inanabilir? Ayaklanma, bir kez daha bu tür savların yalanlanmasını sağladı. Batı Şeria ve Gazze'deki gerici güçlere gelince, onların eylemleri İsrail ordusunun köylere ve camilere girerek, bu eylemcilerden çok, komünistlerin ve öteki FKÖ üyelerinin tutuklanmalarına yaradı.

Hamaş gibi grupların Ayaklanma içindeki yerleri nedir?

Naim Aşab: Ayaklanmanın İran Devrimi ile aynı karakterde olduğu ve fanatizmle sonuçlanacağı izlenimini uyandırmak amacıyla gericilerin rolü abartılıyor. Aslında bu gruplar harekete ancak şubat ayında katıldılar ki, o bile halkın baskısı sonucudur. Oysa, asıl eylemleri Ürdün Kralı Hüseyin'in yönetsel ve ekonomik geri çekilme kararıyla çakışıyor. Öte yandan, Hüseyin Filistin'in günlük yaşamını çalkalıyarak ve ayaklanmayı bölerek örgütlenmesini baskı ile engellemek istiyor. Batı Şeria'daki gericilerin ve fanatiklerin Ürdün'de yaşayan Abdülrahman Halife'nin önderliğindeki Müslüman Kardeşler'den destek aldıklarını bilmek gerekir. Kendisi Hüseyin'in Sadık taraftarlarındandır. Görülüyor ki Filistin halkının engellenmesinde bir çıkar birliği, çıkar uyumu var.

Filistin Ulusal Konseyi'nin önümüzdeki günlerde yapılacak toplantısının hazırlıklarına katılıyorsunuz. Sizce bu konudaki en önemli noktalar nelerdir?

Naim Aşab: Alınacak birçok yeni karar var. Ama hepsinden önce politik konumumuzu belirginleştirmeliyiz. Bence, uluslararası legalite esasına dayalı, bir başka deyişle BM Ana Sözleşmesi çerçevesinde bir bağımsızlık bildirgesinin ilanını ve Filistin ile İsrail halklarını ilgilendiren nihaî bir karar almayı hedeflemeliyiz.

Biz iki halkın birbirini karşılıklı tanımasına hazırız. Ama İsrail'in varolma hakkını tanımamız ya da İsrail'in FKÖ'yü tanıması yetmez. Biz bağımsız bir devlet kurma ve kendi geleceğimizi kendimizin belirlemesi hakkının da tanınmasını istiyoruz. Eğer uluslararası bir konferans toplanır ve bu konularda anlaşılırsa, biz de Yahudi devletini ve İsrail'in bölgedeki güvenlik hakkını tanırız.

BAĞIMSIZ FİLİSTİN DEVLETİ İÇİN...

İşgal altındaki topraklarda bir yıla yakındır süren filistin ayaklanmasının, sorunun çözümü doğrultusunda gelişmelere neden olduğu gözleniyor. Bu sayfalarda FKP yayın organı Rèvolution' dan aktardığımız bir söyleşi de bu konuda aydınlatıcı bilgiler veriyor. Önümüzdeki günlerde FKÖ lideri Yaser Arafat'ın Türkiye'ye yapacağı resmi gezinin de bu anlamda özel bir önemi var. Bir ucu İsrail'e dokunacak konularda Türkiye'nin davranışlarını ABD ile uyum içinde belirlediği biliniyor. Türkiye'nin Filistin sorununun çözümü için arabuluculuk yapabileceği, Türkiye'ye oldum olası bu türden işlevler yükleyen çevrelerde konuşulur oldu.

Türkiye'nin İslam ülkeleri ile süregelen flörtünün gerçek amacının AET'nin Türkiye'nin üyeliği konusundaki kararını etkilemek olduğu devlet başkanı ağzından bir yurtdışı gezisinde açıklandı. İslam Konferansı'nın bir daimi komitesi başkanlığını da yürüten Evren böylece yürütmekte olduğu görevin ciddiliği konusunda da işaret vermiş oluyor. İslam ülkelerine karşı ortaya çıkan bu yakışıksız durumu toparlamak için Hariciye'nin Arafat'ın gezisini planlananın ötesinde büyütmesi beklenebilir

Tekelci devlet iki hukuk ve iki uygulama yapmaktan çekinmiyor.
Hükümet, Eğitim Derneği veya Dil Derneği türünden uzlaşmacı dernekleri eğitim şurasına çağırır ve toplantılarına çiçeklerle katılırken Öğretim Üyeleri Derneği'nin üniversite açılış toplantısına bile izin vermekten korkuyor. Öğretim Üyeleri Derneği'nin 8 Ekim 1988 tarihinde Türk-İş Konferans salonunda düzenlediği, Dernek Başkanı Profesör Erdem Aksoy'un açılış konuşması yapacağı, Profesör Yakup Kepenek'in açılış dersi ve Bilgesu Erenus'un da konser vereceği toplantıyı yasakladı. Toplantı için gelen öğrencileri polis dağıttı.
Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin son seçilmiş rektörü ve Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı Prof. Dr. Erdem Aksoy'un açış konuşmasını yayınlıyoruz.

TEKELCİ DEVLETTE SEÇKİNLER ÜNİVERSİTESİ

Prof. Dr. Erdem AKSOY

Türkiye'de YÖK Üniversiteleri 1988-89 öğretim yılına başlamakta ve 12 Eylül askeri darbesinin tüm baskılarının yansıdığı bir ortamda merkeziyetçiliğin erdemlerinin dile getirildiği törenlerle açılışlar yapmaktadırlar.

Atanmış rektörlerin bu törenlerde artık sistemi eleştirecek herhangi bir görüş getirmesi olanağı kalmamıştır.

Sistemin eleştirisi ve değerlendirilmesi görevleri üniversiteler dışında örgütlenen bilim adamlarına düşmektedir.

Halk üniversiteleriyle seçkinler üniversitelerini birbirlerinden ayıran ve liberal ekonominin pazar ortamını yüksek öğrenim kurumlarına da yaymak isteyen günümüz iktidarı bir atışla birkaç kuş vurduğunun bilincindedir.

Düşünen, tartışan, eleştiren, araştıran öğretim üyelerini 12 Eylül'ün sıkıyönetim komutanlıkları aracılığıyla görevlerinden attıran iktidar üniversitelerde kalanları sindirmeyi de çok güzel başardı.

Ücretsiz olan ve halk çocuklarının öğrenim görebildiği üniversitelerde YÖK yasası hem sürekli arasınavlar baskısı ile öğrenciyi bunaltmakta hem de düşük ücret uygulamasıyla öğretim üyelerini üniversiteden özel sektöre aktarmaktadır.

YÖK Üniversitesinden diploma alanlar bundan böyle mesleklerinde ara insan gücü olmanın ötesinde bir konuma giremiyecek gibi görünüyorlar.

İyi nitelikli öğrenim görmek isteyen gençler YÖK yasası dışında kalabilen Bilkent ve benzeri üniversitelerde öğrenim olanaklarını kullanıyorlar.

Bilkent ve benzeri üniversitelerin mezunları devletin önemli görevlerine alınabiliyor. Ancak bu tür seçkinler üniversitelerine giriş için öğrencinin başarısı yeterli olmamakta milyonları bulan öğrenim ücretlerini de ödemek gerekmektedir.

12 Eylül öncesinin sosyal devletinin ağırlığı olan, sözü geçen, yaptığı bilimsel araştırmalarla kalkınmayı destekleyen üniversitesi artık varlığını yitirmiştir.

Ücretli Üniversite uygulaması Osmanlı Devletinde 1915 yılında otaya çıkmıştır. Ve o dönemden kalan Mekatipi Hususiye Talimatnamesi başka bir yönetmelik bulunamayınca 1965 yılının özel okullar girişiminde uygulanmak üzere devletin tozlu arşivlerinden çıkarılmıştır.

1985 yılında açılan Bilkent için bu tür yönetmelik belirsizlikleri olmamış, bu üniversitenin öğrencileri 65'teki arkadaşlarının düştüğü bunalımlara düşmemiştir.

İktidar YÖK üniversitesi sistemini onaylamakta ancak öğretmen yetiştiren yüksek okulları YÖK'ten kopararak kendisine bağlamakta kararlı görünmektedir. Milli Eğitim Şurasında da, 1988 Temmuzunda, Orta öğretimin de Yüksek Öğretiminde paralı olması kararı alınmıştır.

Yukardaki kısa gözlemlerde ve çözümlemelerde günümüz iktidarının 12 Eylül askeri darbesinden de yararlanarak üniversiteler üzerinde ve gençler üzerinde önemli bir yapı değişikliğine giriştiği ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik ve toplumsal gelişmesinin günümüzdeki aşamasında ülkemiz üniversitelerimizin bilgi üretmesine ve öneriler oluşturmasına artık gerek duymamaktadır. Ülkemiz kavramı burada ülkemizin egemen güçleri olarak anlaşılmalıdır. Halkımızın üniversiteye saygısı daha yitirilmemiştir. Oysa günümüzün bilimsel gelişmeleri üniversitelerde araştırmacıları disiplinler arası çalışmalara yöneltmektedir. Disiplinler arası çalışmalar da kaçınılmaz bir biçimde demokratik diyaloga götürür. Bir ucu YÖK'e bağlanan merkezi ve yukardan aşağı üniversite yönetiminde demokratik diyalogun yeri yoktur.

Demokratik diyaloga hiç bir sabrı ve eğilimi olmayan iktidar bilimsel danışmanlık görevini üni-

versitelerden geri almakta ve bu görevi kendi seçtiği uzmanlara bırakmaktadır. Böylece üniversite araştırma açısından büyük ölçüde işlevsizleştirilmekte ve salt meslek öğreten yüksek öğretim kurumu durumuna indirgenmektedir.

Araştırma çekiciliği kalmayan bu kuruluşlarda artık her öğretim üyesinin dağarcığındakileri aktarmakla yetinmesi ve süresini doldurması beklenir.

Hernekadar YÖK kendi yasa dönemi içindeki üniversite gelişmelerini açıklayan beyaz kitaplar yayınlayarak üniversite ortamını gülpembe göstermeğe çalışıyorsa da bu yayınlar salt övgüye yer verdiklerinden inandırıcılıktan uzak kalıyorlar.

Türkiye Üniversitelerinin YÖK döneminde yitirdikleri saygınlıklarının yeniden kazandırılması için gerekli girişimler yine üniversite dışı meslek derneklerinden gelmek durumundadırlar.

İktidarın YÖK üniversitesinin saygınlığı konusunda en küçük bir kuşkusunun bulunmadığı görülmektedir. Ülkemizi yöneten güçlerin başlıca çabası yüksek öğrenimi ve giderek tüm öğrenim kurumlarını, sermaye sahiplerinin yatırım yapmak isteyeceği bir alan durumuna getirmektir.

Ancak kâr ilkesiyle yaşama geçirilen üniversitede bu kez düşük ortam düşük öğretim niteliğinin yeniden belirmesi beklenmelidir. Bilkent gibi bir vakıf üniversitesinin niteliklerinin, sahiplerine kazanç sağlamak amacıyla kurulacak üniversitelerde bozulacağını görmek için kâhin olmak gerekmiyor.

Üniversitede öğrencinin ve öğretim üyesinin örgütlenmesini önleyecek her türlü önlem alınmış bulunmaktadır. Dernekleri karalama ve suçlu gösterme çabaları iktidarın bireyci dünya görüşünün bir gereğidir. Yakın dönemde 1968'den beri örgütlenen ve üniversite yönetimi üzerinde sorular üreten ve bu yönetime katılmak isteyen öğrencinin ne denli büyük bir güç oluşturduğu iktidar tarafından çok iyi bilinmektedir.

1983 de dernekler yasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte öğrenciler örgütlenme çabalarına girmişler ve 1986 yılında aldıkları, "Öğrenci derneği kurmak için Rektörlük Onayı gerekmiyeceği" yolundaki İdare Mahkemesi kararından sonra örgütlenmelerini genişletmişlerdi. Ancak Başbakan "Gençliğin sesi örgütle duyurulmaz, basınla duyurulur." görüşündeydi.

1988 yılında 1968'in 20. yıldönümünü yaşadığımız bu günlerde, öğrencinin üniversite yönetimine katılma istemi yine yüksek düzeyde görülmektedir.

Üniversiteler dışında örgütlenen bilim adamları adına bir "Üniversiteler Temel Yasası" hazırlamış ve Ekin Belleten dergisinde tartışmaya, eleştiriye açmış bulunuyoruz.

Bu tasarıda yaklaşımımız üniversitelerin uyacağı temel kuralların belirlenmesi olmuştur. Üniversitelere kişilik ve atılım olanakları vermek üzere her üniversitenin kendi, çevre, konu ve bilimsel birikim özeliklerinden kalkarak kendini yöneteceği düşünülmüştür ve bu düzenlemelerin de yönetmelikler aracılığıyla gerçekleşeceği kabul edilmiştir. Böylelikle üniversiteler arasında bulunması gereken akademik yarışma yeniden sağlanmış olacaktır.

YÖK'ün merkeziyetçi düzenine bir tepki olarak hazırlanan tasarı kendini yönetme ilkesini yeniden gündeme getiriyor. Tarihimize baktığımızda ilk özerk üniversiteyi 1908 devriminden sonra II. Meşrutiyet döneminde kurulmuş görüyoruz. İlk talebe cemiyeti de bu tarihlerde oluşturulmuştur. 1968 öğrenci hareketlerinden 60 yıl önce, üniversite öğrencilerinin, yetersiz öğretim üyelerine direnç gösterdiklerini görüyoruz. Öğrenci katılımının ilk örneklerinin de bu tarihlerde gerçekleştiğini saptıyoruz.

Üniversite sistemi hükümetin ekonomik ve toplumsal görüşü uyarınca günümüzde devlet bütçesine büyük bir yük getirmektedir. Öğrencilerden alınması düşünülen yüksek ücretli yükü artık kaldırılması hazırlıkları tamamlanmak üzere görülüyor.

Biz tasarımızda yüksek öğrenimin hiç bir kesimin yararına bir kazanç aracı olamıyacağını düşünüyoruz.

Öğretim Üyeleri Derneği
Mareşal F. Çakmak Cad. 64/C
Beşevler - ANKARA
Tel : 223 48 01

8 Ekim 1988 Cumartesi günü saat 14.00'de 1988 - 1989 ders yılı **«ÜNİVERSİTELER AÇILIŞ TÖRENİ»** yapılacaktrr.

Onurlandırmanızı diler, saygılar sunarım.

Prof. Dr. Erdem AKSOY
Başkan

İZLENCE :

1. Açılış
2 Saygı duruşu
3. Açılış konuşması : **Prof. Dr. Erdem Aksoy** (Başkan, eski KTÜ Rektörü)
4. Öğrenciler adına konuşma : **Selami İnce**
5. Açılış Dersi : Türkiye Ekonomisi **Prof. Dr. Yakup Kepenek** (ODTÜ eski Öğretim Üyesi)
6 Müzik : **Bilgesu Erenus**
Şiir : **Arif Damar**

Yer : Türk - İş Salonu
8 Ekim 1988 Cumartesi Saat : 14.00

Üniversitenin gelişme aşamaları içinde elde ettiği yönetimde ve bilimsel yaklaşımlarda özerklikten geri dönüldüğü dönemlerde toplumumuzun da bunalımlara girdiğini görüyoruz. Örneğin 1933' de Üniversitenin Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması, Tek Parti rejiminin pekişmesi ile bağımlıdır. Çok partili siyasal rejime geçildikten sonraki 1946'nın üniversitesi yine özerktir. 1982 Üniversitesinden sonra Türkiye askeri yönetimler deneyiminin en acılarından birine daha üniversite ortamında girmiş ve bundan hala kurtulamamıştır.

Üniversitenin bilimsel özgürlük düzeyini 12 Eylül öncesine yükseltmek gereklidir. 12 Eylül öncesinin anarşisi üniversitede özgür düşünceli bilim adamlarını hedef aldı. Profesör Server Tanilli'yi, Prof. Cavit Orhan Tütengil'i, Doçent Necdet Bulut'u, Doçent Bedrettin Cömert'i, Prof. Ümit Doğanay'ı, Prof. Bedri Karafakıoğlu'nu seçen kin ve gözü dönmüş zorbalar silahlarını onların üzerine boşalttılar. Bu değerlerden yalnız Server Tanilli omuriliğinden felç olarak yaşamını kurtarabildi.

12 Eylül de gerçekleştirdiği üniversitede temizlik operasyonuna canını kurtarabilmiş olan Server Tanilli ile başladı. Anarşistlerin öldüremedikleri öğretim üyeleri 12 Eylül döneminin dillere destan olan 1402 yasasıyla görevlerinden atıldılar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden sekiz, İktisat Fakültesinden üç, Edebiyat Fakültesinden iki, Tıp Fakültesinden dört, Marmara Üniversitesinden bir, Karadeniz Teknik Üniversitesinden iki, Boğaziçi Üniversitesinden bir, Gazi Üniversitesinden iki, Dokuz Eylül Üniversitesinden üç, Uludağ Üniversitesinden bir, Hacettepe Üniversitesinden üç, Ortadoğu Teknik Üniversitesinden yedi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden onbir, Fen Fakültesinden bir, Tıp Fakültesinden iki, Hukuk Fakültesinden bir, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinden dokuz, Edebiyat Fakültesinden bir, Mühendislik Fakültesinden bir, Fen Fakültesinden üç, Ziraat Fakültesinden bir, Atatürk Üniversitesinden bir, Çukurova Üniversitesinden bir öğretim üyesi binlerce diğer kamu görevlileriyle birlikte meslek dışına ve toplumsal ölüme gönderildiler.

Bir Hukuk devleti olduğunu bağıra çağıra iddia eden hükümetimiz İnsan Haklarına önem verdiğini kanıtlamalıdır artık.

İnsan Hakları konusunda çok titiz ve yüksek düzeyde olan uluslararası organizasyonlara üyelik adaylığını koyan hükümetimiz hiç bir yargı ve savunma almadan kamu görevlilerini topluma hizmetten yoksun bırakmanın suçunu daha üstünden atmamıştır.

1402 sayılı yasa ve ekleri tarihe malolmuş değildir. Bu yasalar ilerde kullanılmak üzere canlı tutulmaktadır.

Tüm kamu çalışanları, ilerde yeni bir bunalımda böyle bir işlem görmenin korkusu içindedir.

Bu yasa tüm sonuçlarıyla birlikte yürürlükten kaldırılmalıdır. Ancak bu yasayı mecliste büyük bir çoğunluğa sahip olan iktidar nasıl olacakta kaldırmayı kabullenecektir.

Ortada büyük bir çelişki bulunmaktadır. Siyasal felsefesi, ekonomi anlayışı ve uygulama programı belirli olan iktidar, İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde aldığı oy oranlarını artırırken ve son referandumdan güç yitirmeden çıkarken nasıl bir insani yaklaşıma girecektir. Emekçilerin, sanatçıların, öğretmenlerin öğretim üyelerinin el konmuş çalışma haklarını nasıl geri verecektir?

Solcular, demokratlar iyice susturuldu, teksesli demokrasimiz (?) güçlendi düşüncesi egemen çevrelerde bir bayram havası yaratmışken artık insanlık görevimizi yapalım görüşüne nasıl döneceklerdir?

Bekleyip göreceğiz.

Yaşadığımız günlerin oy sonuçlarını sanayileşmesini durdurmuş bir ülkenin yanıltıcı göstergeleri olarak değerlendiriyorum.

Yabancı sanayi ürünlerinin ve yüksek teknoloji kullanımının getirdiği bir uygar görünüm ve ferahlık var gündelik yaşamda.

Ancak bu ferahlık faturası daha ödenmemiş bir ferahlıktır.

Ülke ekonomisi kendi sanayi sistemi üzerine oturtulmadıkça uzun dönemde yeni bunalimlara girmekten kurtulamıyacaktır.

Bu geçici uygar görünümün şimdiki bedeli üniversitede eşitsizlik olmamalıdır.. Halk çocukları dolduruldukları YÖK üniversitelerinde ikinci sınıf işlere ya da işsizliğe yöneltilmemelidir.

Halkın büyük kesimi son derece güç yaşam koşulları altında kıpırdayamaz duruma gelmişken üniversitede öğrenim ticaretine kalkışılmamalıdır.

Bu istemler üniversite dışında örgütlenmiş bilim adamları adına yeni öğretim yılında Türkiye halkından isteklerimizdir.

Gençlerimize iktidarın gösterdiği yüksek tüketim hedeflerinden kendilerini kurtarmalarını bekliyoruz. Çıkar üzerine kurulmuş olduğu savunulan çağdaş dünyanın başka değerleri de bulunmaktadır.

GELECEK SAYIMIZDA

İKTİDARIN GÜNCELLİĞİ

ONUR ERK

SINIF PARTİ İLİŞKİSİ

Haluk YURTSEVER

İşçi sınıfı, mülk sahibi sınıflara karşı savaşımında, ancak bu sınıflar tarafından kurulmuş eski partiler karşısında **ayrı** bir siyasal parti olarak örgütlenirse bir sınıf olarak davranabilir. İşçi sınıfının siyasal bir parti olarak örgütlenmesi, toplumsal devrimin ve sınıfların kaldırılması sonul hedefinin gerçekleşmesinin vazgeçilmez koşuludur.

Dünya işçi sınıfı bir bütündür. Uzun erimli nesnel çıkarları birdir. Tek dünya pazarında dünya işçi sınıfının dünya burjuvazisine karşı yürüttüğü savaş ulusal değil, uluslararası bir savaştır. Kapitalist toplumdan komünist topluma varış dünya çapında ve dünya devrimi ile çözülecek bir sorundur.

Marks ve Engels işçi sınıfının örgütlenme sorununa bu açıdan baktılar ve işçi sınıfının ayrı bir partide örgütlenmesini enternasyonalist bir düzeyde ele aldılar. Dünya çapında örgütlenme gereksinimi somut ifadesini enternasyonallerde buldu. Üç enternasyonalin pratik deneyimleri, dünya işçi sınıfının tarihinde önemli bir kazanım ve birikim yarattı. Ne var ki, dünya tarihi kendine özgü, önceden kestirilmesi olanaksız yollardan geçerek ilerledi. Enternasyonal örgütlenmeler bugünlere varamadı. Bugün dünya çapında işçi sınıfı partisi yoktur. Ençok gereksinim olduğu bir tarihsel çağda dünya partisinin, enternasyonalin yokluğu işçi sınıfı ve komünist hareketin en önemli zaafıdır. Tüm dünya komünistleri bu gerçeği bilerek davranmak, değiştirmek için de **kendi güçleri oranında** uğraşmak zorundadırlar.

Bu eksikliklerin bilincinde olarak, bu yazıda parti-sınıf ilişkisini ülke düzeyinde ele alacağız.

SINIFIN ÖNCÜ KOLU PARÇASI OLARAK PARTİ

Siyasal erki almayı hedefleyerek örgütlenmiş her partinin bir sınıf niteliği vardır. Son çözümlemede her gerçek parti bir sınıfın partisidir. Üyelerinin ve tabanının durumu ne olursa olsun bir partinin kimliği **en başta** programı, siyasal taktiklerinin içeriği ve yöneticilerinin konumlarıyla belirlenir. Ama yalnızca bunlarla belirlenmez. Çünkü, sınıfın nesnel varlığı ve nesnel istemleriyle izlenecek siyaset birbirinden mekanik bir biçimde ayrılamaz. Bu nedenle işçi sınıfı partisinin işçi sınıfı ile her düzeydeki ilişkisi çok önemlidir.

Her parti bir sınıf partisidir ama hiçbir sınıf partisi temsil ettiği sınıfın tamamını bağrında toplayamaz. Sınıfla parti ilişkisinde bire bir eşitlik olanaksızdır. Üretim sürecindeki ve üretim araçları karşısındaki nesnel konumların özdeşliğine rağmen, özellikle siyasal savaşta aynı sınıfın tek tek bireyleri kimi zaman birbirinden çok farklı tutumlar alabilirler. Farklı siyasal partilere gidebilirler. Bugünün kapitalist toplumunda beli bir kitleselliğe ulaşmış her partide toplumun bütün sınıflarından -oranları farklı da olsa- insanlar bulmak olasıdır.

Bunun çeşitli nedenleri var:

Birincisi, sınıf dediğimiz büyük insan toplulukları sürekli hareket içindedirler. Gerçek yaşamda sınıfları birbirinden ayıran duvarlar yoktur. Tersine, sınıfsal geçişler, yer değiştirmeler süregendir. Öte yandan, nesnel konum değişikliklerinin insan bilincine yansıması daha geç işleyen ve çoğu kez otomatik işlemeyen bir süreçtir. Bu durum sınıf içinde farklılıklar yaratır.

İkincisi, aynı sınıfın içinde yaş, cinsiyet, din, dil, ırk vb. temelinde yatay bölünmeler, dilimler vardır. Farklı iş kollarında, farklı sektörlerde çalışan işçiler arasında kesimsel çıkar farklılıkları bulunur. Bu anlamda, işçi sınıfı da türdeş bir sınıf değildir. Örneğin, sınıf savaşımı onları birleştirmedikçe tek tek işçiler arasında rekabet temelindeki bölünme egemen eğilimdir.

Üçüncüsü, burjuva ideolojisinin binbir türünün, sınıfı bölmede oynadığı roldür. Geniş işçi yığınlarının sınıf bilincinde kaçınılmaz farklılıklar vardır. Bu farklılıklar davranışa da yansır.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız, daha da sayılabilecek nedenlerle bir siyasal parti sınıfın ancak küçük bir bölümünü kendi içinde toplayabilir. Çünkü, siyasal parti olarak örgütlenmek, erki hedefleyen bir program çevresinde birleşmeyi, belli ilke ve işleyiş kurallarında anlaşmayı gerektirir. Sınıfın tamamı, yukarıda saydığımız nedenlerle

bu biçimde örgütlenemez. Dolayısıyla siyasal parti, kendi sınıfının en ileri, en bilinçli ve daha türdeş kesimlerinden oluşur. İşçi sınıfını ele alalım. Kapitalist toplumda sınıf bilinçli, öncü işçiler sınıf içinde azınlıktırlar. Geniş işçi yığınlarına ancak bu bilinçli azınlık önderlik edebilir.

O halde, kaçınılmaz olarak işçi sınıfı partisi, sınıfın tamamından değil öncü işçilerden oluşacaktır. Sınıfın öncü, savaşkan kolu olacaktır. Bir partiye işçi sınıfının partisi diyebilmek için bakacağımız noktalardan biri, sınıfın ileri, bilinçli, öncü kesimlerini ülke çapında kazanmayı (belli ölçüde de olsa) başarmış olmasıdır. **Öncüyü kazanmak** devrimci parti teorisinin kilit sorunlarından biridir. Sınıfın öncü kesimlerini kendi içinde örgütleyememiş bir parti sınıfın gerçek partisi değildir. Olsa olsa buna aday bir örgütlenme olur. Bugün Türkiye'de birçok "parti" açısından durum budur. Çok küçük ve henüz işçi sınıfı içinde güç olamamış bir partinin doğru siyasal taktikler izleyerek önemli toplumsal dönemeçlerde güçlenmesi bir olasılık olarak tümden yadsınamaz. Ama, burada bile sınıfın öncü kesimleri içinde belli ölçüde örgütlenmiş olmak önkoşuldur. En güzel örnek RSDİP'dir. Sayılara baktığımızda görüyoruz ki, Lenin'in partisi bu özelliğe sahipti. Örneğin 1907 de yalnızca St. Petersburg'daki üye sayısı 6 bindi ve bunların çok büyük çoğunluğu işçiydi.(1)

Öte yandan, sınıfın bir parçası olan partinin, gerçek sınıf partisi olabilmesi için izlediği siyasal çizgiyle de gerçekten öncü ve bilinçli olması gerekir. Parti, gündemdeki siyasal sorunlara işçi sınıfının genel çıkarları ve bilim doğrultusunda çözümler getirebilmeli, bağımsız yolu gösterebilmelidir.

Saydığımız bu iki koşul birlikte, bize sınıf-temsil bağının iki ana çizgisini verirler.

Çok açık ki, devrimci partinin sınıfın bir parçası (azınlığı) olarak örgütlenmesi öznel bir seçimden çıkartılan doktriner bir ilke değil, toplumun ve işçi sınıfının nesnel durumundan çıkan bir zorunluluktur. Başka türlü siyasal düzeyde örgütlenmek olanaklı olmadığı için bu böyledir. Ne var ki, bu nesnel zorunluluğun yarattığı nesnel bir tehlikeye de dikkat çekmeliyiz. Ne olursa olsun, işçi sınıfı yığınından ayrı bir aygıt (aparat) oluşturmak bu aygıtın özerkleşmesi, sınıftan kendini soyutlaması eğilimini de objektif olarak içinde taşır. Bu eğilim, embriyonik bir evreyi aşarsa aygıtın kendi kendini koruma eğilimi, **amaç** haline gelebilir. Parti, temsilcisi olduğu sınıfın genel amacı yerine ondan kopuk bir biçimde kendi varlığını amaç haline getirir, işçi sınıfının genel çıkarlarından ayrı bir özel çıkar gütmeye başlarsa yozlaşması, bürokratikleşmesi kaçınılmaz olur. Hiç unutulmaması gereken nokta şudur: devrimci partiyi, sınıfın azınlığı olduğu halde sınıfın partisi yapan temel neden, onun işçi sınıfının **bütününün** tarihsel görevlerini öne alması ve her yol dönemecinde tek tek çeşitli işçi kesimlerinin, ya da meslek gruplarının değil, işçi sınıfının genel çıkarlarını savunmasıdır. Partinin işçi sınıfının genel ve uzun erimli çıkarlarını gözeten bir siyaset izleyebilmesi hem teori ve taktiklerinin doğruluğuna, hem de geniş işçi sınıfı yığını ile kaynaşma yeteneğine bağlıdır.

Her örgütlenme için geçerli bir başka tehlike, örgütün günlük çalışmasının yarattığı rutin ve alışkanlıklarla içe kapanması, hantallaşmasıdır. Kurumlaşmış her yapıda sürekli yapılması gereken işler vardır, bunlarsız olmaz. Ama sınıf savaşımının öncü partisi kırtasiyeciliğe batmış devlet dairesi gibi çalışırsa bu da olmaz. Bürokrasi doğar.

Lenin'in partisi bu tehlikelerle savaşmış ve bunları yenmesini bilmiştir. Lenin'in büyüklüğü gerektiğinde kendi partisini de aşabilmesindeydi. Deyim yerindeyse parti aygıtının adaletini ve tutuculuğunu aşarak Rus işçi ve askerlerine ulaşabilmesindeydi. Partiyi işçi sınıfına yanıt vermeye zorlamasıydı. Son çözümlemede parti yığınların tepesinde bir buyurucu değil, sınıfa tabi ve bağımlı bir varlıktı. İşçi sınıfı yığınıyla bağ, sınıfın çok çeşitli yollardan partiyi denetleyebilmesinin olanaklarını yaratır. Yukarıdan aşağıya örgütlenen ve sınıfın ancak azınlığını içeren partinin, alttan işçi sınıfı yığını tarafından denetlenebilmesi bürokratik yozlaşmaya karşı en iyi aşıdır.

PARTİ VE İŞÇİ SINIFI YIĞINI

İşçi sınıfının partisi, işçi sınıfının öncü kesimi ile işçi yığınını ayıran değil, birleştiren bir örgütlenme olmalıdır. Parti ile parti dışı işçiler ilişkisi, kaynaşma düzeyi bu açıdan çok önemlidir.

Burada üstünde durulması gereken konulardan biri işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin parti üstündeki etkileri ve örgütlenmede oynadığı roldür.

Parti, sınıf savaşımının bir ürünüdür. Sınıf savaşımı herhangi bir partinin yarattığı bir şey değildir.

Parti sınıf mücadelesi içinde örgütlenir ve güçlenir. Toplumsal alt üst oluş dönemlerinden parti-sınıf temsil bağı güçlenir. Lenin, "Biz bir sınıfın *partisiyiz, o halde hemen hemen tüm sınıf* (savaş zamanında, iç savaş döneminde tüm sınıf) partimizin önderliği altında hareket etmelidir." diyor.(2)

Parti işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin kabarmasıyla birlikte yükselir ve güçlenir.

İşçi sınıfının kendiliğinden hareketi, partinin örgütlü azınlık dışındaki geniş işçi yığınlarıyla birleşebilmesinin koşullarını hazırlar. Bunu iyi kavramalıyız. Ama, aynı zamanda kendiliğinden hareketin sınırlarını da görmeliyiz. Sınıfın partisi, örgütleri, bağımsız siyaseti sınıfın hareketinden kendiliğinden çıkmaz. Ekonomik savaşım, sendikal mücadele kendiliğinden siyasallaşmaz. Örgütlü, bilinçli müdahale şarttır. Örneğin Rosa Luxemburg, işçi sınıfının kendiliğinden eyleminin, yığın grevlerinin önemini vurgularken haklıydı. Ama, bunu aşırı abartıp partinin, taktiklerin herşeyin işçi sınıfının kendiliğinden hareketinden çıkmasını bekleyerek yanlış yaptı. Oportünizmin, ekonomizmin gücünü küçümsedi, işçilerin içinde kapitalizmi devirmeyi amaçlayanlarla, koşullarını kapitalizm çerçevesi içinde iyileştirmeyi isteyenler arasında belirli bir çelişki olduğunu göremedi. Parti-erk sorununu teorik olarak koydu, ama çözemedi. Lenin ise, kendiliğindenliğin sınırlarını en başta gördü. En baştan buna karşı savaştı, partisini öncü rolüne iyi hazırladı. Parti-erk sorununu doğru koydu; doğru da çözdü.

Burada işçi hareketinin B. Avrupa'da ve Rusya'da farklı koşullarda geliştiğini belirterek, kısaca bu koşullara da bakmanın yararı var.

Birincisi, Rusya demokratik özgürlüklerin, etkili sendikal örgütlenmelerin olmadığı bir ülkeydi. Bolşevik partisi illegal bir örgüttü. Batılı sosyal demokrat partilerin çoğu işe legaldi ve burjuva demokratik özgürlüklerin olduğu bir ortamda çalışıyorlardı. Bolşeviklerin, örneğin batılı sosyal demokratlar gibi yerel legal bürolarda çalışan aktivistleri, sendikacıları, parlementerleri yoktu. Bu kesimler kaçınılmaz olarak çevrelerinden gelen evcilleştirici, "ılımlı" baskılarla yüz yüzeydiler; ayrıcalıklı konumları vardı. Bunlar, yalnız işçi hareketi içinde değil, kapitalizmin çerçevesi içinde de burjuvaziyle proletarya arasında aracı olarak belli bir rol oynuyorlardı. Toplumsal barıştan çıkarları vardı; bu nedenle de muazzam bir reformcu-tutucu güç oluşturuyorlardı. Ne mutlu ki, bolşeviklerin böyle "olanakları" yoktu. Bunun olumlu etkisi oldu.

İkincisi, B. Avrupa ülkelerinde, parlamento seçimleri yoluyla çoğunluğu kazanma olasılığı, zamanla başı başına bir amaç haline geldi. Bu da, sosyal demokrat partilerin örgütlenmesinde yerleşim birimlerini ve coğrafi bölgeleri esas almayı getirdi. Bolşeviklerin örgütleri ise esas olarak üretim birimlerine, fabrikalara dayanıyordu. Endüstrinin sinir merkezlerinde Bolşevikler örgütlüydüler. Bu, önemli avantaj sağladı.

Üçüncüsü, Bolşevik partisi disiplinli bir partiydi. Eylemde birlik ve tartışma özgürlüğü demek olan demokratik merkeziyetçiliği uyguluyordu. Parti devrim savaşımında, **bu savaşım için** gerekli olan disiplini sağlayabildi. Çünkü, siyasal birliği vardı. Öte yandan, disiplin (Leninci modelin bürokratik bir çarpıtması olan günümüzün birçok örgütünde olduğu gibi) parti tabanının girişimciliğini kaldıran bir anlayışla uygulanmıyordu. Rusya'da eylem birliğini her düzeyde gerekli kılan baskı koşulları yerel parti örgütlerini kendi kendine hareket etmeye zorluyordu. Parti önderliği geneli ilgilendirmeyen konularda gereksiz merkezilik dayatmaları yapmıyordu.

Tüm bunlar, burada konuyla ilgili olmadığı için saymadığımız öteki koşullarla birleşince Bolşevikler işçi sınıfının gerçek partisi olmayı ve dünyanın ilk sosyalist devrimini gerçekleştirmeyi başardılar.

PARTİNİN SINIFSAL BİLEŞİMİ

Sınıfın partisi, toplumun tüm sınıflarına gider, en başta işçi sınıfından olmak koşuluyla toplumun çeşitli sınıflarından üye kazanır. Sınıfı yüzde yüz içine alan devrimci parti olamayacağı gibi, üyelerinin yüzde yüzü işçi olan bir parti de olamaz. Bu bir tercih sorunu değildir. Sosyalizmin bayrağı altına çeşitli sınıf ve katmanlardan insanlar gelir. Bu durum doğal olarak partinin sınıf kimliğini korumada özel bir titizlik göstermeyi gerektirir.

Devrimci partinin üyelik bileşiminde işçi sınıfı ağırlıkta olmalıdır. **Enternasyonalde Sahte Bölünmeler** de Marks ve Engels bunu açıkça söylüyorlar:

"Genel Konsey, kendisine verilen görevin gereğini yapacaksa üç zorunlu şartı yerine getirmelidir: Birincisi, çok çeşitli işlevlerini yürütmek için sayıca yeterli üyeye sahip bulunmalıdır; ikincisi, 'değişik uluslara mensup işçiler, Uluslararası Birlik içinde temsil ediliyor' olmalıdır; ve sonuncusu emekçi öğe ağır basmalıdır."(3)

Yine bolşevik partisinden örnek verirsek, 1905'de parti üyelerinin %61.9'unun işçi olduğunu görüyoruz.(4)

Yalnız sıradan parti üyeliğinde değil yönetim organlarında da işçilerin oranı önemlidir. Lenin, 1903'de işçilerin il komitelerine alınmalarının yalnız eğitim amacı taşımayıp, aynı zamanda siyasal bir görev olduğunu, işçilerin sınıf güdüleri sayesinde az bir siyasal deneyimle çok çabuk komünist olabileceklerini, komitelerde her iki aydın üyeye karşılık sekiz işçi üye görmek istediğini söylüyor.(5)

1905 Kasım'ında ise Lenin bu önerinin eskidiğini ve artık yeni örgütlerde her komünist aydına karşılık birkaç yüz komünist işçi istemek gerektiğini söylüyor.(6)

Özellikle işçi hareketinin yükseldiği bir dönemde işçi üyeliğin öneminin altını çiziyor.

Kuşkusuz, sorun basit bir yüzdeler sorunu değildir. Parti üyeliğinde ve yönetim organlarında uygun işçi oranını tutturmak istekle, ya da bir zamanlar Aybar'ların yaptığı gibi organlarda işçi ve aydın sandalyelerini saptayan tüzük maddeleriyle olmaz.

Partinin burjuvaziye karşı savaşta bilgili, deneyli işçi siyasetçilere, önderlere gereksinimi vardır. bu hem olanaklı, hem de zorunludur. Olanaklıdır, çünkü, işçi sınıfı nesnel konumu itibariyle en devrimci sınıftır. İşçiler üretimdeki yerlerinden, kapitalist sınıfla karşılaştıklarından gelen derin bir sınıf güdüsüne sahiptirler. Sınıf savaşımının pratiğinde kendi deneylerinden çok şey öğrenirler. Komünist bilinci en çabuk ve kolay kazanmalarının, devrimci eylemdeki militanlık ve direngenliklerinin nedeni budur.

Parti yönetiminde işçi önderler zorunludur, çünkü, işçi yığını ile partinin kaynaşmasında işçi önderlerin varlığı belirleyici bir rol oynar.

Öte yandan, işçi sınıfı toplumsal olarak en devrimci sınıftır ama, tek tek aldığımızda her işçi, devrimci ve bilinçli değildir. Fabrika yaşamının ağır ve yıpratıcı koşulları, uzun çalışma saatleri, eğitimsizlik, işçilerin bilgi ve bilinçlerini geliştirmelerine, kendilerini yetiştirmelerine karşı işleyen faktörlerdir. bu durum, kuşkusuz toplumsal işbölümünün, kafa-kol emeği arasındaki çelişkinin bir sonucudur. Nesneldir.

Partide işçi önderlerin varlığının zorunlu olduğunu söyledik, sonra da toplumsal işbölümünden ve işçi sınıfının yaşam koşullarından gelen nesnel güçlükleri anlatmaya çalıştık. Bu bir çelişki midir? Evet, yaşamda böyle bir çelişki vardır. Devrimi yapmış ülkelerde bile bu sorun çözülmemişse bu soruya başka türlü yanıt veremeyiz.

Parti bu çelişkiyi bilmeli ve soruna bilinçli müdahale etmelidir.

Parti, sınıfın en bilinçli, ileri öğelerini mutlaka bulup kazanmalı ve hiç korkmadan bu insanlara sorumluluk, yetki ve insiyatif vermelidir. İşçi önderler gökten zembille inmeyeceğine, kitaplardaki "ideal" işçi tiplerini yaşamda hazır bulmayacağına göre yapılması gereken varolandan başlamaktır. Hiçbir şey yapmadan tam olarak öğrenilemez. Tam yürüyebilecek bir duruma gelinceye kadar bir çocuğa yürümemesi söylenirse, bu çocuk hiç yürüyemeyebilir.

Yöneticilik de böyledir. İşçilerde yüzyılların alışkanlığı ile yöneticilikten ürkme ve çekingenlik vardır. Bu öyle derinlere kök salmış bir duygudur ki, bilinçle üstüne gidilmezse hem parti, hem de sosyalist devlet yönetimine işçilerin katılmasında ciddi güçlükler yaratır. Ekim devriminden sonra Sovyet devletinin yönetim organlarına işçileri çekmekte bu güçlük somut olarak yaşanmıştır. Lenin, "işçiler ve köylüler henüz kendi güçlerine yeterince güvenmiyorlar, yıllanmış gelenekler onları hep yukarıdan buyruk beklemeye alışkın hale getirdi." diyor.(7)

Sonra, parti öncü işçileri eğiten, yetiştiren, formasyonlarını yükselten bir okul olmalıdır. Parti işçilerin varolan konumunu mutlaklaştırıp, kendi düzeyini sıradan işçilerin düzeyine indirirse bu bağışlanmaz bir hata olur. parti içinde, kafa-kol emeği çelişkisini kendi çapında giderecek önlemler alınabilir. Örneğin, Lenin sınıf bilinçli bir işçiyi 8 saat fabrikada çalışmaya mahkum etmek cinayettir derken, tam da bunun ipucunu veriyor.

Yalnızca parti değil, sendika gibi kitlesel işçi örgütleri de işçi sınıfının yönetim deneyimi kazanacağı okullardır. Bu örgütlerin tepesine paraşütle yöneticiler oturtmak yerine, gerçek işçi önderlerinin öne çıkması için uğraşılmalı, yersiz bürokratik müdahalelerle bu insanların girişkenliği hadım edilmemelidir. Partili olmayan, ya da "bizim" partimizden olmayan, ama işçilerin saygısını, sevgisini kazanmış doğal işçi önderlerini sedikalardan çeşitli oyunlarla dışlamak cinayete eşittir. Sosyalizmin adına da yapılsa partiyi sınıftan uzaklaştıran bölücü bir anlayıştır.

Kısacası, her yoldan işçiler kendi sınıflarının, partilerinin yönetimine hazırlanmalıdırlar. Kendi partisinde ve sınıf örgütlerinde yönetici olmayan bir sınıfın sosyalizmde yönetici hiçbir güvencesi yoktur.

Baştan söyledik. Partiye toplumun tüm sınıflarından insanlar gelir dedik. Parti içindeki aydınlar sorununa özel öneminden dolayı kısaca değinerek bu bölümü bitirelim.

Sözü uzatmadan yapılacak en iyi şey, Marks ve Engels'in 109 yıl önce 1879 da söyledikleri bugünde capcanlı olan şu özlü sözlerini aktarmaktır: "*Şimdiye kadar egemen olan sınıftan insanların da savaşım yapan proleteryaya katılmaları ve ona eğitim öğeleri getirmeleri, gelişmenin akışında yeri olan kaçınılmaz bir olaydır... İki şeyi belirtmek gerekir:*

Birincisi, bu kişiler, proleter harekete yararlı olmak için gerçek eğitim öğelerini birlikte getir-

mek zorundadırlar.

İkincisi, başka sınıflardan böylesi kişiler proleter harekete katılırsa ileri sürelecek ilk istem, bunların burjuva, küçük burjuva vb. önyargılarının kalıntılarını birlikte getirmemeleri, proleter görüş biçimini olduğu gibi benimsemeleridir. Ama görüldüğü gibi bu baylar burjuva ve küçük burjuva düşüncelerle dopdoludurlar. Almanya gibi küçük burjuva bir ülkede bu düşüncelerin elbette yeri vardır. Ama yalnızca sosyal demokrat partinin dışında" (8)

İşin bir başka yanı da, aydınların sınıf partisi içinde erimeleri ve özel aydınca yeteneklerinin onlara ayrıcalıklı konum sağlamaması için onları da herkes gibi çekirdekten işe başlamalarının gerekliliğidir. Bu konuya ilişkin olarak da Engels'in aşağıdaki sözleri yine sorunu çok güzel özetliyor:

"Kendilerinin-zaten temelli bir eleştirel değişmeye muhtaç 'akademik eğitiminin' partiden bir makam isteme hakkı veren bir patent sağlamadığını, partimizde herkesin işe çekirdekten başlamak zorunda olduğunu; partideki önemli görev yerlerinin salt edebiyat yeteneği ve teorik bilgilerle... değil, bunun yanında parti savaşımının koşullarını bilmenin, onun biçimlerine alışmış olmanın, denenmiş kişisel güvenilirlikte karakter sağlamlığının ve son olarak, savaşanların saflarına gönüllü olarak girmiş olmanın kısacası, kendilerinin, 'akademik eğitim görmüşlerin'... işçilerin onlardan öğreneceğinden çok kendilerini işçilerden çok daha fazla şey öğrenmeleri gerektiğini anlasınlar."(9)

Özetlersek:

1) Devrimci partinin aydınlara ve onların getireceği "eğitim öğelerine" gereksinimi vardır. Bu kişilerin katkısı gerçek aydın olmalarına ve işçilerin eğitimlerine yardımcı olmalarına bağlıdır. Aydınlar bilgilerini işçilere ulaştırırken, kendileri de işçilerden öğrenmelidirler.

2) Toplumsal işbölümü sonucu zaten bir ayrıcalık olan aydın ve eğitilmiş olma özelliği parti içinde ayrıcalık olmamalı, aydın kökenli sosyalistler de en "küçük ve önemsiz" pratik işleri yapmalı, deyim yerindeyse yer süpürmeyle işe başlamalıdırlar.

NOTLAR:

(1) Lenin, Collected Works. Cilt: II, s. 434
(2) agy. Cilt: 7, s. 258-259
(3) K. Marxs-F.Engels, Selected Works, Cilt 2, s. 273
(4) D. Lane, The Roots of Russian Communism, Assen, 1969, s. 26
(5) N. Krupskaya, Memories of Lenin, Londra 1970, s. 115-116
(6) Lenin, agy, Cilt: 10, s. 19
(7) Lenin, Halkın Devlet Yönetimine Katılımı Üzerine, Işık Yayıncılık, Ankara, Mayıs 1980, s. 88
(8) K. Marx-F.Engels, August Bebel, Wilhelm Liebknecht, W.Brak'e Genelge-Mektup, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Y. s. 130
(9) agy, 146-147

"Gerçek, o size özel bir tarzda hizmet ediyor. Delinin yemesi, içmesi dünyaca değil.
Uzakların özlemi ile yanıyor, deliliğin yarı yarıya farkında.
Gökten en güzel yıldızları ve yerden en yüce zevkleri istiyor.
Ve bütün uzaklar ve bütün yakınlar çırpınan kalbini tatmin etmiyor."
Faust- Goethe

TEORİ VE KÜLTÜR

Eyüp DEMİR

Zaman içinde bakıldığında iki önemli tarihsel dönemden ve bu dönemlerin her birine denk düşen iki ayrı insan tipinden söz edilebilir. Birincisi burjuva devrimleridir; yoğunlaştığı ve patlamaya dönüştüğü zaman kesiti 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarıdır. Aydınlanma çağı ile birlikte ortaya çıkan burjuva aydın bu aşamaya denk düşüyor. İkinci dönem için, 1848 devriminin ikinci yarısı, 1871 Paris Komünü ve Ekim Devrimi'ne uzanan bir gelenek ve 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl gibi bir zaman saptanabilir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başı bir başka insanın doğuşuna ve yeni bir devrimci patlamanın ortaya çıkışına tanıklık ediyor.

Ancak bu ayrımların çok kesin olmadıklarını belirtmek gerek. İkincisi, ilkinden çıkıyor, ilki hem devralınan hem de kesintiye uğrayan bir mirastır.

İki aydınlanma çağından ilki, insanın insanlığına dönüşü hareketidir. Goethe ve Faust'u tarihsel olarak bu aşamaya denk düşüyor. Burjuvazinin şaşalı bir şekilde iktidara yürüdüğü bir dönemdir, yeni bir iktidar kuruluyor ve eskimiş bir biçim yıkılıyor. Kapitalizmin coşku ve güven saçtığı bu dönemin bir bileşimidir Faust, uzakların özlemi ile yanıyor, gökten en güzel yıldızları ve yerden en yüce zevkleri istiyor, yine de çırpınan kalbini tatmin edemiyor. İstekleri feodal sistem ve düşüncesi kilise tarafından sınırlandırılmış uzun ortaçağ döneminden sonra bir düşünme ve özgürleşme patlaması, insanın insanlığına dönmesi için gerekli oluyor.

Goethe ve kahramanı Faust, insanlığının bilincine varan ve insanlaşan "birey"i anlatıyorlar (*)

Faust, Mefisto ile tutuştuğu iddiada ruhunu ortaya koyuyor ve sonunda kaybediyor.Ruhunu kaybeden, burjuvazidir.

BİRİNCİ AYDINLANMA ÇAĞINDA BİR GARİP İNSAN

Burjuvazinin yükseliş döneminde ortaya çıkan bu yeni insan bir garip yaratıktır; bütünüyle feodal bir görüntüyle ortaya çıkıyor. Ancak düşünceleriyle ve yarattıklarıyla ayrılmalıdır. Goethe, Aristokrat bir ailenin çocuğudur ve bu konumunun bütün nimetlerinden yararlanıyor. Dahası Weimar hükümdarı August Wilhelm'in himayesi altında yaşıyor. Daha geriye doğru yeni insanı, aristokratlara hizmet eden bir uşak olarak bulmak mümkün oluyor. Johann Sebestian Bach, bu büyük besteci, ilk örneklerden biridir. Goethe'nin doğduğu yılda ölüyor. Bir çalışmada hakkında şu bilgiler veriliyor: "Bach'ın yaşamında iki müzisyen kavramı birbiri ile yarışır: Kalabalıklara seslenen burjuva sanatçı ile feodal sanatçı-hizmetkar birbiri ile çatışma halindedir." (1) Bu iki kişilik, belli bir yaşam tarzının ifadesidir. Bu yaşam tarzı içinde müzisyenlerin konumu şöyle anlatılıyor: "Müzisyenler uşak giysisi içinde hizmetinde bulundukları feodal aristokrasiden, statüsü bir aşçınınkinden pek de yüksek olmayan bir zanaatçı ve hizmetkar muamelesi görürler." (2) Birinci aydınlanma çağında sanatçı, sanatını zanaatçı olarak yaratıyor.

Yalnızca insanın değil, bu insanın içinde yaşadığı toplumun ve tarihsel dönemin de çelişkisidir. Burjuvazi ekonomik ve sosyal bir güç olarak ortaya çıkmasına rağmen henüz siyasal iktidarı bütünüyle ele geçirmemiştir. Bu çatışma ve ikilik Bach'ın kişiliğine de yansıyor. Netleşme ve bütünleşme daha sonra mümkün oluyor.

Goethe'nin çağdaşları Mozart ve Beethoven daha net ve daha militan tipler olarak görünüyorlar. (**) Burjuvazi Fransa'da iktidara yürüyor. Sanayi devrimi dünyanın çehresini değiştiriyor. Napolyon Bonapart burjuva devrimini bütün dünyaya yaymak üzere eyleme geçiyor. Aydınlanma çağı ile birlikte ortaya çıkmaya başlayan insanlar, bir büyük yürüyüşün ürünleridirler.Yürüyüş, burjuvazinin iktidarını sağlamasından sonra kendi sınırlarına gelip dayanıyor. 19. yüzyılın yarısından itibaren bir geriye dönüş eğilimi başlıyor.

(*) Goethe'nin bir başka kahramanı Mefisto, bir tip olarak düşünülürse Faust'dan daha soyut görünüyor. Mefisto bir tipi temsil etmek üzere düşünülmüyor: Mefisto, diyalektiktir. Kendini şöyle tanımlıyor: "Ben daima inkar eden bir ruhum. Bunda da haklıyım. Çünkü yararlanılan herşey mahvolmaya layıktır."

(**) Bütünüyle devrimci demokrat bir tavır alıyorlar: "Mozart, büsbütün yozlaşmış ve akla aykırı hale gelmiş feodal düzene bes-lediği müthiş hefretiyle bir müzik Voltaire'i olarak, 18. yüzyılın zarif eleştirici zekalarından biri haline geldi. Feodal özentiyi feodalizmin kendine karşı bir silah olarak kullandı."

Sıdney Finkelstein, Müzik Neyi Anlatır? İst. 1986 s. 65

"Beethoven, senfonik yapıtlarını bizzat yoğun bir çalışma ve hızlı bir değişim süreci içinde bulunan bir dünyanın bilincinde olduğunu sergileyerek fırtınalı, coşkulu çalışmalarla doldurdu." İbid. s: 87

Goethe'nin iktisat cephesindeki çağdaşları Adam Smith ve Ricardo iktisat biliminin temellerini ayrı yıllarda atıyorlar. 1776'da " Ulusların Zenginliği" -bu tarihte Ricardo dört yaşındadır- 1817 yılında da "Siyasal iktisatın ve Vergilemenin İlkeleri" yayınlanıyor. Ricardo, bir bilim olarak iktisatın, burjuva cephesinde son büyük temsilcisidir. Bu cephede gerileme çok daha çabuk ortaya çıkıyor. Ricardo sonrası klasik iktisat ve yeni iktisat bütünüyle bu birikimi tersyüz etmeyi amaç ediniyor.

Birinci aydınlanma çağının yeni insanı olarak verilebilecek en ilginç örneklerden biri de İsaaç Newton'dur. Newton erken dönemin ürünüdür ve daha çok Bach'a benziyor. Fizik anlayışıyla bilimsel, düşüncesiyle metafizik bu bilim adamı şaşırtıcı ölçüde iki kişilik gösteriyor. Keynes "Newton akıl çağının başlangıcı değildi" diyecek kadar meta-fizik buluyor ve ekliyor "O büyücülerin sonuncusu, Babillerin ve Sümerlerin sonuncusu; görünür ve zihinsel evreni, yaklaşık 10.000 yıl önce entellektüel mirasımızı kurmaya başlayanlarla aynı gözle gören son büyük beyin idi. 1642'de bir Noel günü babasının ölümünden sonra doğan İsaaç Newton müneccimlerin gereken bağlılığı içtenlikle gösterebilecekleri son harika çocuktu."(3)Hep tanrının emriyle işleyen mekanik bir evren düşünüyor.

Uzun sayılmayacak bir zaman aralığında önemli bir döneme damgalarınını vuruyorlar. Kaynağın tükenişi çok daha kısa bir zaman alıyor.

Büyük değişim başlıyor; Goethe'nin yerini Kafka, Faust'un yerini Samsa alıyor. Mefisto'nun inkar eden ruhu acımasız işliyor.

İKİNCİ AYDINLANMA ÇAĞI VE SOSYALİST İNSANIN İPUÇLARI

Faust biterken, dünya, Mefisto'nun gökten yere indirildiğine, maddileştirildiğine tanık oluyor; Marx ve Engels bir başka yönde gelişmenin ipuçlarını veriyorlar.

İkinci aydınlanma çağını Marx ve Engels' le başlatmak mümkün, onlar kendilerini Ütupyacı Sosyalistlerden başlatıyorlar. Bu bir gerçeği, onların da birinci aydınlanma çağının ürünü olduklarını anlatıyor. İki dönem, Marx ve Engels'in kişiliğinde içiçe geçiyor. Birinci dönemi yaşayıp, ikincisini başlatıyorlar.

Bu çağı, 20. yüzyılın başına doğru sürdürmek mümkün. Rusya'da kendi patlamasını yaratıyor. Ancak bu patlamanın düşünsel temelini yalnızca Marx ve Engels'e bağlamak mümkün görünmüyor; birinci aydınlanma çağı doğrudan etkilidir.

Rusya'da yaşanan gecikmiş bir aydınlanma hareketidir. 1800'lü yılların Avrupa' sında sönmeye başlayan ateş, Rusya'da yanmaya başlıyor. Ruhunu köylü ayaklanmalarından alan devrimci demokrat bir sanat ve edebiyatla birlikte şekillenen yeni insan tipi, Avrupa'lı benzerlerine göre daha militan bir tavırla ortaya çıkar. Bir yandan önemli bir kültürel birikimi oluştururken, öte yandan Ekim Devrimi'nin öncü kadrolarının yetişmesinde etkili oluyorlar.

Rus ulusal müziği büyük ölçüde Devrimci Demokrat edebiyat geleneğinin etkisinde 19. yüzyılın başlarında şekillenmeye başlar. Edebiyat ve müzik, kozmopolit imparatorluk kültürüne tepki olarak ortaya çıkıyor ve daha çok ulusal bir kültür hareketi oluyor. Ancak Rus Faust'u geç gelmişliğin de etkisiyle hızlı bir biçimde kimlik ve kişilik değiştirmek zorunda kalıyor. Bir kaynakta bu değişim şöyle özetleniyor: "Bu müzik yaratıcılığı kapsamlı bir ulusal kültür hareketinin ayrılmaz parçasıydı; edebiyat ve grafik sanatları da kapsıyordu ve yüzyıl içinde eşine rastlanmayan bir roman, şiir, hiciv ve eleştiri birikimi yaratmıştı. Edebiyat, ezilenlerden yana partizanlığıyla kendi çağındaki kitlelerin en büyük kesimine erişemez gibi göründüğü zamanlarda bile taşıdığı popüler niteliği ile, fikir kavgasına ve doğruyu arama savaşına kendini adamışlığıyla, yönetim içine ne denli derinlemesine yerleşmiş olursa olsun her türlü yaltaklık ve düzenbazlığa karşı çıkışıyla kendini gösteriyordu. Buna karşılık, bu demokratik kültür hareketi, ulusun kendi içinde gelişmekte olan toplumsal mücadeleyle dolu yüzyılı da yansıtıyordu. Bu, 1812'de köylünün Napoleon'a karşı gerilla hareketiyle ve serfliğe karşı mücadelelerle başlamış, 1825'de liberal bir soylular grubu olan "Dekembristler"in başkaldırısıyla sürmüş, 1861' de serflerin azat edilmesiyle yeni bir boyuta ulaşmış, ilerleyerek köylü ayaklanmaları, işçi sınıfının örgütlenmesi ve militan mücadeleyle devam etmiş ve 1905 devrimiyle doruğuna ulaşmıştı. Bu toplumsal mücadeleler başlangıçta en tutarlı seslerini kültür yapıtlarında bulmuşlardı. Bu mücadelelerin önderleri, öncelikle soyluluk içindeki solcu azınlıktan çıkmışlardı. Ardından 1840' ta orta sınıftan kişiler, yüzyılın sonunda ise işçi sınıfından büyük insanlar önderlik katına yükseldiler." (4) Gecikmiş aydınlanma, devrimci demokrat insana, devrimci demokrat insanda, sosyalist insana beşiklik ediyor.

İkinci aydınlanma çağı bu kaynaklardan besleniyor, Rusya'da bu birikimi süzgecinden geçirerek Marksizme varıyor.

Rusya'da sosyalist insanın oluşumunda en çok Çernişevski'nin "Nasıl Yapmalı"sı etkili oluyor. Belki de henüz özel el kitapları olmadığından "Kapital" bir el kitabı olarak okunuyor. Sosyalist insana, modern çağın yeni insanına en çok Rus devrimcileri yaklaşıyorlar.

Goethe'nin Faust'u, gökten en güzel yıldızları ve yerden en yüce zevkleri istiyor. Faust istemekte, düşünmekte ve hayal etmekte sınır tanımıyor: "Bütün insanlığın kaderini kendi içimde yaşamak istiyorum. Ruhumla, en yüksek ve en derin şeyleri kavramak, insanlığın hazlarını ve elemlerini göğsümde toplamak kendi benliğimi onların benliği haline getirmek sonunda da onlar gibi yok olmak istiyorum." (5) Faust bunları hayal ediyor. Aynı kaynaktan ve sosyal temelden beslenen sosyalizm başlangıçta bir ütopyadır, ütopyacı sosyalistler bütün insanların bir gün eşit olabileceğini düşlüyor.

İstekleri feodal sistem, düşünceleri kilise ile

sınırlandırılmış ortaçağ insanından sonra istemekte ve düşünmekte bir özgürleşme boşalımıdır. Marksizm de bu temel üzerinde formüle ediliyor. Marks ve Engels'in çoğu çalışmalarını Avrupa'lı bir devrim beklentisi şekillendiriyor.

Rus sosyalist devrimcileri, ülkelerinin ve bağlandıkları ideolojilerinin pek olanak tanımıyor görünmesine rağmen iktidarı almayı düşünmekten ve bunu gerçekleştirmekten geri durmuyorlar.

Her iki durumda da "gökten en güzel yıldızları ve yerden en yüce zevkleri isteme" geleneği, sosyalist insanın öncüleri tarafından devralınmış ve daha ileriye doğru geliştirilmiştir. Bunu hem burjuva demokratik gelenek içinden gelme, hem de bu geleneği ve birikimi süzgeçten geçirme zorunluluğuyla açıklamak gerekiyor.

Devrimci demokrat kültür akımı Marksizm için en az kendi felsefi kökenleri kadar önemlidir. Marks, Çernişevski'nin, Feurbach'dan daha fazla diyalektik materyalizme yaklaşmış olduğunu söylüyor. Geç ortaya çıkan ve kısa bir zaman aralığında hızla oluşmak zorunda kalan bu akım, Mefisto'nun sırlarına, erken ortaya çıkan Faust'tan daha fazla yaklaşıyor. Çernişevski'nin devrimci demokrat tipleri, sosyalist insana Faust'tan daha yakındır.

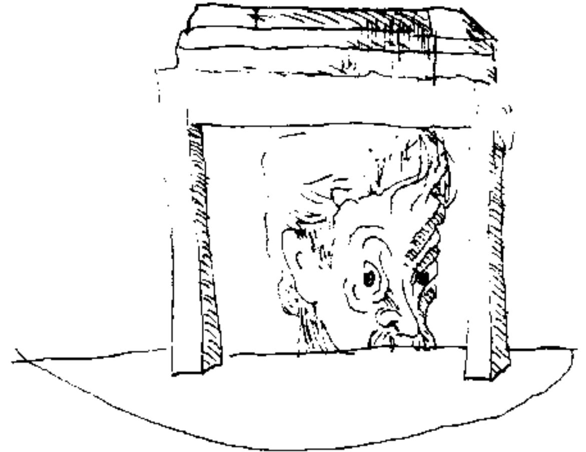
İKİNCİ AYDINLANMA VE KOPUŞ

Fransız devrimi, Johann Sebastian Bach ve Newton; birinci aydınlanma şiirini bunlardan çıkarır. Bu üç ayak bu yüzyıllara damgasını vurmak için savaşan sınıfın yücelikleri kadar, sınırlılıklarını da içinde taşıyor. 20. yüzyıl ise şiirini Mozart ve Beethoven, Ekim Devrimi ve Kuantum fiziğinden çıkarıyor. Sonuncuya Einstein'in kişiliğinde ortaya atılan teorileri de eklemek gerek.

Şimdi bir gelenek saptanabilir: Ekim Devrimi'nin öncü kadroları en çok Fransız Devrimi'nden ve onun demokrat devrimcilerinden etkileniyorlar. Mozart ve Beethoven için Bach, en az bu kadar etkili ve önemlidir. Öyleyse Einstein'in duvarında Newton'un bir portresinin asılı olması gerek; asılı duruyor.

Bir parantez açarak bu üç ayağın birbiri üzerindeki etkilerini açıklamak gerekiyor. Kuantum 1900'de Max Planck tarafından bulunuyor. Einstein en önemli makalesini "Annelen der physik "de 1905'de yayımlıyor. Aynı yıl 1905 devrimi patlak veriyor. Kuantum kuramı çağdaş biçimini, Ekim Devrimi'nden sonra 1920'lere doğru alıyor. Şimdilik, bu iki gelişme arasında zamansal ortaklık saptamasından öte birşey söylemek mümkün değildir. Ancak, 20. yüzyılın müziği ile fiziği arasındaki ilişkiyi saptamak daha kolaydır. Bu iki fizikçinin, Einstein ve Planck 'ın Ekim Devrimi ile olmasa bile birbiriyle ilişki kurduklarını düşünmek gerekiyor. "Planck ve Einstein Berlin Akademisi'nde düzenli aralıklarla bir araya geldiler ve bilimsel fikirlerin alış verişlerinden öteye giden bir dostluk kurdular." (6) Bir kaynakta bunlar söylendikten sonra bu iki farklı kişiliğin dostluklarının yalnızca fiziğe olan tutkularından kaynaklanmadığı saptanıyor. Sık sık biraraya gelmeleri bir başka ortak tutkuları müzik nedeniyledir!

"Ancak bu farklılıkları kadar ortak yanları da vardı: Doğanın sırlarına karşı benzersiz bir ilgi, benzer felsefi kanılar ve derin bir müzik tutkusu. Sık sık Planck piyanoda ve Einstein'da kemanda, kendilerini tamamen vererek mutluluk içinde oda müziği yaparlardı. Planck mükemmel bir piyanistti ve istek üzerine herhangi bir klasik müzik yapıtını, çoğunu ezberden çalabilirdi." (7) 20. yüzyılın fiziği, modern hayal etme yetisini müzikten ediniyor. Her iki fizikçinin başarılarını borçlu oldukları o sınırsız hayal güçlerini bu kaynaktan edindiklerini söylemek artık mümkündür. Kuantum fiziği ve klasik müzik çok benzer tatları veriyor.

Şimdi, yeniden bir geleneğe ve bir kopuşa dönmek gerek. Kuantum fiziği 1920'lerde belli bir olgunluğa ulaşıyor, ilk Sosyalist Devrim 1917'de gerçekleşiyor. 20. yüzyılın müziği ise 1800'lü yıllar ile 20. yüzyılın başı olarak saptanabilecek bir zaman aralığında olgunlaştı. Mozart ve Beethoven'e ilave olarak Rusya'da "Beşler" ve Çaykovski ile birlikte belli bir gövde ortaya çıkıyor. Bu gelişmeler, geriye doğru, yeni bir değerlendirmeyi gerektiriyor. Bunu beğenideki bir değişiklikle de ifade etmek mümkündür. Einstein bu yola başvurur: "Avrupa'dan gelirken yanında en hayran olduğu üç fizikçinin, Michael Faraday, James Clark Maxwell ve kuşkusuz Newton'un basma resimlerini getirmişti. Faraday ve Maxwell'in resimleri hâlâ yerindedir, ancak Newton'un ki çerçevesinden çıkarılmış ve yerine küçük bir modern soyut resim konulmuştur." (8) 20. yüzyılda, Newton'un yerine modern soyut bir resim konulması hem bu olgunlaşmayı hem de geçmişe doğru çarpıcı bir eleştiriyi anlatır.

Aslında küçük modern soyut resim, Newton'un fiziğinin yerine asılıyor. Mekanik bir evrenin yerine diyalektik bir evren ve deneyciliğin yerine, hayal gücüne ve düşünce yetisine güven getiriliyor. Max Planck bu yeni gelişmeyi şöyle ifade ediyor: "Bazen insanın hayal gücüyle ulaşabileceğinden çok daha geniş alanlara yayıldığı savunulur doğanın, oysa aslında tam tersi doğrudur bunun. Doğa, insanın ucsuz bucaksız düşünce dünyasında ancak pek dar alanı kapsamaktadır." (9) 20. yüzyılın fiziği, insanın kendisine, hayal gücüne ve düşüncesine güvenini anlatıyor.

Ekim Devrimi'nin geriye doğru eleştirisi daha çok pratik bir durumdur. Devrimin kendisi bu eleştiriyi içinde taşır. Teoride ise tamamlanmamış bir çabadan sözetmek gerek. Eşitsiz gelişme yasası yalnızca belli ipuçlarını veriyor.

Son olarak 20. yüzyılın başında fizikteki devrimci atılımın adlarıyla özleştiği iki fizikçinin kişiliklerine değinerek, ikinci aydınlanma çağının insanını örneklemek gerekiyor. İlki, Max Planck içinde yeraldığı akademik çevrede düşünceleriyle kabul edilmemenin sıkıntısını çekiyor. Bu sıkıntısını şöyle ifade ediyor: "Bilimsel açıdan yeni olan bir gerçek aslında bu gerçeğe karşı çıkanları inandırıp öğretmek yoluyla başarıya ulaşmıyor, tam tersine bilimsel bir doğrunun genel kabul görmesi, genellikle bu doğruya karşı çıkanların yavaş yavaş dünyadan, ayrılıp gitmeleri ve yeni gelen kuşağın bu doğruyla birden karşı karşıya gelmeleri yoluyla oluyor." (10) İkincisi, Albert Einstein daha radikal ve daha kuşkucudur, zamanındaki her türlü otoriteye kuşkusunu, tiksinme düzeyine çıkarıyor! "Popüler bilim kitaplarını okurken kısa sürede kitaptaki hikayelerin doğru olmayacakları inancına ulaştım. Sonuç gençliğin devlet tarafından kasıtlı olarak yalanlarla aldatıldığı izleniminin eşlik ettiği gerçekten fanatik bir özgür düşünme boşalımıydı; ezici bir izlenimdi." Bu izlenimin doğal mantıki sonucu ise tam bağımsız bir kişiliktir: "Bu deneyimden her türlü otoriteye karşı güvensizlik, herhangi bir özel sosyal çevredeki inançlara karşı kuşkucu bir tavır gelişti; sonraları nesnel bağlantıları daha iyi kavramaktan dolayı başlangıçtaki keskinliğinin bir kısmı gitmesine rağmen beni hiçbir zaman tümüyle terketmeyen bir tavır." (11) Hayal gücüyle birleşen bu tavır, buluşta ve yaratmada sınır tanımıyor.

ÜÇÜNCÜ AYDINLANMA ÇAĞINA DOĞRU

1960'lı yıllar ve sonrası bütün cephelerde bir gerilemenin ortaya çıkışına sahne oldu. İlk sosyalist kuruluşta karşılaşılan sorunlar, Sosyalist insanın yaratılması ve geliştirilmesi sürecini aksattı. Sosyalist insan olması gerektiği olgunluğa ulaşamadı. Bu olumsuzluğa, 1930'lu yıllara kadar, "Devrimci" bir kültür yaratma aşırılığının katkısından söz etmek gerek. Sonrası ise bir yeniden kurma sürecidir, önemli, ancak uzun zaman içinde çok başarılı sayılmayacak adımlar atılıyor.

Bir başka ayakta, Avrupa cephesinde tam bir bitiş yaşanıyor. Bu bitişi batılı Marksizm üzerine bir araştırma şöyle saptıyor: "Batı Marksizminin yerine geçen Marksizmin, halefiyle paylaştığı şey 'teorinin sefaleti' nden çok, 'stratejinin sefaleti'dir. Bu yıllarda, Lüxemburg, Lenin, Troçki ya da Parvus'un birinci dünya savaşı öncesi yıllardaki bü-yük muhalefetlerini belirleyen kuramsal saldırı tarzı, teorik hayal gücü ve pratik çözümleme birlikteliğine belli belirsiz düzeyde bile sahip olan tek bir yazı göstermek mümkün değildir." (12) Perry Anderson 70'li yılların ortalarında, Batılı Marksist deneyimin üstüne bir çizgi çekilebileceği kanı-sındadır.

Aslında bu noktada genel bir bitişten sözetmek gerekiyor. Teoriyi ve yeni insanı besleyecek kültürel kaynaklar kuruyor. Emperyalist dünya tarafından kozmopolit ve sığ bir kültür sürekli körükleniyor. "Modern" müzik anlaşılmazlığı ve sevimsizliği kendine ilke ediniyor.Edebiyat kendine bir çıkış yolu bulamıyor. Herşey giderek seyirlik bir gösteriye dönüşüyor. Başka bir deyişle "bu, bir emperyalizm çağı sanatıdır; emperyalizme eleştirel gözle bakamayan, tersine emperyalizmin insanların beyinlerine yaydığı ekonomik, toplumsal ve tarihsel güçlerin toptan gizemleştirilmesini örnekleyen bir sanattır." (13) Bu kozmopolit ve sığ kültürle besleme insanda bir çıkış yolu bulamamaktadır. İnsanı sürüleştiren bir kültürdür bu. Kendi coğrafyasındaki yoldaşları tarafından Ortadoks, Stalinist olarak bakılan ve beğenilmeyen tecrit edilmiş Caudwell şöyle tanımlıyor bu yeni kültürü: "Modern, coşku verici kitaplar, aşk hikayeleri, kovboy romanları, ucuz filmler, caz müziği ya da gazetelerin pazar ekleri bugün gerçek proleter edebiyatını -yani modern kapitalist üretimle halkın çoğunluğunda yaratılmış düşkünlüğün ve iç güdüsel yoksulluğun karakteristik ayrılmazı olan edebiyatı-meydana getirirler. Yazarı Proleterleştiren bir edebiyattır bu. Her şeyden önce gerçek yoksulluğun dile gelişi ve o gerçek yoksulluğa karşı başkaldırmadır. Bu evrensel, tekdüze, uydurma, modern kapitalizmin aç bıraktığı iç güdüleri doyuran ucuz beğenilerle dolu, tutkulu aşklardan, kahraman kovboylardan ve insana küçük dilini yutturan polis hafiyelerinden geçilmeyen bu sanat bu günün dinidir; Katoliklik nasıl feodal sömürünün karakteristik bir dile gelişi ise, o da proleter bir sömürünün karakteristik bir anlatımıdır. Halkın afyonudur; toplum dünyası tersine çevrilmiş olduğu için o da tersine çevrilmiş bir dünyayı tanımlar." (14) Sonucun umut kırıcı olduğunu kabul ediyorum. Kafka'nın Samsa'sı umut kırıcıdır.

Bu umut kırıcı kültürün bizim cephede de etkili olduğu bir gerçektir. Artık hülyalı devrimci, kendine güven duyan, belli bir kültürü edinmiş devrimci çok az yetişiyor. Giderek tutucu, kuru ve beğenisi ilkel insan topluluğuna dönüşüyoruz.

Bu yeni bir ortaçağdır.

20. yüzyılın sonu yeni bir aydınlanma hareketine gerek duyuyor.

NOTLAR:

1) Sidney Finkelstein, Müzik Neyi Anlatır? Çev. Halim Spatcr İst. 1986 s. 55
2) İbid. s. 44
3) Jeremy Bernstain, Einstein, Çev. Nazanz Hekim-Reşit Canbeyli. İst. 1982. s. 173
4) Sidney Finkelstein, Müzik Neyi Anlatır? op. cilt. s. 121
5) Goethe, Faust. çev. Sadi Irmak İst. 1960 s. 67
6) Jeremy Bernstain, Einstein, Op. Cilt. s.212
7) İbid. s.212
8) İbid. s. 12
9) Max Planck, Modern Doğa Anlayışı ve Kuantum Teorisi'ne Giriş. çev. Yılmaz Öner. İst. 1987. s.100
10) İbid. s. 19
11)Jeremy Bernstein, Einstein, Op. Cilt. S.23
12) Pery Anderson, Tarihsel Materyalizmin İzinde, çev. M.Bakırcı-H. Gürvit. İst. 1986 s. 37
13) Sidney Finkelstein, Müzik Neyi Anlatır? Op. cilt. s. 128
14)Christopher Caudwell, Yanılsama ve Gerçeklik, çev. Mehmet H. Doğan. İst. 1988. s. 130

Görüşler ve Gerçekler adlı derginin 1987 yılı 10'uncu sayısında çıkan Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi, Dünya Sosyalist Sistem İktisadi Enstitüsü üyeleri Anatoli Butenko ve Alexander Savçenko imzalı "Gelişmenin Dinamiği" adlı makale, Sosyalizm Teori ve Pratik adlı derginin Şubat 1988 sayısında özetlendi. Özeti, Toplumsal Kurtuluş Çeviri Bürosu'nun çevirisinden sunuyoruz.

TEORİDE VE PRATİKTE

KOMÜNİZMDEN ÖNCE

EKSİKSİZ DEĞERLENDİRME

Marksizm-Leninizmin ustaları toplumun komünizme ulaşıncaya kadar geçecekleri çeşitli toplumsal yapıları sıralamış ve tanımlanmışlardır. Çağımız kapitalizmden komünizmin ilk aşamasına, yani sosyalist topluma, oradan da toplumsal oluşumların en gelişkin düzeyi olan komünizme geçiş çağıdır. Eğer sosyalizme geçiş kapitalist toplumdan değil de kapitalizm öncesi toplum biçimlerinden birinden, sözgelimi feodalizmden ya da daha da önceki biçimlerden birinden ise, harekete geçecek olan toplumsal kanunlar ve güçler daha değişik olur.

Başta Sovyetler Birliği'nde, daha sonra da öteki sosyalist ülkelerde ortaya çıkan sosyalizmin inşaası sırasında görülenler komünizme giden yolda geçilebilecek olan değişik aşamaların varlığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda uluslararası deneyim kabul edilegelmiş görüşlerde de değişiklikler olmuştur. İlk akla geleni, sosyalizme geçiş sürecinin ölçüsü olarak kullanılan üretim araçlarının sosyalize edilmiş olanlarının toplam ağırlığı ölçütüdür. Bugün, daha açık bir biçimde anlaşılmaktadır ki, bu denli kapsamlı bir olayı belirliyecek olan ölçüt de daha kapsamlı ve karmaşık olmalıdır. Böyle bir ölçüt, başta üretim olmak üzere, aynı zamanda toplumsal ve sınıf ilişkileri, siyasi ve düşünce yapısı gibi konuları da içine alacak biçimde sosyalizmin toplumsal temelinin atılmakta olduğunu irdeleyebilecek genellikte olmalıdır. Komünizmin ilk aşaması olarak sosyalist aşama oldukça uzundur ve iki aşaması vardır: gelişmiş sosyalizmin inşaası ve onun geliştirilmesi aşamaları.

DENEYİMLE SINANMIŞ

Altmışların başında Avrupalı sosyalist ülkeler kapitalizmden sosyalizme geçişin son evrelerinde ve elde ettikleri daha ileri götürüşün yollarını geliştirme eşiğindeydiler.

O zamanlar, bazı bilim adamlarının görüşüne göre kapitalizmden sosyalizme geçişin tamamlanması doğrudan komünizme geçiş için yeterli koşul olarak kabul edilmekteydi. Fakat bazı sosyalist ülkeler önlerinde duran görevin komünizmin kurulması olmadığına, gelişmiş sosyalizmi oluşturulması olduğu sonucuna vardılar. Çekoslovak Komünist Partisi 11'inci Kongresi'nde (1958) sosyalizmin kuruluşunu bu kuruluşun tamamlandığı, olgun sosyalist toplumun geliştirildiği, ilerde komünizme bir süreç içinde geçişin gerektireceği maddi ve kültürel değerlerin oluşturulup biriktirildiği bir ön aşama olarak tanımladı. Aynı Parti, 12'inci Kongresi'nde (1962) önlerindeki beş yıllık dönemi gelişmiş sosyalist toplumu kurulması dönemi olarak belirledi. Almanya Sosyalist Birlik Partisi (ASBP) 6'ıncı Kongre (1963) dökümanları Almanya Demokratik Cumhuriyeti'nde gelişmiş sosyalizmin kuruluşunu amaç olarak belirledi. Macaristan Komünistleri bu amacı daha 1961'de benimsemişlerdi.

Daha önceki yanılgılara karşın, uzun bir sosyalist gelişme dönemine yönelik eğilimler bir dizi kardeş partinin ortak çabaları ile ortaya çıkmaktaydı.

SBKP ise daha 23'üncü Kongresi'nde (1966) tüm unsurlarıyla komünizmi inşaa etme amacından vazgeçip 1967'de geliştirilmiş bulunan olanakların gelişmiş sosyalizmin kurulması yönünde kullanılması çağrısını yaptı.

GÜNÜMÜZDEKİ KONUM

Bulgaristan Komünist Partisi 10'nuncu Kongresinde (1971) gelişmiş sosyalizmin kurulması için bir program kabul etti ve o günden beri bu programı uygulamayı sürdürmektedir. BKP'nin 13'üncü Kongresi'nde (1986) işaret edildiği üzere gelişmiş sosyalizme geçiş süreci öngörüldüğünden daha uzun bir zaman almaktadır ve Parti'nin önümüzdeki yıllarda da belli başlı uğraşı bu yönde olacaktır.

Macaristan Sosyalist İşçi Partisi 11'inci Kongresinde (1975) ülkede 15-20 yıl içinde gelişmiş sosyalist toplumu inşaa etmeyi kararlaştırdı. Parti'nin 13'üncü Kongresi (1985) bu yöndeki özverili çalışmaların sürmesi gerekliliğini yeniden vurguladı.

ASBP 9'uncu Kongresi'nde (1976) gelişmiş sosyalizmi kurmak için gerekli görevleri sıralayan bir programı kabul etti. Aynı kararlar Parti'nin 1986' daki 11'nci kongresi'nde yeniden vurgulandı.

Gelişmiş sosyalizmi kurma görevi Polonya Birleşik İşçiler Partisi 6'ıncı Kongresi'nde biçimlendirildi. 1980'lerdeki bunalım ise bunun gerçekleşmesini olanaksızlaştırdı. Parti'nin 10'uncu Kongresi'nde kabul edilen Parti Programını bu konuda "Partimiz bugün kapitalizmden sosyalizme geçişin son aşamasındadır" denilmektedir.

Romanya Komünist Partisi 11'inci Kongresi (1974) gelişmiş sosyalist toplumun eksiksiz kuruluşu ve ülkenin komünizme doğru ilerlemesine ilişkin bir programı kabul etti. Bugünkü görev de Parti'nin 13'üncü Kongresi'nde (1984) tanımlandığı gibi daha önce çizilmiş olan yolda devam edilmesidir.

Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 14'üncü Kongresi'nde (1971) 1960'lardaki bunalımla kesintiye uğramış bulunan gelişmiş sosyalist toplum kurulması amacına yeniden dönülmesi gereği belirtildi. Bugün, parti'nin 17'nci Kongre (1986) dökümanları ülkenin olgun sosyalizmi kurmaya doğru gerekli aşamalardan geçmekte olduğunu vurgulamaktadır.

KAPİTALİZM ÖNCESİ BİÇİMLERDEN GEÇİŞ

Moğalistan Halk Devrimci Partisi'nin 15'nci Kongresi'nde (1966) 1960'ların başlarında sosyalizmin temellerinin atılmasının tamamlanması ile artık sosyalizmin maddi ve teknik gereklerinin inşaasına geçme zamanına gelindiği kaydediliyordu. Parti'nin 19'uncu Kongresi'nde (1986) ise bu işin sürmekte olduğu ve tamamlanma aşamasına erişildiği vurgulanıyordu.

Viyetnam Komünist Partisi'nin 6'ncı Kongresi'nde (1986) erişilen durumun ilk aşamanın tamamlanması ve ikinciye başlama zamanının geldiği belirtildi.

Komünist oluşumun belirip gelişmesi, tek tek ülkelerin bu yolda aştıkları mesafe ve bu ülke insanlarının başetmek zorunda oldukları somut olayların anlaşılması ancak gelişimlerinin ulaştığı düzeyin özünü tümüyle kavramakla mümkündür.

Küba Komünist Partisi'nin 3'üncü Kongre (1986) dökümanları ise sosyalizmin kuruluşunun tamamlanması zamanının geldiği vurgulandı.

Sosyalist ülkeler topluluğu üyelerinin eş güdümlü ve kararlı işbirliğine dayalı ekonomik ve siyasi çabaları yanında sosyalist sisteme dahil öteki ülkelerin, yani Arnavutluk, Yugoslavya, Çin, Kuzey Kore, Laos ve sosyalist gelişme yolunu seçmiş bulunan Kamboçya'da da benzer çabalar gözlenmektedir. Bu ülkelerin liderleri ülkelerinin içinde bulunduğu sosyalist gelişme düzeyini belirleyip gerekli ekonomik ve siyasi kararları almaktadırlar.

KANAYAN YARA: CEZAEVLERİ

Bakanlık direniyor. Yerel yöneticiler baskıda ısrarlı. Tutuklu ve hükümlüler yiğitce direniyor. Aileleri de aynı direnci dışarda sürdürüyorlar. Basının görevini tam yaptığı ise söylenemez.

Diyarbakır, Mamak, Metris, Aydın, Gaziantep, Eskişehir, Bursa, Bartın, Malatya, Çanakkale, Sağmalcılar ... insanlık onurunun can pahasına korunduğu yerler: cezaevleri.

Resmi ideolojinin en katı şeklinin uygulandığı cezaevlerinde devlet kendisini çok güçlü araçlarla donatmıştır. Böylece, mahkumları; bakanlık, savcı, müdür, asker, gardiyan, polis; genelge, yönetmelik, tüzük, kanun; jop, falaka, kalas, elektrik; taş duvarlar, demir parmaklıklar, mazgallar, demir kapılar; havalandırma, görüş, haberleşme yasakları; infaz yakmalar, hücre cezaları, tecritler; sakal, bıyık, kıyafet ve tek tip elbise türünden dayatmalar; doktora çıkartmamak, yiyecek vermemek, su kesmek... vb. yasaklarla tutuklu ve hükümlülerin olanı biteni anlamayı, kavramayı ve düşünmeyi sağlayan [illegible] tukluya dayanma gücü veren yüreğinin yok edilmesi istenmektedir. Amaç, her zamanki gibi tek tip insan hülyası.

YAKIN GEÇMİŞ SICAKLIĞINI KORUYOR

İdam edilenlerin, işkencehanelerde katledilenlerin, iradeleriyle yaşamlarına son verenlerin, açlık grevlerinde, ölüm oruçlarında can verenlerin anıları tüm sıcaklığıyla dururken, elde edilen haklar yeni ölümler pahasına, terör estirilerek gasp edilmek istenmektedir.

'Hak' nedir? Cezaevlerinde her gün mücadelesi verilen hakların kapsamı nedir? Neye göre belirlenir? Yasalarla mı, yoksa cezaevlerinde ölümler pahasına göre mi? Öyle görülüyor ki, ülkemizde haklar yasalarla, yönetmelik ve tüzüklerle belirlenmektedir. Tutarlılığı sonuna kadar [illegible] birisi I Ağustos genelgesinde aynen şöyle yazılı: "Hükümlü ve tutuklular, anarşist ve terörist hükümlü ve tutuklularla mektuplaşamazlar." Bu tür ifadeler bakanlığın tutuklu ve hükümlüler arasında ayırım yaptığını ve çifte standart kullandığını gösteriyor.

Açlık grevinde 5. gününü dolduran Aydın Cezaevinde sağ ve sol tutuklular arasında ayrım yapılıyor. Sağ görüşlülerin koğuş kapıları her saat açık tutulurken, sol görüşlülerin bulundukları koğuşlar kapatılıyor. Böylece Haziran ayında 32 günlük açlık grevi ile kazanılmış haklar geri alınmış oluyor. Halen açlık grevinin sürdüğü Aydın cezaevi boşaltılarak yapımı henüz tamamlanan Nazilli E tipi cezaevine nakledildiler. 21 Ekim günü gerçekleştirilen sevk sırasında bir hükümlünün dışarıya ulaştırdığı notta şöyle yazıyor: "Hepimizi Nazilli'ye gönderiyorlar, çoğumuz hücredeydik. Açlık grevine katılanlara şekerli su verilmiyor."

CEZAEVİ DEĞİŞTİRME ÇÖZÜM MÜ?

Öte yandan Metris cezaevinde kalmakta olan tutuklu ve hükümlüler de Adalet Bakanlığı [illegible]

açıklamaya göre "mahkumların kalması için elverişli olmaması nedeniyle" boşaltılarak, Bayrampaşaya nakledildi. Siyasi tutuklular ise Metris'te 'direnişlerle elde edilen hakların' geri alınacağı gerekçesiyle Bayrampaşa'ya taşınmaya tepki gösterdiler. Metris'te toplam 257 siyasi tutuklu ve hükümlü bulunuyordu. Metris'in bundan sonra 'adli tutukluların zorunlu ikametgahları' olması çifte standart uygulamasının açık örneklerinden birisi oluyor.

Bursa özel tip cezaevinden 11 Ekim'de tahliye olan Mahmut Altıntaş "cezaevinde 30 Eylül' den bu yana terör estirildiğini" söyleyerek şunları ekliyor: "Ağustos ayında tünelin ortaya çıkarılmasıyla birlikte durum gerginleşti. Ancak, tüneli kazan arkadaşlar 'tüneli kendilerinin kazdığını bu nedenle diğerlerine baskı yapılmaması gerektiğini' söylediler. Bir süre cezaevinde yaşam normale döndü. 29 Eylül' de Tercüman gazetesinin 'Bursa' dan kazma sesleri geliyor' şeklindeki haberinin ardından içeriye çok sayıda gardiyan girdi. Gardiyanların sayısı 80 kadardı. 30 Eylül günü temsilcilerimizden Ayhan Aykaç hücresinden çıkarıldı, cezaevi müdürü Recep Çolak'ın arkadaşımıza kalasla vurması üzerine gardiyanlar da rasgele vurmaya başladılar. Daha sonra hücre kapıları tek tek açılarak bizleri dışarı çıkardılar ve bayıltıncaya kadar dövdüler. İlk belirlemelerimize göre Sadrettin Aydın'ın iki gözü de kör oldu. İlker Yazar komada. 36 kişide dizanteri başlangıcı görüldü. 36-40 kişi ağır yaralı ve 60 arkadaşımız hafif yaralı. Bunlara karşın hastahaneye kaldırılan arkadaşlarımızın sayısı sadece beş. Hastahaneye kaldırılan Hasan Fikret Saydam, Hasan Kaplan, Mahmut Altıntaş, H.Selim Açan ve Hasan ... kesinlikle tedavi kabul etmemektedir. Bu nedenle ölümle burun buruna yaşıyorlar. 30 Eylül günü gerçekleştirilen operasyon sonucu 14 arkadaş 15 gün ile 3 ay arasında değişen işkence raporu aldılar. 180 arkadaşımız disiplin cezası almış, cezası az kalanlar da infazlarının yakılmasıyla tehdit edilmişlerdir. Mahkeme kararıyla tahliye edilenlerin dışında cezası bitenlerden hiç kimse tahliye edilmiyor.

DÜNÜN TUTUKLUSU BUGÜNÜN TUTUKLU YAKINI

Eski bir Bursa cezaevi tutuklusu ve yeni tutuklu yakını olarak; ilgililerden yeni ölümlerin olmaması için, Bursa cezaevinde tüm hakların geri verilmesini, 1 Ağustos genelgesinin yürürlükten kaldırılmasını ve verilen zararın tazmin edilmesini istiyoruz." dedi.

Bize ulaşan son haberlere göre, Bursa cezaevinde 180 tutuklu açlık grevini sürdürürken bunlardan 8'i açlık grevini ölüm orucuna dönüştürmüştür.

Gaziantep özel tip cezaevinde geçtiğimiz günlerde dışarıdan gardiyan takviyesiyle insanlık dışı dayak uygulanması yaşanmıştır. Bu olayda da 6'sı ağır olmak üzere 50'ye yakın tutuklu ve hükümlü yaralanmıştır. Yaralıların 22'si rapor alabilmiştir.

Eskişehir özel tip cezaevinde açlık grevi 9. gününü doldururken, Ceyhan özel tip cezaevinde ise açlık grevi 3. gününü tamamlamıştır.(22 Ekım 88)

Ankara Sağmalcılar, Diyarbakır, Buca, Sinop, Afyon ve Malatya cezaevleri de buna benzer sorunlarla insanlık dışı uygulamalarla karşı karşıyadır.

Cezaevlerinde durum gerginliğini korurken, dışarıda da tutuklu ve hükümlü yakınları cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamalardan dolayı yakınlarının yaşamlarından endişe duymakta, gasp yoluyla geri alınan hakların iade edilmesi ve cezaevlerinde yaşamın normale dönmesi için ölmek dahil her türlü yola başvuracaklarını söylemektedirler.

Dergimiz bürosuna gelen tutuklu ve hükümlü yakınları, sorunlarına eğilmemizi istediler.

Bu gelişmelerin ardından Bursa'daki tutuklu ve hükümlülerin yakını 22 kişi düzenledikleri basın toplantısından sonra süresiz açlık grevine başladılar.

Cezaevlerinde sorunlar çözümsüz değildir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından belirlenmiş Minumum Standart Kurallar, zaman yitirilmeden yürürlüğe konulmalı, cezaevleri tüzük ve yönetmelikleri bu kurallara göre yeniden düzenlenmelidir.

Felemez Ak

Mustafa Karasu, Fuat Kav ve Muzaffer Ayata'nın birlikte kaleme aldıkları "Basın ve Kamuoyuna Bildiri" başlıklı yazı, dergimizin Şubat 88 tarihli 8. sayısında yayımlanmıştı. Dava konusu yapılan bu yazı nedeniyle de Muzaffer Karasu, Fuat Kav ve Muzaffer Ayata ile birlikte Ankara DGM'de yargılanıyoruz.

Halen Eskişehir Özel Tip Cezaevinde tutuklu bulunan Muzaffer Ayata'dan aldığımız mektubu yayımlıyoruz. Başlığı biz koyduk.

"BİRLİKTEYİZ"

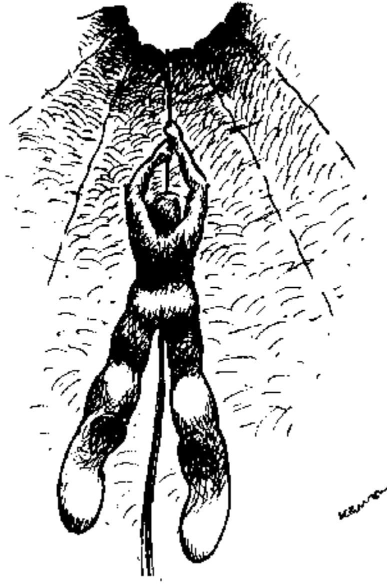
Türkiye'de ilerici-devrimci güçler ve yayınlar üzerinde baskılar olanca ağırlığıyla devam ediyor. Rejim ayrık çatlak sesler istemiyor. Geleneksel resmi ideolojinin, Kemalizmin dışına taşmayı kabullenemiyor. Bunun için gerekirse yüzüne geçirmeye

çalıştığı "demokrasi" maskesini çekip atmaya, koyduğu yasaları çiğnemeye de hazırdır. Nitekim dergilerin sık sık toplatılması yazarların içeri tıkılması, peş peşe davaların açılması günlük olağan olaylar durumunda. Çağdaş, ileriye yönelik, insana yaraşır olan herşeyi köhnemiş zulüm ve çağdaşlığın temsilcisi rejimin düşmanlığı amansızca kendini açığa vurmaya devam ediyor.

İleri, geleceği kansız, sömürüsüz bir dünya için savaşa durmak nasıl ki görevimiz ve bize yakışan bu ise, kan, vahşet, zulüm, sömürü, gayri insanlıkta çağdışı rejime yakışandır. Ulusal, toplumsal kurtuluşa atılmanın, bu soylu kavgada bulunmanın kolay ve lüks bir uğraşı olmadığı bilinmelidir. Büyük tarihi atılımların, dönüşümlerin bedeli de ona uygun olur. Önemli olan bunu kabullenmek, sinmemek, yılmamak, meydanı geri ve haksız olana terk etmemektir. Ve tarihin ileriye olan akışına kendini katmak, üzerine düşeni yapabilmektir.

Türkiye'de halkların kurtuluşu, dostluğu ve geleceği fethetme yönünde umut, cesaret verici adımlar, çabalar şimdilik zayıfta olsa kendini göstermeye başladı. Bu bizi sevindiren bir durum. Ve bu sevindirici adımın çabaları için de olan dergilerin başında gelenlerden biri de Toplumsal Kurtuluş'tur. Toplumsal Kurtuluş yayın hayatına başladığından beri cesur ve kararlı bir tutum içinde olmuş, rejime ve Kemalizme yönelmesini bilmiştir. Bizce eleştirilecek ve eksik yönleri olsa da Toplumsal Kurtuluş'un bu çabaları azımsanmayacak cinstendir. Bu cesur atılımın, çabanın hakkını vermek, bunu görmek gerekir. Toplumsal Kurtuluş Türkiye'deki yayıncılık alanında takdir edilecek bir nokta da bulunmaktadır.

Türkiye'de sol ve aydın geçinen çevrelerin çoğu bugüne kadar rejime ciddi olarak yönelme cesareti içinde olamadılar. Kürt sorununda rejimin koyduğu hattını belirlediği çerçeve içinde muhalefet olmaya baktılar. Bunun ötesine varmaya ne yürekleri ne de beyinleri yetti. Çünkü beyinleri de köreltilmiş, dümura uğratılmıştır. Kemalist eğitim sisteminde, resmi tarih anlayışıyla yetiştirilip büyütülmüş bu hattın dışına bir türlü kendilerini atamamışlar. Ülkeyi, toplumu misakı milli'nin dışında dü-

şünce düzeyinde de olsa kabul edememiş. Kemalizmin başından beri hattı içinde olmayı getirdi bu da; Türk aydınının, devrimcisinin, en büyük talihsizliği ve handikapı oldu. Ulusal birlik ve toprak bütünlüğü başka ulusların ve toprakların gasp edilip kendine katılması ve içinde eritilmesiyle gerçekleşmezdi. Çağdaş insanların kabul edip savunacakları bir şey değil bu. Kemalist ideolojisinin sol üzerindeki etkisi böylesine güçlü olmuştu işte. Bu kabul edilmeyecek, çağdışı, ırkçı, şöven bakış Türk sol çevrelerinde de objektif olarak kabul görmüş, bilince çıkarılmamış. Hatta devrimcilik ve solculuk adına savunulur olmuştu. Bunun karşısındaki çıkışlar gericilik, irtica, dış mihrakların kışkırtıcılığı ve piyonu olmalarla izah edilmiş, kanlı ve vahşi katliamlar, sindirmeler ilericilik olarak adlandırılmış, alkışlanmış, seyirci kalınmıştır. Doğaldır ki bu kafalar doğru devrim programları üretip formüle edemezler. Sömürülen emekçilerin ve ezilen halkların kurtuluşunu sağlayamazlar ve Türk solunun uzun geçmiş tarihine rağmen bugün bulunduğu geri durumu esas olarak burada aramak gerekir. Düşünce, kültür ve ideolojisini aşamamış, kendisini yenileyememiş kendisinde devrim gerçekleştiremeyenlerin burjuvaziye karşı savaşması, onu alaşağı etmesi beklenemez bu tür hayallerle de kimsenin kendisini avutmaması gerekir. Bugün bir takım olumlu çıkışlar varsa da bu, mevcut genel tablonun böyle olmadığını göstermez.

Uzun yılların tecrübesi, ülkemizde gelişen kurtuluş mücadelesi, halk gerçekliğimizin kendini dayatıcı kılması Türk sol çevrelerinde de yeni tartışmaların arayışların olmasını beraberinde getirdi. Bugünkü manzara parlak olmasada, bu sürecin rejimle bütünleşmeyen çevrelerin de olumlu bir çözümlemeyle sonuçlanacağına inanıyoruz. Bilindiği gibi Kürt ve Kürdistan sorunu bugün burjuvazinin, basının vs. artık konuşup tartıştığı, varlığını kabul ettiği bir sorundur. Mücadelenin dayatıcılığı sorunu kapalı tutmaya, tabu kılmaya elvermiyor, artık. Buna rağmen devlet güçleri soruna yine kendisinin çizdiği çerçevede yaklaşılmasını, karalanmasını, PKK'ye saldırılmasını, "eşkiya", "bölücü", "terörüst" vs. denilmesini istiyor. Bunun dışında soruna objektif gerçekçi yaklaşımlara göz açtırmıyor. Bu adımı atan dergi veyazarlar susturulmak, sindirilmek isteniyor. Dergiler toplatılarak yazarlar içeri

tıkılarak maddi manevi zorluklar karşısında yıkıma uğratılmak, bu tür girişimlere karşı ayrıca gözdağı vermek istiyor. Toplumsal Kurtuluş üzerindeki baskılar, tutuklamalarda bu yaklaşımların bir sonucudur. Bunun rastgele sıradan bir olay olmadığı, bu gerçekliğin görülmesi ve ona göre değerlendirilmesi gerekir.

Devletin bu yönelimlerine rağmen Toplumsal Kurtuluş'un gerek yazar ve yöneticisi gerekse de yayın düzeyinde olsun karşı duracağını, tutumunu değiştirmeyeceğini söylemesi sevindirici ve onurlu bir tutumdur. Böylesi onurlu ve cesur atılımların çıkışların yanında olunması, yalnız bırakılmaması gerektiğini söylüyor ve bu onurlu çıkışın sahiplerini yürekten kutluyoruz. Sesimizin gücümüzün onlara katılacağı onlarla olacağını bir kez daha vurguluyoruz.

Toplumsal Kurtuluş bu baskılara maruz kalmasına neden olan yazılardan biride bizim bir yazımızdı. Bu yazı vesilesiyle de olsa siz değerli insanlarla "sanık" sandalyesinde bir araya gelmiş bulunmak benim için onurlu ve zevkli bir olay. Sıcak mücadele alanında olmasada "sanık" sandalyesinde ortaklaşa bulunmamız halkarımızın gelişen mücadelesinin ortaklığına, birlikteliğine giden birer köprü olacağını varsayıyorum. Umarım bu zevkten mahrum bırakmazlar bizi. Gerçi çok sayıda korsan yargılanmaya maruz kaldık, bu davada da sanık olarak gösterilmişiz ama ne duruşmaya çağrı aldık, ne de bize herhangi bir şey iletildi. Herşeyi gıyabımızda bitirmeseler iyi.

Bildiğiniz gibi Diyarbakır Cezaevinde bulunuyorduk. Herbirimizi değişik nedenlerle değişik cezaevlerine sürdüler. Şu anda Eskişehir Özel Tip'te bulunmaktayım. Diğer arkadaşlardan ayrı tutulmuşta olsak onların da adına en sıcak duygularımla selam ve başarı dileklerimi iletiyorum. Onurlu çabalarınızla sizinleyiz.

DGM'DE DURUŞMA VE CUMHURİYET'İN HABERCİLİĞİ

Cumhuriyet gazetesi habercilikte polis bültenine dayanıyor. Polis bültenleriyse işkenceye yer vermiyor.

11 Ekim günü DGM'de sürdürülen Toplumsal Kurtuluş davasına sanık olarak katıldım. Başlama saatindeki aksaklık nedeniyle avukatlar da gelmemişlerdi. Ben de, bir başka duruşmayı TK adına izlemek için erken gitmiştim.

Duruşma küçük salonda yapıldı. Hüsnü Öndül'le birlikte sanık sırasına oturduk. Yalçık Küçük, Bilgesu Erenus vareste idiler; Orhan Gökdemir askerliğini yapıyor. Bize göre sol tarafta bulunan bir masanın başında, burası basına aittir, önünde telsizi ile bir sivil polis oturuyordu. İzleyici bölümünde bulunan iki sıra bank da sıkışık oturmuş sivil polislerle doluydu. Oturmaya yer bulamayanlar ise kapıya ve koridora taşmışlardı.

Bizim duruşmadan sonra on kadar jandarma eri ve bir uzatmalı çavuş, üç tutuklu sanık Tufan Gürbüz, Mehmet Çolak ve Ünsal Yücel'i getirdiler. Haklarında karar verilecekti. Ben de duruşmayı izleyen tek gazeteciydim. Benim dışımda sanıkların yakınlarından üç kişi daha vardı.

Karar için heyet çekilince, sivil polisler beni ve üç sanık yakınını salondan çıkardılar. Bir daha da salona bırakmadılar. Kararın okunmasını koridordan dinlemek zorunda kaldık.

Kararın okunmasından sonra sanıkların sloganları yükseldi: "Kahrolsun Faşizm", "insanlık onuru işkenceyi yenecek" Aynı zamanda jandarmaların saldırısı ve dayak faslı, heyetin müdahalesiz bakışları altında ve sivil polislerin nezaretinde gerçekleştirildi.

Bir gün sonra Cumhuriyet gazetesinde haber "Dev-Sol sanığı 3 kişiye mahkumiyet" başlığıyla tek sütunda yer aldı. 'Haber Merkezi' mahreç gösteriliyordu. Duruşmada benden başka basın mensubu olmadığına göre 'haber merkezi' olsa olsa polis bülteni olabilir. Böylece, Ankara'da Cumhuriyet gazetesi, izlemediği bir olayın haberini sütunlarına aktarmış oluyordu; kendisine ulaştırılmış şekliyle. Bu olabilir. Cumhuriyet, izlemediği haberleri de yazabilir. Ancak polis bültenlerine güvenmemesi gerekir. Çünkü polis bültenleri, polisin işkencesini ve jandarmanın dipçiğini haber vermiyor.

İ.A.

Dev-Sol sanığı 3 kişiye mahkûmiyet

Haber Merkezi — Ankara DGM'de görülen yasadışı Dev Sol davasında üç sanık 8-10 yıl hapse mahkûm edildi.

Dünkü duruşmada sanıklara son sözleri soruldu. Sanıklar daha önceki savunmalarını tekrarladıklarını belirterek suçlamaları kabul etmediler. Mahkeme, sanıkların, **"silahlı çete niteliğindeki Dev Sol örgütüne üyelikleri sabit görüldüğünü"** belirterek **Tufan Gürbüz, Mehmet Çolak** ve **Ahmet Ünsal Yücel**'i 10'ar yıl ağır hapis cezasına mahkûm etti. Mahkeme daha sonra Çolak ve Yüce'nin cezalarını altıda bir oranında indirerek 8'er yıl 4'er ay ağır hapse çevirdi.

Mahkeme kararından sonra üç sanık, **"Kahrolsun faşizm"**, **"İnsanlık onuru işkenceyi yenecek"** şeklinde slogan attılar.

3 SANIKLI TKKÖ DAVASI SONUÇLANDI

31 Mayıs 1988 tarihinde gözaltına alınan Erdal Çınar, Yusuf Karaca ve Ayşe Çatıkkaş 10 Haziran 1988 tarihinde DGM Savcılığına çıkarılmış, sevkedildikleri DGM Yedek Hakimliğince Erdal ve Yusuf tutuklanmışlardı.

"Erdal Çınar, emniyette yakalandığı tarihe kadar, örgütte Süleyman kod adı ile çalıştığını, 1986'dan sonra örgütün Merkez Komütesi'ne getirildiğini, aynı zamanda kendisine basın bölümü sorumluluğunun verildiğini, her iki göreve yakalanana kadar devam ettiğini....." Aynı beyanı Cumhuriyet Savcılığı'nda ve sevk edildiği DGM Yedek Hakimliğinde de tekrarla emniyet ifadesinin doğruluğunu söylemiştir." Bu tümceler DGM Savcılığı'na ait.

Günümüz Türkiye'sinde Emniyetlerde ifadelerin nasıl alındığını uzun uzadıya anlatmaya gerek olmadığı kanısındayız.

Adı geçen kişiler hakkında şu suçlamalarla dava açılmış:

"Suç: Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye matuf cemiyet tevessül etmek (Sanıklar Erdal Çınar ve Yusuf Karaca için) Yasadışı örgüt üyesi olmak (Sanık Ayşe Çatıkkaş için)."

Yukarıdaki suçlamalara karşı Erdal ve Yusuf şöyle savunma yapmışlar: "Emniyetteki ifadeler işkence altında zorla alınmıştır. Adli Tıp'a götürülürken bir polis bize şunları söyledi: 'Adli Tıp'ta işkence gördüğünüzü söylerseniz, Savcıdan ifadelerinin alınmasının bitmediğini bu nedenle 15 gün süre daha alacaklarını, bu sürede çok kötü muamele yapacaklarını' söylediler. Biz de işkence görmediğimizi söyledik. Savcılıkta ve DGM Yedek Hakimliğinde ifadelerimiz alınırken de arkamızda polisler olduğundan manevi baskı altında kalarak işkence görmediğimizi söyledik. Bu nedenle emniyette alınan ifadeleri ve bize yöneltilen suçlamaları kabul etmiyoruz." dediler. Sonuçta Ayşe Çatıkkaş beraat ederken Yusuf ve Erdal TCK'nın 141/5 maddesi uyarınca 5 er yıl ağır hapis cezasına çarptırıldılar.

YARGITAY, KÜRTÇÜLÜKTEN YALÇIN KÜÇÜK'Ü BERAAT ETTİRDİ

Yargıtay, İstanbul DGM Savcılığının temyiz talebini reddederek Yalçık Küçük'ü kürtçülük'ten beraat ettirdi. Yargıtay Dokuzuncu Dairesi'nin kararıyla Küçük'ün beraatı kesinleşmiş oldu.

HEM BERAAT HEM TEMYİZ

1987 yılında İstanbul'da bağımsız sosyalist aday Sait Üner'in seçim kampanyasında yapılan konuşmalar nedeniyle Sait Üner ve Mehmet Emin Sert hakkında komünizm ve Yalçın Küçük hakkında da kürtçülükten dava açılmıştı. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde görülen davada DGM Savcısı da beraat istemiş ve Mayıs 1988 tarihinde mahkeme oybirliğiyle beraat kararı vermişti.

Ancak DGM Savcılığı aniden berat isteme görüşünü değiştirerek kararı temyiz etti ve Küçük, Sert ve Üner'in cezalandırılmasını istemeye başladı. Mayıs ortasında yapılan temyiz istemi ile Yalçın Küçük'ün pasaport alma talebi engelenmiş ve çağrılı olduğu Almanya'ya gitmesi önlenmişti.

İstanbul DGM'nin kararını değiştirerek temyiz isteminden hemen sonra Ankara DGM Toplumsal Kurtuluş operasyonunu başlattı ve Toplumsal Kurtuluşcular ve bu arada Yalçın Küçük önce Ankara Dal'a ve sonra da merkez cezaevine götürüldüler. İstanbul DGM Savcılığı'nın temyiz istemi Yalçın Küçük'ün Dal'a götürülmesiyle denk geldi.

Yargıtay, İstanbul DGM Savcılığının isteğini görüştü ve reddetti. Yalçın Küçük'ün kürtçülükten ve Üner ile Sert'in komünizm propagandasından beraatleri kesinleşti.

Ülkemizde, bir yandan en yetkili ağızlarca Komünist partisinin kurulması gerektiğinden dem vururlurken, bir yandan da her türlü demokratik girişim ince hesaplanmış baskılarla boğulmaya çalışılıyor. Cezaevlerinde tutuklu ve hükümlüleri kişiliksizleştirmek ve infazlarını yakarak içerde daha fazla kalmalarını sağlamanın planları yapılırken, bir yandan da İstanbul Tuzla köprüsünde öldürülen dört gencecik insanın ölümü "dört dörtlük bir operasyon" olarak değerlendirilerek, sokaktaki her insana öldürülme korkusu aşılanıyor. Her alanda baskıların yoğunlaşarak devam ettiği ülkemizde, binbir güçlükle yaşamaya çalışan devrimci dergiler üzerinde de özellikle son günlerde baskılar daha da yoğunlaştırıldı. Bu dergilerde çalışan devrimci insanlara da işkenceler yapılarak yıldırılmaya çalışılıyor.

Eylül ayında yayın hayatına başlayan ATAK dergisi de, bu baskılardan payına düşeni daha ilk sayısıyla birlikte almaya başladı. ATAK dergisinin ilk sayısı toplatılarak, okurları ve yöneticileri gözaltına alınmış ve sindirilmeye çalışılmıştır.

Yan sütunlarda yayımladığımız söyleşi ATAK dergisinde teknik sorumlu olarak çalıştığı için 22.9.1988 tarihinde gözaltına alınıp ve gözaltında kaldığı süre içinde oldukça ilginç olaylar yaşayan Bayram Balcı ile yapılmıştır.

İŞKENCELER BİTMİYOR

T.K.- Sizin, ilk sayısı yayımlandıktan kısa bir süre sonra toplatılan ATAK dergisinde çalıştığınız için, 22.9.1988 tarihinde gözaltına alındığınızı biliyoruz. Bize kısaca, nasıl gözaltına alındığınızı anlatır mısınız?

B.B.- 22.9.1988 günü, dergimizin toplatıldığını tesadüfen uğradığımız bir kitabevinden öğrendik. Bunun üzerine başta Cumhuriyet gazetesi olmak üzere bütün gazeteleri tek tek arayarak dergimizin toplatıldığını haberini verdik. Daha sonra da evime döndüm. Gece geç bir saatte kapımız çalındı. O sıra rahatsızlığı için muayene olmak üzere Ankara'ya yanıma gelmiş olan annem de vardı evde ve kapıyı annem açtı. Oldukça geç bir saatte karşımıza ellerinde silahlarıyla polisler çıktılar. Ve beni, dergiden dolayı siyasi şubeye götüreceklerini söylediler. Birlikte kapıda bekleyen arabalarına bindik. Emniyet müdürlüğüne yaklaştığımız bir yerde montumu kafama geçirmemi söylediler. Ve montumu DAL'ın sorgu odasına gidene kadar başımdan çıkartmadım.

T.K.- İlk olarak yaptıkları sorguda size neler sordular?

B.B.- Zaten sabaha yakın bir saatte varmıştık DAL'a ve sadece ATAK dergisini nerelere gönderdiğimi sordular. Sonra da beni alt katlardaki hücrelerden birine koydular. Sabah saat 11 civarında da gelip yeniden sorguya götürdüler.

T.K.- Sabahki sorguda neler oldu?

B.B.- Sabahki sorgumu yapan D grubu öğlenden sonra yazılı ifademi aldı. İfadem alınırken, bana özenle iyi davranmaya çalışıyorlardı. Bu sıra ben polislerden ifadem alındıktan sonra, başka bir olaydan dolayı sorguya çekilmek için C grubuna teslim edileceğini öğrendim. Ve 23. 9.1988 tarihinde benimle birlikte gözaltına alınan bir arkadaşla beraber Adli Tıp'a götürüldüm. Muayene sonucunda Adli Tıp doktoru sağlam raporu tanzim etti. Ve ben aynı gün D grubunun aldığı bu sağlam raporuyla birlikte C grubuna teslim edildim.

T.K.- D grubu, C grubu diyorsunuz. Bunların ne anlama geldiğini sorabilir miyiz?

SOVYETLER VE SOSYALİSTLER

BASINDAN, Sovyetler Birliği'ni ve yaşanan gelişmeleri izlemenin mümkün olmayacağı kesinleşiyor. Kapitalist merkezlerin haber ajanslarından çıkan bilinçli çarpıtma niyeti kadar derin bir bilgisizliği yansıtan değerlendirmeleri büyük bir fütursuzlukla okuyucuya aktarmayı sürdürüyorlar. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi ve Yüksek Sovyeti'nin son toplantıları da aynı bilgisizlik ve çarpıtma ile yansıttılar.

SOVYETLER Birliği'nde ideolojik sorunlarla görevli politbüro üyelerinin genel sekreterliğe yükseldiğini gösteren örnekler bulunmuyor. Başka bir düzendir; en çok adı geçenler değil, en zor sorunları çözme süreçlerinde sınananlar daha büyük sorumluluklara aktarılıyorlar. Mihail Garbaçov da, Sovyet toplumunun hala çözüm bekleyen tarım işleri ile deneyim kazandıktan sonra birinci sekreterlik sorumluluğunu üstlendi. Bu açıdan bakıldığında Yegor Ligaçev'in tarım sorunlarını üstlenmiş olmasını bir önemsizleşme olarak yazabilmek Sovyet düzeni konusunda aşırı ölçüde cahil olmakla açıklanabiliyor.

DOBRİNİN emekli olmuştur; uzun yıllar Washington'da büyük elçilik yapması marksizm-leninizmle yakınlığını sona erdirmişe benziyor. Anatoliy Dobrının, yakın zamanda, Garbaçov dış politikasının ilkelerini açıklarken şunları söyleyebiliyordu: "Bugün ABD için bir güvenlik olmadan SSCB için bir güvenlik, NATO ülkeleri için bir güvenlik olmadan Warşova Paktı ülkeleri için bir güvenlik olamaz." Dobrının ayrıca, şimdi nükleer savaşın uygarlığı tehdit ettiğini söyleyerek uygarlık kurtarılmadıkça tek tek ülkelerdeki çelişkileri ortadan kaldırmayı gündemden çıkarmak gerektiğini de ileri sürüyordu. Emekli Büyükelçi, uluslararası ilişkilerdeki yumuşamayı, İkinci Soğuk Savaş döneminin sonlarında bir zamanda, sınıf mücadelesinde tek ilke yapma eğilimini formüle ediyordu.

VADİM Medvedev uzunca bir zamandır Garbaçov açılımlarının ideolojik yanını yüklenmiştir; konuşmaları ve yazıları, Batılı yorumcuların görmek istedikleri bir kapitalist yolcu izlenimini vermekten çok uzak görünüyor. Medvedev, işçi sınıfının devrimciliği alanında kuşkuların çok yayılmak istendiği bir zamanda "işçi sınıfı hala toplumsal gelişmenin temel gücüdür" görüşünü ısrarla savunuyor. Garbaçov açılımları içinde ön plana çıkartılan "geniş ittifak" politikasını da formüle etmekle birlikte "ancak temel çekim merkezi sol güçlerdir" diyebiliyor. Medvedev, Garbaçov'un açıkladığı SBKP'nin sosyalistler, sosyal demokratlarla birlikte "devrimci demokratlar" ve diğer sol güçlerle işbirliği politikasına sahip çıkıyor.

GARBAÇOV, Sovyet halkını, işçi sınıfı ve emekçilerini, hızlı ve derin bir politizasyon sürecinin içine sokuyor; bu son derece sevindiricidir. Sovyet toplumu, ilk sosyalist devletin gerece olarak daha geri bir ülkede kurulmasının ve uzun yıllar emperyalizm tarafından kuşatılmasının zorladığı ve sosyalist yapıya sızdırdığı sosyalizme uzak çizgilerden arınmak durumundadır; bu, ancak geniş kütlelerin katılımıyla mümkün olabiliyor. Açılım, bu katılımı sağlamaya büyük önem verirken marksizmi ve leninizmi donduran yasaklayıcı yaklaşımları da ortadan kaldırmaya özen gösteriyor. Sovyetler Birliği'nde komünist politikacılar, düşünürleri, düşünenleri ve aydınları, Marx'ın ve Lenin'in, yaşadıkları zamanın sınırlamaları nedeniyle el atmaları mümkün olmayan yeni yollar ve formasyonları formüle etmeye çağırıyorlar. Bunları son derece olumlu bulmak gerekiyor.

İKTİSATÇI Popkova, Noviy Mir'e gönderdiği bir yazıda pazar ve plan ilişkisini tartışıyor. İktisatçı Valovaya, Ekonomiçeskaya Gazetesi'nde çıkan yazısında Popkova'nın sosyalizme inanmadığını ve perestroyka'nın ancak kapitalizmde başarıya ulaşabileceğini savunduğunu ileri sürüyor. Ünlü iktisatçı Dr. Lacis de Novıy Mir'de bir yazıda Popkova'nın kapitalizmi savunduğuna işaret ediyor.

ÖRNEK, tek değildir. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmden umudunu kesmiş, kapitalizme özlem duyanlar ve özellikle aydınlar bulunuyor. Türkiye'de de ün yapmış yazarlarının bir bölümü, ya dinsellik ya tarih açısından, gericiliği temsil ediyorlar. Bunları görmek gerekiyor. Ancak görmek açılmış yoldan dönmeyi gerektirmiyor; bugün Sovyetler Birliği içindeki tartışma kapitalist yolcuların sayısını artırmadan politizasyonu ileri düzeylere çıkarma noktasında düğümleniyor.

ÇEŞİTLİLİK, tek tek kapitalist ülkelerdeki siyasal örgütlenmelere bakışta da ortaya çıkıyor. SBKP, komünist ve işçi partilerine tek bir yolu veya kendi çizgisini empoze etmekten uzak durmaya çalışıyor. Buharin'in rehabilitasyonu ile sembolünü bulan yeni bir NEP arayışı içinde SBKP'nin sınıf mücadelesini yumuşatma formülünü de öne sürdüğü açıktır; barış içinde bir arada yaşama ve sınıf mücadelesini etkilemeyen detant'tan sonra, sınıflar ilişkisinde yumuşama da bir formül sayılabiliyor. Ancak sınıflar matriksinde yumuşama SBKP için çeşitli yollardan birisidir ve SBKP, bunu, herhangi bir ülkeye tek yol olarak sunmuyor.

TÜRKİYE Komünist Partisi, Bangladeş ve Şili Komünist Partileri, sınıf mücadelesini askıya alarak ve geniş ittifaklar çerçevesinde "demokrasi" programını tek mücadele hedefi haline getirerek, komünist ve işçi partiler yelpazesinde en sağ yeri seçiyorlar. Ancak bu geri yeri, Garbaçov açılımlarına değil, Evren'e, Erşat'a ve Pinochet'in etkilerine bağlamak gerekiyor.

PORTEKİZ Komünist Partisi bugün, bunun yerine, kapitalist aşamanın aşılarak geri ülkelerde bile sosyalizmin kurulabileceğini savunuyor. Genel Sekreter Cunhal, "barış" programının fazla vurgulanarak devrimci mücadeleyi köreltmesinden de endişe ifade ediyor. Arjantin Komünist Partisi Genel Sekreteri Fava ise "geniş ittifak" politikasının devrim yolunu kapattığını açıkça savunuyor. Fava "bizim için temel sorun iktidardır ve zaferi sağlayacak araç ise devrimci öncünün kurulmasıyla birlikte işçi sınıfının yönetiminde bir ulusal liberasyon ve toplumsal kurtuluş cephesidir" diyor. Arjantin Komünist Partisi burjuva partileriyle geniş ittifaklar yerine devrimci ve solcu örgütlerle birlik arayışlarında ısrar ediyor.

BÜTÜN bunlar tek tek ülke sosyalistlerini son derece yaratıcı ve sorumlu bir konuma getiriyor. Sosyalizmin ilk kez başarıya ulaştığı topraklarda bile, zengin deneyim birikimine karşın, formüle edilmemiş sorunlar ve çözüm bekleyen sorular olduğu ortaya çıkıyor. İktidara gelmek ise yeni teorik sorunları eylem içinde çözmek anlamına geliyor. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist ülkelerin kazanmış olduğu güç ve güven, tek tek ülkeler devrimcilerini iktidarın teorik ve pratik güçlükleri üzerinde yoğunlaşmaya zorluyor.